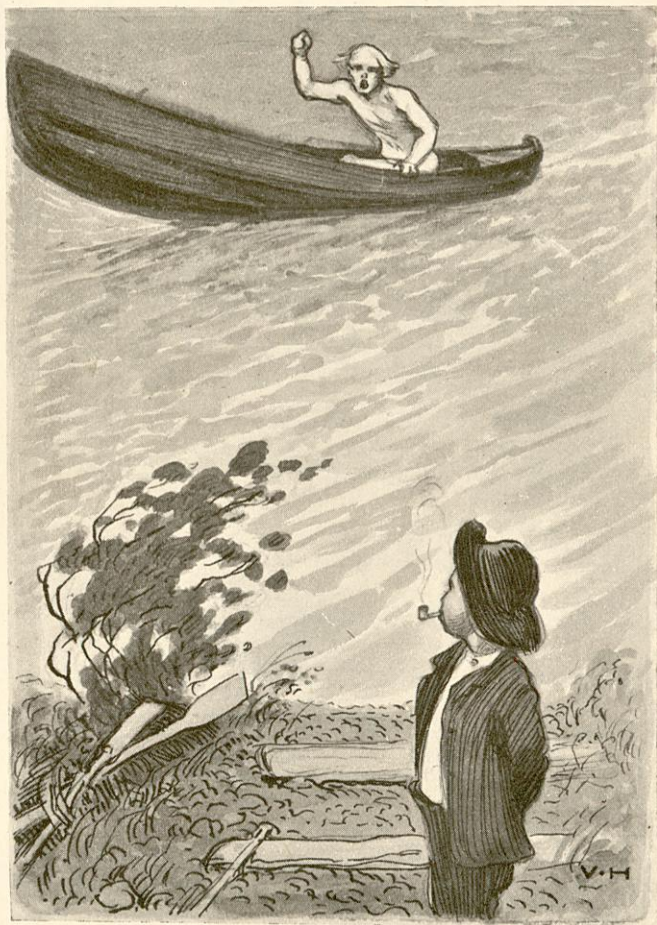

Maiju Lassila

Isä ja poika

Otavan 50-pennin kirjasto N:o 62.
Nidottuna 50 p.; vaatekansissa 1 mk.

Algotin Antola
MAIJU LASSILA

ISÄ JA POIKA

TEKELE

HELSINGISSÄ
KUSTANNUSOSAKEYHTIÖ OTAVA

MATTI LÄSKYLÄ

ISÄ JA POIKA

TEKSTI

Kustannusosakeyhtiö Otavan
kirjapaino, Helsingissä, 1914

KUSTANNUSOSAKEYHTIÖ OTAVA
Helsingissä

I.

Tänä samana päivänä oli Kiihtelyksen tunnettu Ville Massinen täyttänyt viidennenkymmenennenseitsemännen ja hänen ainoa poikansa seitsemännen ikävuotensa. Viisikymmentä vuotta siis ikä-eroa, mutta se olikin oikeastaan ainoa erotus isän ja pojan välillä.

Ei tosin aivan ainoa: ristimänimeltänsä he näet myöskin olivat eri miehiä. Sillä vaikka ukko Massisen nimenä olikin ihan rehellinen Ville, jolla nimellä suvun kuusi miespolvea oli jo tullut autuaaksi, ja vaikka hän oli aikonut esikoispojastansa ristittää itsellensä kaimamiehen, oli kuitenkin eräs toinen asia saanut hänet antamaan pojalle kasteessa nimen, joka — niin autuaaksitekevä kuin se muutoin onkin — ei erikoisemmin sovellu Massisen nimeksi. Tai jos soveltuu, niin soveltuu korkeintaan siten, kuin soveltuvat miehelle naisen housut.

Mutta niin se vain kävi. Hänhän, näet, oli tätä samaista esikoista odottanut koko naimisissa-olonsa ajan eli siis viisikolmatta vuotta. Hän oli sen siis saanut kuten Aabraham vasta vanhalla iällänsä. Herran lahjaksi hän sen oli silloin käsittänytkin, ja niinpä hän olikin — kai osoittaakseen kiitollisuutta Herralle — päättänyt sille valita nimen profeetoista.

Profeetoista. Sattumalta näet oli silloin osunut ta-
loon eräs konttikauppias ja se oli sattunut muistamaan
yhden profeetan nimen — ei tosin ison profeetan —
mutta:

»A... vot... Habakuk», oli se iloisesti sanoa tokaissut,
ja niin koitui tästä pojasta, pojasta, joka oli sekä ulko-
muotonsa että henkisten leivisköitten puolesta aivan kuin
luotu Villeksi, koitui — Habakuk.

Siis profeetan kaima, vieläpä semmoisen profeetan,
joka ainoastaan nimensä puolesta oli suurin profeetoista.
Myöhemmin oli kyllä isä-ukko kuullut, että olisi ollut
suurempiakin profeettoja kuin tuo rahjus, ja vielä myö-
hemmin, kun nimen mehevyys oli jo tullut tunnetuksi
ja kantanut pikku Habakukin maineen ennen aikojaan
kauas toiseen pitäjään, oli ukko itsekseen tupakoides-
saan ja asiaa punnitessaan sanonut itsekseen että:

»Paholainen!»

Niin: se, se maailman suurimman ja itselämpivän
saunan omistaja — oli ukko itsekseen sanonut ja siunan-
nut, mutta pojan nimi pysyi yhä Habakukkina, ja ukko
rakasti ainutta poikaansa kuten Herra Habakukkia.
Äiti oli kuollut pojan ollessa vasta kuudennella kuukau-
della. Leski-ukko oli siis oikeastaan ollut nämä kuusi ja
puoli vuotta pojallensa sekä isä että äiti, ja se seikka oli
lujittanut heidän välistänsä sidettä.

Ja mikä oiva äiti hän olikaan pikku Habakukille ollut!
Jo pojan ollessa siinä seitsenkuukautisen korvilla oli hän
ajatuskiireessä ensi kerran pistänyt tutin asemesta sen
parkuvaan suuhun — piipun. Ja poika oli imaissut
savut, punastunut, ollut läkähtyä, mutta...

Niin: siitä päivin hän oli myös ollut tupakkamies.
Isä oli hänet totuttanut ja katsonut nautinnolla, kun

Habakuk kätkyessä potkiessaan, tuossa vuoden vanhana, ketarat pystyssä ja suu naurussa, imeksi oman valintansa mukaan vuoroin tuttia, vuoroin kummallista piippunysää, ja niinpä hän nyt olikin seitsenvuotiaana Kiihtelyksen kuuluisimpia tupakkamiehiä.

Sanalla sanoen: hän oli jo mies, jossa oli pelkkää Massista kaikki muu paitsi ristimänimi.

Totisesti! Ja kaiken muun lisäksi oli hän ottanut isäänsä nähden semmoisen vallan, että ukko ei koskaan tehnyt mitään ennen kuin oli siitä puhunut pojallensa ja kinastellut hänen kanssansa asiasta ainakin kahdesti.

Omituista mutta totta. Kinastelussa taas oli poika vääjäämättömän itsepäinen, ja niinpä täytyi ukon, jos mieli saada mieleisensä päätöksen, jokaisen tuollaisen kinastelun lopuksi turvautua kurinpito-oikeuksiinsa, ja niin häämötti pikku Habakukin uhkana alati isän vitsa, kuten ajurin hevoselle häämöttää aina aisanpää.

Lapsi parka!

Mutta kaikella pahalla on aina se hyvä puoli, että siitä — ainakin Suomessa — on hyötyä enemmän kuin hyvästä. Niinpä oli tuo uhka ja kinailu terästänyt pojan luonteen supisuomalaiseksi, semmoiseksi, joka aina paanee vastaan, vaikka pää menisi. Toiseksi oli se kehittänyt hänessä vastarinnan ja oikeuksiinsa pyrkimisen hengen. Vaistomaisesti hän oli, kuten myöhemmin huomaamme, tajunnut, että isä, ja sortava isä-luokka yleensä, on nuo kurinpito-oikeudet anastanut vääryydellä. Mutta toiselta puolen hän myös vaistollansa tajusi, että nykyisissä oloissa, kun lapset ovat vielä järjestymättömiä, on noihin kieroihin suhteisiin mahdoton saada pientäkään korjausta laillista tietä, tai esim. syntymislakon avulla, niin suurena enemmistönä kuin lapset isä-luokkaan nähden ovatkin.

Niin. Surkeaal! Ja kun siis isä oli kinastelussa tappiolle jouduttuansa aina turvautunut käsivoimiinsa eikä älyynsä, oli poika puolestaan turvautunut alaraajoihinsa, painanut käpälämäkeen, ja niin oli hänestä kehittynyt juoksija, joka Olympialaisissa kisoissa vielä kerran voi kolehmaisuuudessa voittaa itse Kolehmaisetkin. Osaksi juuri tästä pojan kehittyneestä juoksukyvyvystä johtuikin se, että ukon kurinpito-oikeus itse asiassa, kuten taas myöhemmin saamme nähdä, oli jäänyt pelkäksi muodolliseksi oikeudeksi, kuolleeksi lakipykäläksi, joka ei kertaakaan päästänyt vitsaa oikeuksiinsa. Aiheuttipa vielä ukolle itselleen turhia jalkavaivoja, joista tämän kirjan puolivälissä kerrottu venematka muodosti ukon kaikkien retkien huippukohdan, matkan, joka oli ainakin yhtä juhlallinen, kuuluisa ja komea kuin se matka, jonka profeetta Elia teki tulisilla hevosilla ja vaunuilla taivaasen, suoraan enkelien eteen.

No niin. Olisi sangen tarpeellista ja hyödyllistä tietää näistä asioista laajemmalta, mutta kirjalle määrätty koko ei salli niihin syventyä. Mainitsemme toki vielä yhden seikan.

Tätä pikku Massista oli näet jo lapsesta pitäen alettu nimittää profeetta Habakukiksi tai myös profeetta Massiseksi. Poika puolestaan taas ei ollut arvonimien ihailija. Ei lainkaan. Hän vihasi arvonimiä siinä määrin, että yksinpä ristimänimeänsäkin piti kauhuna. Ei siis ihme, että hän oli saanut ahkerasti kehittää ruumiillisia leivisköitänsä profeetallisiksi. Ahkerasti oli hän antanut nyrkkiä niskaan ikäisillensä poikatenaville ja varsinkin tytöille, jotka häntä mainitsivat arvo- tai ristimänimeltäkään. Se kehitti voimaa käsivarsiin ja sisua poveen. Aikuisempien kunnianosoituksiin — niihin pro-

feetaksi-ylentämisiin — hän oli tavallisesti vastannut kivenheitolla, jos välimatka sattui olemaan turvallinen, ja totisesti ei Daavid seissyt Goljatin edessä niin topakkana eikä lingonnut niin taitavasti kuin tämä tosin nyt jo seitsenvuotias profeetta Habakuk Massinen.

* * *

Mutta syvennymme jo varsinaiseen aiheeseen.

Oikeastaanhan näet Ville Massinen oli kaikki nämä leskivuotensa hautonut mielessänsä uusiin naimisiin menoa. Talossahan olisi tarvittu emäntä, ja luonnollisesti niin terve ukko oli muutenkin sitä mieltä, että ei se ole leskimiehenkään hyvä yksinänsä olla.

Mutta asia oli vain lykkäytynyt vuodesta vuoteen. Ei sattunut olemaan morsiameksi sopivaa nais-eläjää lähimailla, ja pojan kasvatukseenkin ja muut taloustoimet sotkivat.

Mutta nyt oli morsian tiedossa. Aikoinansa oli näet Antti Voutilainen mennyt täältä Kiihtelyksestä kotivävyksi Sortavalan puolelle, kohonnut appensa kuoltua talon ainoaksi isännäksi ja — mikä parasta — nyt viime keväänä kuollut. Tieto siitä oli jo ehtinyt Kiihtelyksenkin, ja niinpä oli ukko jo monet päivät hautonut kosimismatkaa. Kaksikymmentä vuotta sitten, silloin kun Voutilainen oli naimisiin mennyt, oli hän sen Vapun kertaseltaan nähnytkin ja arveli sillä ikää olevan tuossa neljäkymmenen korvilla. Monet ja monet päivät oli hän tupakoidessansa asiaa hautonut, varmistunut ja päättänyt, sillä:

»Menepä tässä ja koko ikäsi akatta eläl!» oli hän imaisut aivan kiihkeät aamen-savut asian päätteeksi, ja niin se oli nyt valmis.

Valmis, jopa niin valmis, että hän oli jo Voutilaisen sukulaisten kanssa lähettänyt Vapulle sanankin, että hän tulee sulhaseksi. Vappu siis tiesi jo häntä odottaakin.

»Niin jotta se on . . . Se on vörklööri nyt!» oli ukko itseksensä sanonut jo aivan sen viimeisen ja varman aamenensa asiassa.

* * *

Oli toki vielä yksi vastus.

Sillä kuten jo sanottu oli hän aivan huomaamattansa joutunut pikku Habakukin valtoihin. Päivänselvältä tuntui siis nyt se, että asiasta oli ensin puhuttava pojalle. Juuri se tässä asiassa oli omituista. Hän oli johtunut niin pitkälle, että huomaamattansa, vaistomaisesti uskoi olevansa velvollinen pyytämään tuolta seitsenvuotiaalta tenavalta naimalupaa.

Mutta samalla hänestä tuntui, että se toki on jo liikaa. Ilmoittaa tuommoisestakin asiasta pojallensa, vieläpä mokomalle naskalille, ja ikäänkuin pyytää siltä lupaa! Häntä oli alkanut suututtaa. Hän oli hautonut sitä asiaa päivän jos toisenkin ja harmistui jo.

»Paholainen!» kiukutteli hän jo itseksään kerrankin taas kyntöpellolla ruunaa lepuuttaessaan. Hän istui kivellä kumaraisena, mietteissään tupakoiden. Koko poika alkoi jo harmittaa:

»Kehnoin tenava!»

Sanos muuta! Ja miten olikaan, niin alkoi hänessä kehittyä sisu koko mokomaa isäntää vastaan. Hän tupakoi jo miltei synkeänä ja unohti kynnönkin. Harmitti koko poika.

»Mutta se vaan», kiukutteli hän sille.

»Joka paikkaan tunkee nenänsä, niin jotta . . . Jotta

se on norkki», syvällistyi jo harmi, töksähdyttäen ajatuksen siihen filosofisen-epämääräiseen »norkki» sanaan. Harmi yltyi.

»Tää nyt!» halveksui hän. Mekomakin »isäntä!» Tuskin peukalon pituinen!

»Kun kyntöpatukalla annan hyllylle, niin . . . Niin se ei ole norkki», ynseili hän harmistuneena uhitellen ja yhä synkempänä tupakoiden. Ruuna oli saanut levätä tavallista kauemman aikaa. Se aivan laiskistui ja alkoi kuin ajankuluksi hapoa pientareesta heiniä suuhunsa. Ukko heräsi siihen.

»Prtuu . . . Pahus!» ärjäisi hän viskaten siten pojalle kuuluvat vihansa ruunaan. Samalla nipisti paarma ruunaa. Se kimpsahti ja tapasi kärsimättömänä huopaista kylkeänsä.

»Prtuu, so!» ärtyi siitä ukko, ja kun ruuna ei siitäkään ärjäisystä näyttänyt välittävän, kavahti hän jaloillensa, sieppasi auraa kuresta aivan riuhtaisemalla ja ärjäisi ruunalle:

»Vaolle siitä tahi . . . Tahi se ei ole norkki!» filosofistui ruunallekin osoitettu viha. Ruuna luimisti vihaisesti, viuhautti häntäänsä ja alkoi äkeissään, kuin uhalla, harppoa vakoa pitkin, niin että ukko tuskin ehti hanttuuttaa perästä.

* * *

Mutta ei vaan kyntäessäkään hellittänyt se sisua äräyttävä ajatus, että hänen täytyy puhua asiasta pojalle. Ei. Päinvastoin: se yltyi. Samoin kiusoitteli ruunaakin nyt eräs matkaan liittynyt ilkeä-niminen kärpänen. Ruuna tuskastui samoin kuin ukkokin. Kynnettiin aika hampua mennen.

»Ja kun se juutas vielä . . .»

Se poika nimittäin, ynseili hikinen ukko siinä auran-
kuressa miltei juosta hanttuuttaessaan.

»Häh! . . . Taasko siinä!» karjaisi hän välillä ruunalle,
kun se taas karpäsen puraisusta vihastuneena tapasi
kuvettaan raapaista.

»Kun sel!» yritti hän jatkaa pojalle.

»Häh! . . . Elä kuovil!» täytyi sittenkin ärjäistä
ruunalle, joka tuskastuneena kimpsui kiusoittavalle
karpäselle. Hän suuttui lopen:

»Saakeli viel!»

Ei hän tajunnut, kummalle hän tämän jo siinä kirosi,
pojalleko vai ruunalle. Vihastunut ruuna pani jo miltei
juoksuksi.

»Prtuu, saakeli!» ärjäisi silloin ukko äkkiä. Ruuna
pysähtyä töksähti, ja hengästynyt ukko aikoi ryhtyä
pyyhkimään hikeä otsastaan paidanhihalla.

Mutta juuri silloin kahlasi mitään pahaa aavistama-
ton pikku Habakuk siihen mulloksen halki, iso piippu
suussa, kasvot likaisina ja hattureuhka päässä. Niin se
nousi ja laski siinä vakojen yli harppoessaan kuin aal-
loille koikkumaan viskattu pytty. Tuohtunut ukko ei
huomannut sen tuloa, ennenkuin poika oli jo aivan
luona ja pyytäen piippuunsa tulta kysäisi:

»Onko sinulla tulitikkuja?»

Ukko katsahtaa muljautti häneen vihaisesti. Nyt
häntä vasta oikein harmitti tämä, mokomakin, joka
vaatii häneltä tiliä naima-asiastakin. Suututti niin, että
sisu ei antanut oitis ärjäistä. Vaiettiin. Poika vilkaisi
häneen epäluuloisena ja nyt jo toisti pyyntönsä juonit-
televalla ärjäisyllä:

»No tulitikkuja kyllä!»

Mutta se päästi ukon sisun puheen alkuun. Hän alkoi pojalle torailla:

»Sinä, poika, kuule elä hänklänkrääl!»

Pikku Habakuk moisesta hölmistyi yhä epäluuloisemmaksi ja muljautteli vihastuneita silmäyksiä. Taas vaiettiin. Taas jatkoi ukko torailleen:

»Sinä sanot jotta norkki, mutta . . . Mutta se ei ole norkki!» raivostui hän. Mutta se auttoi pojankin ääneen.

»Onpas norkkil» panna tokaisi se jo vihaisena vastaan, tosin arkailleen, asiasta mitään älyämättä. Molemmille oli kaikki jo yhtä epämääräistä kuin se »norkki» ukolle itsellensäkin. Sukeutui väittely.

»No on kyllä norkkil» tenäsi vihastunut poika jo kuin itkua hilliten. Mutta ukko puolestaan tiukkasi uhittelulla:

»Mutta entäs kuritusparakraahvil!»

Niihin isän vitsa-oikeuksiin hän siis jo taas vetosi.

»Niin jotta sitä saa isä antaa patukkaa jotta . . . Jotta vonkuul» selittää uhitteli hän sitä lakipykälää.

»Mutta eipäs saal!»

Se tuli pojalta itkun ja vihan sekaisena.

»Vaikka olisi mikä norkki, niin ei vaan saa antaa!» koki poika tenätä selkänahkansa puolesta.

»Saakeli!»

»No ei kylläl!»

»Mutta silloin oli ukon mitta täysi. Hän sieppasi kyntövitsan ja . . .

Huihail Poika huomasi, että edessä on täysi tosi, ja pani juoksuksi. Vasta veräjälle päästyänsä käännähti ja nähtyänsä ukon jääneen auransa luo tolkkutti:

»Annappas! . . . Tokko uskallat ja . . . Tokko on paraakraahvil . . .»

II.

Omituista!

Koko elämää alkoi painostaa tämä juttu. Omituisinta vielä se, että ei edes tajunnut mikä tässä nyt harmitti, s. o. mikä vaikutti, että sisu ei antanut puhua asiaa suoraan pojalle. Monesti oli hän sitä yrittänyt: hautonut asiaa, etsinyt alkusanaa, mutta sitä alkusanaa miettiesänsä oli hän aina synkistynyt, harmistunut ja kaiken lopuksi äsähtänyt pojalle, joka ei tiennyt asiasta mitään ja siis vain oudosteli, ymmällä isän äsähtämisestä.

Mutta kosiinlähdekin kiirehti. Täytyi siis kokea voittoa itsensä ja äkänsä, että voisi ilmoittaa pojalle, ja sitä hän koki taas nytkin eräänä päivänä. Habakuk leikki lattialla kasvot tavallista likaisempina, piippu suussa, mietteissänsä. Näkyi rakentelevan lastuista leikkitaloa ja mitteli sen rakennetta katseellansa niin syvällisesti, että otsanahka oli vetäytynyt ryppyyn ja piippu unohnut polttamatta. Aivanpa oli isä jo heltyä hänen puuhiansa siinä katsellessansa. Hän istuksi, mietti ja hautoi vain alkusanaa, kumaraisena, miettivänä tupakoiden.

Ja jo olikin hän päästä ilmoituksensa alkuun. Hän imaisi jo ikäänkuin puheenalkajaisavut. Kaipa se oikea sana osuu siinä itsestänsä, niin että . . .

Sana oli jo miltei suussa. Hän imaisi uudet alkajaisavut ja ikäänkuin koki jouduttautua sovinnolliseen puheesen pääsyyn. Oli ja miltei alottaa. Aivan viimeiset alkajaisavut vain kiireellä imaisi ja . . .

Siunaa ja varjele! Eikös näet siinä viepouttanut taas mieltä muuksi, niin että hän sen sovinnollisen ilmoituksen sijasta äsähtikin pojalle tuikean:

»Elä yhtään kurtistele siinä sitä otsanahkaasil!»

Ja siitä se lähti!

Poika katsoi isä-ukkoon pitkään, epäluuloisena, niiskautti syvään, ja otsanahka vetäytyi yhä syvempään kureeseen.

Vaiettiin. Molemmat synkistyivät omalla tavallansa.

»No niin kyllä!» suuttui ukko edelleen ja murisi jatkoksi kuin puoli-itsekseen:

»Tuon ikäisen miehen luulisi jo parempaakin työtä löytävän . . . Kuin tään otsanahkansa kurtistamisen!»

Taas vaiettiin. Epäluuloiseksi synkistyvä poika oli ymmällä. Vihdoin se mutisi vastaan:

»Mikäs sinä itse olet!»

Mutta ei ukko viitsinyt mokoman puhetta nyt ottaa kuullaksensakaan. Hän painui vain tupakoimaan. Ylenkatsoi jo koko poikaa. Poika sai siitä rohkeutta ja niinpä jo jatkoi mutisten tolkutonta, vihaista:

»Ja vaikka mitä otsanahkaa vedän niin . . .»

Hän katsahti. Ei ääntä synkästä ukosta. Poika siitä paisui. Nyt hän jo tavallaan ihan härnätäkseen mutisi uhitellen epämääräistä:

»Ja vaikka sinunkin otsanahkaasi vedän niin . . . Ja vaikka ihan kenen otsanahkaa vedän niin . . .»

Niin! . . . Siinä se nyt oli! Ei tuolle mokomalle viitsi nyt kunnolla vastatakaan, ei kunnolla suuttuakaan. Niinpä ukko ynseilikin hänelle vain kuin yliolkain ylimalkaista halveksivaa:

»Vetäisit otsanahkaa!»

Mokomakin! Ja tietoisena vetosi hän taas kurinpito-oikeuksiinsa, ei tosin nytkään niiden käytännölliseen, vaan ainoastaan muodolliseen puoleen. Hän imaisi savut ja selitti äkeissään:

»Kun minä vaan pidän lakipykälästä kiinni, niin . . .
Niin se on kuuma paikka sinulle . . .»

Arvasi sen poika ja niinpä jo yrähti taas selkänahkansa puolesta vihaisesti, synkeänä. Mutta ei ukko ottanut sitä kuullaksensakaan, vaan savut taas vain vetäisi ja jatkoi selittäen:

»Sillä se on keisarin vahvistama pykälä ja . . . Ja niin että keisari se on suurempi herra kuin kuningas!» täytyi siinä selkeämmän sanottavan puutteessa töksähtää taas syvällisen-epämääräiseksi. Sukeutui yksi heidän kaikkein tavallisimpia kinastelujansa.

»Eipäs ole suurempi!» tenäsi jo poika vastaan vihaisena, pitäen samalla pakotietä silmällä.

»Kehvelil!» ärtyi jo ukko kiroamaan. Kina niin kina. Sattumalta johtui ukko toki selittämään kurinpito-oikeuksiensa tarpeellisuutta ja oikeudellisuutta.

»Sillä ei sitä ole maailmassa kuritta kasvanut muut kuin Aatami . . . jolla ei ollut isää kurittamassa!» mutisi hän ynseänä ja aivan voitonvarmana ilkkua tenäsi:

»Mutta mitenkäs kävikin sitten Aatamille!»

Poika niiskutteli ymmälle joutuneena, synkeänä, sillä hän ei tiennyt kuka tuo Aatami oli. Mahtoiko ukko sillä jotain kavalaria metkuilla? Nyt se taas jatkoi samaisesta Aatamista, mutisten ynseähköä:

»Uskoi, vakainen mies, akkojen viekoitusta ja . . . huusluuria niin jotta . . . Jotta se tuli paratiisista pietti.»

»Eipäs tullut!» tenäsi epäluuloinen poika synkeänä vastaan tokaisunsa. Kina johtui siten ihmiskunnan alkuvaiheisiin. Kurinpito-oikeuksien käytännöllinen puoli siinä kinaillessa unehtui. Ukko piti vain taaskin kiinni oikeuksiensa periaatteellisesta puolesta.

Mutta samoin jäi häneltä naimalupakin pyytämättä. Hän harmistui poikaan, ja niin tuli tuo luvanpyyntö hänelle yhä vaikeammaksi.

Omituista!

* * *

Joksikin avuksi tässä asiassa tuli Kiihtelyksen kuulu isäntämies Jussi Väänänen, se entisen Atanaasius Väänäsen poika, joka nuorena miehenä oli ollut sitä lajia pyhä Paavali, että oli tuntenut Kiihtelyksen jokaisen tytön tavat, ja jota ei nyt Villen ikäisenä vanhana miehenäkään kukaan olisi uskaltanut puhemieheksensä ottaa. Se tuli nyt taloon. Pikku Habakukkiakaan ei ollut nyt tuvassa, ja tapansa mukaan alkoi tulija oitis herkutella ukkoa tavallisilla puheillansa, puheilla, joissa oli hyvin paljon ihanampaakin kuin siinä kaikkien miesten mielestä raamatun ihanimmassa lauseessa, että: »parempi on naida kuin palaa».

»Ka . . . Kotonahan sinä! . . Terve!» tervehti se pyöreähkönä. Aina sen kasvoilla paistoi ennen sanomista semmoinen hymy, joka ilmaisi mitä makeaa hän aikoo sanoa ja myöhemmin mitä vielä makeampaa hän aikoo sanomatta jättää.

»Kotonapa . . . kotonapa näyt olevan», toisteli se kuin itseksensä, pani jo tupakan, meni äkkiä pääasiaan ja ilmoitti rutosti:

»Sinun, Massisen, pitäisi jo ottaa toinen akka!»

Ja hän hymyili ukolle hekumallisena, pieni nenä pystyssä.

»Niin . . . Ville, tuota!» hän jo ikäänkuin silmääkin iski. Ukko Massiselle tämä puhe kelpasi ja oli suloista,

sillä rakastuneestahan on aina ihanaa kuulla puhuttavan rakkaudesta.

»Kal» yritti hän jo myöntyä ja jatkaa, mutta Väänänen ehätti aivan yllyttävällä:

»Ota, kuule Ville, tähän semmoinen emäntä, jotta se on kuin . . . Niinkuin oikean eukon pitääkin olla!»

Miten suloista kuulla! Toiselle maistui jo tupakkakin.

»Saakeli viel» kehui hääviinoista huolehtiva Väänänen naiseen miehen autuutta. Ja nyt jo ilmoitteli ukko:

»Ka niinpä se tässä jo tääkin poikal» valehteli hän Habakukin niskaan. »Sanoi jotta se on akattomana olo . . . Jotta se on . . . norkki . . . Huusluurinki ja norkki . . . jotta se on.»

Väänänen sytytti. Eiköhän tuo jatkakaan, pelkäsi jo ukko.

»Niin . . . Huusluurinki ja norkki jotta se on . . . Tää poika sanoi!» koki hän estää puhetta katkeamasta. Eikä Väänänen päästänytkään hääviinakultia noin vain käsistänsä, vaan tenäsi että:

»Akka ja hyvä ota!»

Puhuttiin. Rakastunut ukko sulii. Nyt hän jo tiedusti:

»Ka . . . Niin jotta tätäkö sinä tarkoitat . . . sitä Voutilaisen leskeä? . . . Että minä naisin?» uteli hän jo halukkaana.

»Ka . . . Samapa sel»

Alttiisti sen lupasi Väänänen. Asia oli kuin valmis. Ainoastaan pois lähtiessä Jussi varoitti pääasiastansa. Sekä suu että silmät otollisina ja maailmallisina hän vihjaili:

»Mutta niin jotta . . .»

Aivan hänen silmäluomenssa lupsahativat jo sitä ajatellessa pehmeästi.

»Jotta jos et tuo Sortavalan kaupungin kautta, niin . . . muista sitten ajaa . . . Join kautta . . . Niin . . .»

No sehän nyt oli luonnollista, että ei ilman viinoja. Hyvillä mielin lupasikin ukko Massinen:

»Ka . . . Eipähän sitä nyt uutta emäntää . . . ihan kuin sinin vieraalle näytetä . . .»

* * *

Miten kerrassaan se muutti nyt koko asian! Tämä rakkaudesta puhuminen oli ukkoa aivan nuorentanut. Ihan asiatta ärtynyt sisu oli puhjennut. Hätäkös nyt oli puhua tuumasta pojallekin, kuten asia tuntui vaativan!

Ja sitä puheen alkua hän nyt taas siinä tupakoidesansa hiljaisuudessa hautoi. He olivat juurikään syöneet, ja pikku Habakuk ruokki puuhevostansa aivan siinä hänen lähettyvillänsä. Oli hän pariin kertaan jo aivan syläissyt suunsa alkua varten tyhjäksi, mutta oli sittenkin ikäänkuin ujostuttanut, ja niin hautoi hän nyt kolmatta kertaa samaa alkusanaa.

Ja miten miellyttävältä se poika-mukula nyt näyttikin! Aivan hän lämpeni sille ja yhä syvemmin hautoi miten sanoa. Pikku Habakuk oli saanut puuhevosensa ruokituksi, sytytti piippunsa, imaisi savut, puhalsi ja seisoi siinä niin terhakkana, että oikein teki hyvää ukon sydämelle.

Ja silloin ei hän enää malttanut, vaan meni asiaan. Kuin iloisena hymyillen äännähti hän puheen aluksi:

»Sinä, Habakuk, sitä et taida vielä olla naisiin menevä?»

Ällistyi sitä poika! Ei hän ymmärtänyt kysymyksestä kerrassaan mitään ja katsoi isä-ukkoon ymmällä, hieman epäluuloisena. Mutta ukko oli hyvillään.

»Minä taas!» kehaisi hän jo pojalle, imaisi ja selitti:

»Naisväen perään, tarkoitan, minä olen ollut tuhotto-
man kärkki . . . Hanakka ja kärkki», selvensi hän vielä.
Toisin sanoen: hän on koko ikänsä ollut kova naisiin-
menijä.

»Niin että . . . Että se on kärkkil» vahvisti hän. Ei
poika tiennyt mitä sanoa. Ukko veteli savuja hyvillä
mielin. Koko elämä tuntui helpolta, kun oli noin muka-
vasti alkuun päässyt.

»Mutta vieläpähän tuota sinäkin ennätät . . . Sitten
myöhemmällä iälläsi!» rauhoitteli hän selittelyllä poikaa,
joka tuli yhä enemmän ymmälle. Koko sen otsa oli
aivan yhtenä ajattelijan ja ihmettelijän sanattomana
kureikkona, ja piippukin unehtui jo miltei imemättä.

»Naisväen perään nimittäin ennätät vielä!» toisteli
ukko selittelynsä, lapautti savut ja arveli äkkiä:

»Mutta toista se on jo minullal»

Arvasihan sen! Mies jo sillä iällä että! Kai se asia
nyt oli jo pojallekin selvä, ja niinpä hän imaisikin vain
rohkeudeksensa välisavut ja aikoi jo sanoa koko sen
lopullisen totuuden: sen naimapuuhansa.

»Ka niin jotta», alkoi hän jo.

Mutta eipäs vieläkään. Ikäänkuin ujostutti. Poika
näytti odottavan.

»Ka . . . jotta», sotkeutui silloin ukko. Ja selviytyäk-
seen pulasta hän tolkutti:

»Niin jotta . . . Jotta niinkuin jo sanoin, niin Aatamilla
ei ollut . . . pappaa eikä mammaa . . .»

Ja niin työntyi hän ulos yhtä epämääräisenä kuin
jumalanilma.

Ei se asia siis tällä ensi yrityksellä selvinnyt. Se ujous siinä sotki.

Mutta jo seuraavana päivänä hän jaksoi hautoa asian niin valmiiksi, että rohkeni sanoa lopunkin. Poika leikki taas lattialla piippu suussa. Hän itse tupakoi, hautoi ja valmisti sanoja, sai ne kokoon ja niinpä nyt eilisen jatkoksi yhtäkkiä kysäisi:

»Niin jotta mitä sinä arvelet, jos minä otan tähän sinulle emintimän?»

Ja taas poika ymmälle. Epäluuloisena hän katsahti ukkoa, kun se jatkoi:

»Ka se tää Jussi Väänänenhän se sitä rupesi kättämään ja sanomaan, jotta Aatamillekin . . . Niin jotta se oli hänellekin akattomana olo niinkuin . . . Niinkuin nyt huusluuri», täytyi taas turvautua filosofiaan, sillä selkeä ajatus loppui. Kai se asia nyt olikin pojalle jo selvä. Ikäänkuin muun puheen puutteessa hän toki vielä vahvisti tolkuttaen:

»Ka, niin jotta . . . Jotta härkä ja heinähän se on maidon isä», sotkeutui hän tokaisemaan sen viimeisenkin selkeyden. Ainakin nyt jo täytyy pojan ymmärtää.

»Vai mitä, Habakuk?» tiedusti hän siltä, kun se ymmällä häneen katsoa tuijotti:

»Niin jotta ei suinkaan se sinullekaan vasten mieltä ole tää nyt? . . . Jos minä otan akan?»

Ymmälle joutuneen pojan epäluulo oli täysi. Hän synkistyi lopullisesti ja altakulmainsa katsahtaa väläytäten mutisi ylimalkaista, uhittelevaa:

»Ota! . . . Vaikka ota mikä! . . .»

Ja hän syläistä töpäytti kuten tupakkamies, painoi hatureuhkan korvia myöten päähänsä ja tallusteli jotain mutisten ulos tuvasta.

Mutta ukko oli nyt tyytyväinen. Ja kun loiseukko Katriina, joka ei vielä koko tästä naima-asiasta tiennyt kerrassaan mitään, tuli tupaan, selitti hän sille:

»Ka . . . Niin jotta . . . Niin että sitäpä se tääkin poika tässä arveli, jotta . . . Jotta peruna on aina potaatia parempi!» muutti hän paremman puutteessa niiksi, taas ylimalkaisiksi viisauden tokaisusanoiksi. Kai se Katriina ymmärsi, arveli hän ja niin työntyi tuvasta ulos.

III.

Nämä kaksi ystävästä, isä ja poika, olivat kaikessa erottamattomat: missä oli heistä yksi, siellä oli myös toinen, sillä pojattansa ukko Massinen ei minnekään lähtenyt.

Niinpä nytkin. Poikansa päätti hän ottaa mukaansa kosimismatkalle, oikeastaan puhemieheksi. Oli alussa aikonut varsinaistakin puhemiestä, mutta arveltuansa oli hän siitä luopunut kulunkeja peläten. Loiseukko Katriina oli kyllä nyt asiasta tiedon saatuansa sitä mieltä, että olisi varmempi, jos olisi puhemies, mutta ukko vain siihen vastasi tupakoimis-arvelulla että:

»Ka . . . Olisihan se, mutta . . . Juosta kekeltäähän tää Habakuk apuna . . .»

Ja rauhallisena imaisi hän savuaan lähtöä hommatesaan ja lisäsi selittäen:

»Onhan tää terhakka poika . . . Habakuk . . .»

Tuli sen avulla siis toimeen. Rakkausiasia tietysti jo aivan nuorenti ukkoa, ja niinpä hän äskeisen jatkoksi jo kuin puoli-kehaisemalla puheli:

»Eikä hänessä erin suuria apuja tarvitsekaan, kun tässä . . . tää nyt m i n ä», töksähti hän, mutta selviytyttyänsä sana-asiasta selitti:

»Tässä naima-asiassa nimittäin olen minä.»

Hän, varakkaan talon isäntä, mies, joka on kerran ennenkin onnistunut eukon saamaan. Ei hän liikojen puhemiesten avusta perusta. Kun on kerran hän itse, se »minä», niin:

»Tottapahan sitte onni omasta puolestaan potkaisee lisää, niin jotta . . . Jotta se on niinkuin nakutettu», lopetti hän toivorikkaana ja työntyi saunatamineissansa rauhallisena ulos tuvasta.

* * *

Elettiinkin juuri lemmen kuumeisimpia aikoja, siinä muutamaa viikkoa ennen Juhannusta. Kevättyötkin olivat jo lopussa. Oli niiden ja heinäntekoaikojen välinen joutilaampi aika eli n. s. lempiviikot, aika, jolloin kiihtelykseläinen valvoo päivät eikä nuku öillä. Ei siis ihme, että lemmenmakuun päässyt ukko Massinen nyt pojaltakin tavallaan luvan saatuansa kiirehti kosimismatkalle lähtöä. Pikku Habakukilla tosin ei vielä ollut matkan tarkoituksesta aavistustakaan, sillä ukko oli luullut, että hänen tässä taannoin jo kuvattu ilmoituksensa oli riittävästi selittänyt asian pojalle. Ei hän siisen koommin ollut asiasta sille puhunutkaan sanaakaan. Oli vain itse valmistautunut: rasvannut pieksunsa ja varannut tupakkaa ja oli nyt valmis. Konttikin oli jo selässä. Pikku Habakuk rassaili piippunysänsä vartta puhtaaksi hiestä, puuhailten aivan tavallisissa askareissansa, iso hattureuhka korvia myöten päässä ja muuten-

kin kaikin puolin jokapäiväisessä kunnossa. Ukko puhdisti sanontaa varten suunsa pankon eteen ja tokaisi äkkiä:

»Ka . . . Tule nyt, niin mennään!»

Poika katsahti, niiskautti ja aikoi jo jotain epäillä, mutta ukko kiirehti sen huomattuansa selittämään:

»Ka niin . . . Niin jotta se on . . . vörklööri!»

Ja se riittikin pojalle. Hän näet luuli ukon olevan metsätöihin lähdössä ja siihen matkaan hän oli halukas. Mitään sen enempää ajattelematta hän alkoi piippunysä suussa potkea polkutietä pitkin ukon kintereillä.

* * *

Oli niin tyyntä, ihanaa. Kuin neitsyyttänsä ujostel-
len hymyili pehmeälehtinen metsä. Aivan nuortui mie-
likin. Näin hän oli muinoinakin, nuorukaisena ollessansa,
lähtenyt tätä samaista polkua painaen tyttänsä luo. Se
muisto herautti nyt äkkiä mieleen, ja silloin nousi jalka
kepeästi ja mieli vierähti tavallista herkemmäksi. It-
sensä ylkämiehen ikenessä lerpatti piippu jo sammuk-
sissa, mutta kintereillä pysyttelevän puhemiesnaskalin
piipusta puhahti joskus hienoinen haiku.

Niin jatkettiin kulkua näitä oikoteitä myöten. Tul-
tiin jo ukon konnun rajalle. Ukko pani siinä veräjän
kiinni ja istahti hetkiseksi hirrelle tupakoimaan ja ikään-
kuin tarinoidaksensa poikansa kanssa, puhuakseen sille
taas asiasta. Hän imeksi savuja, mietiksi ja niinpä äkkiä
arveli pojalle:

»Mutta on se todellakin ihmeellistä tää . . . Ka tää,
jotta miehen ei ole hyvä akattomana olla», koki hän
selittää. Poika oitis ymmälle. Epäluuloinen katse mul-
jahti jo hattureuhkan alta.

»Niin jotta se vaan tahtoo väkisinkin hiivittää mieltä akkaa kohti ja . . . Ka niin jotta se on siinäkin asiassa se sama . . . vörklööri», täytyi taas turvautua töksähtää kaikki-selittävään viisaudensanaan. Poika niiskautti jo epäluuloisena. Ukko mietiksi ja taas jatkoi:

»Mutta niinpä sitä veisataan jo virressäkin jotta . . .»

Mutta eipä muistanutkaan miten siinä veisataan, ja senvuoksi hän puhalsikin vain savut ja käänsi äkkiä täksi:

»Niin jotta se on ihmeellinen asia, jotta kansa ja valtakunta ei pysy pystyssä, jos ei miehellä ole apuna . . . tää nyt akka . . .!»

Poika katsoi ukkoon yhä epäluuloisemmin, kuin kummitukseen. Kai se nyt tekee pilaa, epäili hän synkkänä.

»Mutta kun sitä, näet, ei ilman akkaa olisi lapsia eikä mitään, niin . . . Niin se olisi kansa näppiä-nuollen . . . se olisi kuitti», jatkoi tupakoiva ukko nyt selityksellä.

Mutta nyt oli pojan epäluulo täysi.

»Elä valehtele!» tokaisi hän ukolle umpimähkään.

»Niin jotta mitä elä valehtele?» tiedusti ukko.

»Sitä jotta ei olisi lapsia eikä mitään ilman sitä, elä valehtele!» mutisi poika katse ihan synkkänä.

Ja nyt alkoi syväallinen väittely:

»No ei suinkaan sitä», koki ukko sovinnollisesti selittää, imaisi mietesavut ja lisäsi selittävän:

»Niin että lapsia, tarkoitan . . . ilman akan väliintuloa, niin jotta . . . Jotta selkeys ei ole koskaan ilman valkeutta», sieppasi hän siinä ajatuskiireessä äkkiä löytämänsä, ihan selkeydellään lyövän selityksen.

Mutta ei taipunut uskomaan epäluuloinen poika.

»Olisipas ilman akkaal» murisi se vastaan synkein silmäyksin.

Jatkettiin. Taas koki ukko selittää, että kyllä asiassa akka tarvitaan. Turhaan. Poika piti päänsä. Ukkoa alkoi jo hieman harmittaakin. Tuntui näet, että poika tahtoo todistaa hänelle, että ei hän muka tarvitse eukkoa, jota on menossa kosimaan. Hän alkoi lopulta jo selittää syvällisesti ja sanasavut imaistuansa lähti raamatusta asti näin:

»Sillä esimerkiksi ... Esimerkiksi nyt ... Noakin arkki», sotkeutui hän. Oli näet lähtenyt liika syvälle ja pelastuttuansa Noakin arkkiin tokaisi umpimähkäisen:

»Niin jotta siitä sen nyt näet, jotta akka tarvitaan», vetosi hän äskeiseen arkki-todistukseensa voitokkaana, imaisi taas savut ja selvittääkseen vieläkin asiaa todisti Noan arkista:

»Niin jotta siitäkin tulivat ulos kaikkinaiset eläimet ja ...»

»Eivätpäs tulleet!»

Tiukasti tenäsi poika sen vastaan. Väittelyn alaiseksi joutui siten äkkiä kysymys, tarvitseeko mies vaimoa vai eikö. Oli jo tovi kinattu. Puhemies, joka ei asiasta mitään ymmärtänyt, pani tiukasti ja umpimähkään vastaan, ja ylkä itse koki puolustaa asiaansa.

»Ilman akkaa ei olisi ollut Noakin arkin tekijöitäkään, niin että ... Koko sukukunta olisi hukkunut, jos ei eukkoa olisi ollut!» koki hän selittää. Hieman jo harmittikin pojan itsepäisyys.

»Niin että siitäkin nyt näet, että akka tarvitaan!» ynseili hän jo sille, mutta:

»Eipäs tarvital tenäsi vain itsepintainen poika entistä tiukemmin. Ukko jo suuttui.

»Kehveli! ... Mistäs niitä lapsia silloin tulisi!» oli hän jo kirotta. Mutta tanakkana uhitteli poika:

»No tulisi kyllä! . . . Ja vaikka mitä tulisi . . .»

»Mhyh . . . No . . . Perhanal!» kiukustui ukko.

»No tulisi kyllä!» ylti poika uhittelemaan ja tenäsi jo katkerana:

»No niin kyllä tulisi . . .! Ja aikaihmissiäkin tulisi ja . . . taloja ja . . . järviä ja . . . peltoja ja . . . Ihan vaikka mitä tulisi . . .»

Ukkoa alkoi moinen uppiniskaisuus pistää kerrassaan vihaksi. Kehittyi ilmeinen kina.

»Luuletko sinä nyt sen asian tietäväsi paremmin kuin vanha virsikirja!» ynseili hän jo pojalle. Tämän sisu taas nousi vastarintaan kuten aina tämmöisissä tapauksissa.

»Luulen kyllä!»^v uhitteli se vain miltei itku kurkussa.

»Luulet! . . . Hyvähän sitä on sinulla!» halveksui hänelle isä. Tosissaan siinä puheltiin.

»Ilman sitä asiaa ei olisi sinuakaan!» uhkaili jo isä ja veteli savuja kiihtyneenä.

»Olisipas!»

»No! . . . Perhanal!» kiivastui moisesta jo ukko. »Mistä helvetistä sinä olisit silloin maailmaan lentänyt! Ja siinnyt!»

»No vaikka mistä», ärjäisi poika vastaan ja jatkoi uhittelevaa, älytöntä:

»Uhallakin olisin lentänyt ja . . . Taivaasta olisin siinnyt ja . . . tuosta veräjältä ja puusta ja pölkystä ja . . . Ihan joka paikasta olisin lentänyt ja siinnyt» . . . koki hän hillitä katkeraa itkun tuloa.

Mutta nyt jo tuskastui isä ja halveksuen saneli:

»No nyt minä jo näen . . . Minä näen, että sinä et ymmärrä koko tästä asiasta vielä mitään, vaan että . . . Niin että se on sinulle kuin . . . niinkuin pimeys oli sy-

vyyden päällä», raamatullistua töksähti hän selkeän valkeuden puutteessa. Mutta poikakin yltyi.

»Ymmärrätkös sinä?» uhitteli se yhä älyttömämpänä umpimähkäistensä.

»Nol . . Saakeli!» julmistui ukko jo lopen. Mutta poika vain:

»Etpäs ymmärrä!»

»Suus kiinni siinä!»

»Pidä itsel!»

»Paholainen!» Ja nopeasti sieppasi hän poikaa niskasta kiinni ja alkoi käyttää kurinpito-oikeuttansa. Mutta onneton poika alkoi porata täyttä kurkkua. Ukko heltyi, hellitti oitis ja puolusti äkkipikaisuuttansa väärällä syytöksellä:

»Nol . . . Mitäs sinä alotit ja . . . rupesit puhumaan asiasta, jota et yhtään ymmärrä vaan . . . Vaan että se on sinulle jotta . . . Jotta selkeys on aina valkeutta parempi», hämmentyi hän siinä asian syvällisyydessä sittekin.

»Itsepäs alotit!» puolustautui synkkänä mutiseva poika, ja niinpä olisikin ihan varmasti sukeutunut uusi väittely, jollei paikalle olisi osunut tulemaan kaksi poikaa. Niillä oli vanhoja tappeluvihvoja Habakukkia vastaan ja oitis ne huudahtivatkin härnäävän:

»Habakuk . . . Profeetta Habakuk!»

Mutta silloin suhahti pikku Habakukin kivi. Se osui. Toinen poika älähti, ja suinpäin syöksyi myrtynyt Habakuk poikiin käsiksi.

Se kävi nopeasti. Kaksi olisi kuitenkin voittanut yhden, ellei isä olisi ehtinyt omansa avuksi. Mutta se ehti, löylytti vieraita poikia ja kirosi niille kertasen vielä, kun ne jo painoivat täyttä ravia pakoon.

Mutta isän ja pojan välit olivat nyt sillä kuitatut ja sovitetut. Kiitollinen oli poika isällensä, ja isä oli tyytyväinen, kun oli saanut auttaa omaa ainoaa poikaansa. Entistä parempina ystävyksinä he nyt jatkoivat matkaansa kylien halki Sortavalan lähitienoita kohti, Voutilaisen Vapun luo.

IV.

Kuten yleensä tiedetään, asui karvari Pinnasen leski, Hilda, vielä niinä aikoina Sortavalan kaupungissa. Hänelle tiettiin mieheltä jääneen puhtaassa rahassakin peruja niin paljon, että kohtalaiseen elämään, s. o. jokapäiväiseen leipään ja hyvään tai hyvänpuoleiseen puolisoon tyytyvä mies olisi voinut häntä niiden avulla työtätekemättömänäkin rakastaa ja kunniassa pitää. Ei siis ihme, että Muskon Jysyrisen poika oli lähtenyt häntä kosimaan paria tuntia sitä ennen, kun Massinen poikinensa poikkesi taloon päivällistänsä syömään.

»Mistäs nää vieraat on?» tiedusti ukko Jysyrinen.

Tietysti Kiihtelyksestä.

»Mhyyl . . . Ja mitä sitä iletään olla nimeltä?»

Tietysti he olivat Massisia.

»Tää on vain minun poika», selitti Ville Habakukistansa. Ei heille kuulunutkaan mitään erikoista, jonka vuoksi Jysyrinen arvelikin, kysyen:

»Ja taitaa sitä olla asiaakin mukana? . . . Koskapa kerran matkalla ollaan?»

Niin . . . Olihan sitä, sillä:

»Eipä sitä erikoista», kierteli ukko.

»Mhyy.»

»Paitsi että oli aikomus käydä ottamassa tälle pojalle emintimä», kiirehti silloin Massinen lisäämään, ja nyt se alkoi lappautua loppumaton, sillä Jysyrinen, jonka ajatukset pojan kosimismatkan johdosta jo muutenkin pyörivät naima-asioissa, takertui asiaan, halusi tarkat tiedot, ja niinpä hän takapuoltaan lieden edessä lämmitellen tiedusti:

»Vai niin on asiat! . . . Ja ketä tuota vielä niinkuin . . . homsheijataan?»

Hyvää se teki nytkin ukon sydämelle tämä puhe ja kysely. Kuin ylpeillen ja ujostellen hän kierteli:

»Ka, eipä sitä . . . paljon ketään erikoista . . .»

»Ka-a . . . Eipä sitä . . . Tätä erikoista . . .»

»Ka ei» . . . lapautti ukko savut, puhalsi ja lisäsi:

»Paitsi minkä vähän on silmällä pidetty tätä . . . paljasta Voutilaisen leskeä . . . Tään Antti Voutilaisen . . .

Sen vainajan, eikä siis elossa olevan Antin leskeä, tahtoi hän asian selittää ihan selväksi, ja kun siitä tuntui vielä joku selvyys puuttuvan, lisäsi hän ilmoittaen:

»Niin jotta . . . Jotta se on lörkki . . .»

»Ka . . . Lörkipä sel» tyytyi Jysyrinen siihen sanaan, joten asiasta jäi syrjäiselle nyt epäselväksi ainoastaan se pikku seikka, että mikä se »lörkki» on.

Niin, ainoastaan syrjäiselle, sillä puhujat itse kyllä tiesivät, että lörkki on lörkki. Innostuttiin puhumaan naima-asioista yleensä. Se taas johti miehet ylpeilemään oman sukupuolensa, miessuvun loistavista voitoista, voitoista, joita tuo heidän sukunsa on saavuttanut naissukua viehättäessään ja valloittaessaan. Nuo voitot kohottivat jo mielen ylvääksi, ja tietysti viehättyivät puhujat yleistä mieskunniaa kohottaaksensa niitä suurentelemaankin

— eli valehtelemaan, niinkuin sitä, ja ihan väärin, uskon asioissa sanotaan. Varsinkin ukko Massinen koki silloin pitää ylkämieskunniaansa korkealla.

»Taidat vielä kestääkin siinä asiassa sen minkä nuorikin mies? . . . Tässä nyt naisen viehättämisessä?» sattui näet Jysyrinen kysäisemään.

Ja ukko tietysti kehaisi. Valehteli, että ei ole sattunut naista, joka olisi kestänyt:

»Niin jotta olisi antanut pakin», kehaisi hän ja lisäsi:

»Niin että siinä kilvoituksessa minä olen aina ollut niin että . . . Että ainoastaan Aatami . . .»

»Ka . . . Aatamipa se . . .»

Ainoastaan Aatami on näissä naisasioissa ollut häntä voitokkaampi, sillä se kykeni viettelemään aikuisensa maailman kaikki naiset, tarkoitti ukko Massinen kehua ja sanoa. Mutta nyt on jo naisia liiaksi. Ei niitä kaikkia vastaan kilvoitellessa enää yksi mies ennätä kaikkia voittaa.

»Sillä liika aina lykkää luotansa, niin että . . . Että se on p a k k i», täytyi ukon se tosiasia tunnustaa ja selkeästi todeta.

* * *

Mutta tällä puheella, niin asiaankuulumattomalta kuin se tuntuukin, oli tavallaan laskettu ensimmäinen peruskivi asian uudelle vaiheelle. Jysyrinen näet siinä puheen jatkuessa innostui poikansa morsiamesta kehaisemaan:

»Mutta jäi se siltäkin karvari Pinnaselta oikea ökäleski . . . Rikkautensa puolesta nimittäin!»

»Ka . . . Jäihän se siltä!» myönsi ukko Massinen kernaasti, mutta kun hän ei Pinnasta eikä sen leskeä tuntenut nimeltäkään, piti hän tarpeellisena toki tiedustaa:

»Niin jotta mitä Pinnasia hän oli?»

Sortavalainen karvari, sai hän nyt tietää. Ja ukko myönsi alttiisti:

»Ka . . . Niitähän se . . .»

»Vaikka et ole tainnut tulla tuntemaan?» uteli Jysyrinen.

Ei. Ei tuntenut Massinen. Huoleti voi siis Jysyrinen ruveta selittämään. Niinpä kehaisikin hän jo:

»Sillä akalla sitä on tuotakin rahan-hunsvottia vähä ölisevämmiin!»

Tiesi sen! Ukko Massisen mieltä alkoi tämä asia jo kiinnittää.

»Onhan sitä sillä!» myönsi hän jo semmoisella asian-tuntijan valmiudella, että aivan lisäsi:

»Niin jotta nyt . . . Jotta onhan sitä rikkaalla rahaa ja . . . ja herroilla mahaal»

Tyytyväisyysavut hän imaisikin ja nyt jo lesken rahavaroista tiedusti:

»Niin jotta onko tuolla niitä edemmältäkin? . . . Tätä nyt rahallista puolta? Tätä joka . . . rikureeraa?»

Ja penninpäälle tiesikin Jysyrinen sen rahavarat ilmoittaa, kehaisten:

»No kyllä sillä ainakin sen verran on, jotta . . . jotta tään nyt meikäläisen eläjän ostaisi niillä rahoilla sielui-neen päivineen ja . . . Vaikka antaisi silakaksi suolata . . .»

Asia oli Massiselle nyt selvä pennillensä.

»Ka niin . . . Niin jotta mikä on penniin pantu, niin . . . Niin se on», myönsikin hän siis tällä selkeämielisyydellä Jysyrisen äskeisen ilmoituksen todeksi, ja aivan tinki-mättä. Habakuk oli puheen aikana lähtenyt ulos aja-maan talon omien poikien kanssa kanoja ja härnäämään naapuritalon koiraa.

»Mutta sitä Jumala siunaa toiselle . . . Sitä raha-rehenteijääkin!» arveli Massinen jatkoksi entisen lisäksi. Puhuttiin edelleen. Nyt jo tiesi Massinen Pinnasen lesken nimenkin. Hilda se oli.

»Ka niin . . . Niin jotta kun on kerran kasteessa saatu nimi niin . . . Niin se on merkiksi ja ojennukseksi!» arveli hän siihen. Ihastuttiin. Rikkauden viehätys sai vallan. Jysyrinen jo hyvitteli:

»Ka rahahan se on maailmassa se joka . . . Joka on!» painalti hän sen »on» sanan viimeiseksi suureksi selvyudeksi, ja rikkaudesta ihastunut ukko Massinen puolestansa täydensi sitä selvyyttä, myöntäen:

»Ka niin . . . niin jotta . . . Jotta rahahan se on kaikessa se, jolla on . . . Tää nyt komteerinki ja aamen.»

No se nyt oli varma. Ja omituista muun hyvän lisäksi vielä se, että Jysyrinen ei tullut sanallakaan maininneeksi, että hänen poikansa oli äskettäin hevosella ajaen lähtenyt kosimaan tätä samaista rikasta leskeä, tätä karvari Pinnas-vainajan Hilda.

* * *

Onnellisesti olivat he selviytyneet talosta matkalle ja lyhentivät taas taivalta, isä edellä ja poika, piippunysä suussa, perästä kokien.

Mutta talosta olivat he molemmat lähteneet rikkaampina kuin sinne olivat tulleet. Kumpikin oli näet saanut siellä himoa sydämeensä.

Asia on näet niin, että pikku Habakuk oli nähnyt Jysyrisen poikien ongen. Se oli oikea herras-onki, siima sokea ja entäs kupla! Varsinkin se herätti himoa. Se oli kaunis, kaupungin kaupasta ostettu, eikä semmoinen kaarnanpala

tai pullonkorkista omin käsin tehty, jommoiseen siellä Loitimojärven rannalla oli täytynyt poikien tyytyä. Mieli sitä teki, ja hän varustautui jo pyytämään isää ostamaan semmoisen hänelle. Tapansa mukaan varustautui hän sitä pyytämään juonittelulla.

»On Jysyrisenkin pojilla onki!» murahti hän jo vihaisesti kertasen, siellä ukon kintereillä pysytellessään.

Mutta siihen se nyt vielä sotkeutui. Piippuakin piti imaista välillä, ettei se sammuisi, ja se sotki. Ei myös ollut sisu vielä juonittelupyyntöön täysin kypsä.

Ei ollut. Ei liioin ukkokaan äskeistä murahdusta edes kuullut, sillä siinä eteenpäin harppoessansa johtui hän punnitsemaan sekä Vappua että myös tätä äsken löydettyä Hildaa, punnitsemaan ynnä toisiinsa vertailemaan hän johtui.

* * *

Kummallista! Kyllä hän koki karkoittaa kiusaajaa, mutta sittenkin pyrki nyt Hilda sotkemaan. Hiki päässä polki hän tietä ja jauhoi ajatusta.

»Senkö lempoa se nyt siitä! . . . Tää Jysyrinen!» koki hän pysyä uskollisena Vapulle.

Mutta ei. Taas viepautti ajatusta:

»Niin jotta kun se Jysyrinen tästä . . . Hildasta», teki jo ajatus taas Hildassa työtänsä. Hikikarpalot kihosivat otsasta entistä herakammin.

»Mutta sehän se Jysyrisen hylky!» työnti hän jo syyn Jysyrisen niskaan. Mitäs sen tarvitsi mennä puhumaan Hildasta!

Punainen virstapatsas vieppasi sen ohi pyyhäistessä niin että väri huikaisi ajatusta yhä ihanammaksi.

»Tää Jysyrisen hylky!»

»No on kyllä onki Jysyrisen pojilla!» ärähti taas poika takana omaansa. Mutta viis hän nyt siitä!

»Kun se Jysyrinen kehui, että . . . Niin jotta se on . . . tää Hilda», alkoi kaikki jo sotkeutua.

»Tää Pinnasen leski Hilda!» kieppui ajatus siinä karvarin rikkaassa leskessä:

»Kun se . . . hylky!»

Ei tiennyt kumpaa tässä kulun kiireessä ajatella. Omatunto soimasi kyllä Vapunkin hylkäämisestä. Sen huomasi siitä, että hän koki puolustautua suututtelulla:

»Mutta kun se siinä . . . ajatuksessa . . . pyörii ja pärpättää . . . Tää . . . karvarin leski!»

Niin! Sanokaas! Täytyihän hänen pakostakin sotkeutua sitä ajattelemaan, kun se itse pärpättää ja pyörii päässä.

»Kehvelin akka!» oli hän suuttuvinaan sille.

»No on kyllä onkil» mörisi poika nyt jo yhä äänekäämmin ja vihaisemmin, mutta ei sekään nyt sotkenut ukkoa sotkeutumasta Hildaan.

»Niin jotta mene tiedä!» koki hän punnita.

»Tätä Hildaa, nimittäin, mene tiedä!» selitti hän. Astuntakin kiihtyi siinä ajatustouhakassa, sillä:

»Kun sillä pirulla on sitä rahaakin niin jotta . . . Tällä Hildalla . . . jotta . . . Jotta se on jämpä . . .»

Niin! Se siinä asiassa juuri nyt olikin pahinna kiusaajana.

»En paremmin sano!»

»Ja minun vain pitäisi kaarnakuplalla onkia!» rohkaistui poika jo yhä ilkeämmäksi juonittelussaan. Ukkoa hiukan jo harmitti, kun se tenava sotki siten suloisen ajatuksen.

* * *

Mutta pian hän sai toki saman ajatuksen takaisin kiinni siepatuksi. Hildan rikkaudet kuvastuivat päässä uudelleen.

»Ja sitten vielä sanotaan Kiihtelyksessä, jotta maailmassa ei ole muita rikkaita kuin keisari ja tää . . . tää Join Parviainen!» ymseili hän jo Hildan puolesta ylpeillen. Ja polki yhä ahkerammin.

»No kaarnakuplalla kyllä pitää!» kuului taas poika takana ärähtävän, nyt jo entistäkin äkäisemmin. Pahus! Suututti se sotkija, mutta voi hän toki jatkaa:

»Yksistään tätä selvää rahaakin eukolla niin jotta . . . Tokko lukuakaan tienneel!»

Tupakoimiset, kaikki unehtuivat. Hiki vain virtasi.

»Niin jotta . . . Tää nyt Hilda!» koki hän siinä kii-reessä.

»Tää . . . karvalin leski!»

Oli siinä ajatellessa touhua!

»Niin jotta kannattaisi sitä semmoisesta omaisuudesta jo . . . tätä nyt . . . rakastaakin ja kunniassa pitää! Niin että . . . Että se on jämpti . . .»

»No vaikka mikä, niin kaarnakuplalla vaan pitää onkia!» ärjäisi nyt poika takana ja sotki.

Mutta silloin ukko suuttui ja kääntyi äkkiä päin:

»Senkö lempoa sinä siinä sotket jal . . . Pärmänttää!» karjaisi hän pojalle niin että se säikähdyksestä hölmistyi eikä kyennyt hyvään toviin juonitteluansakaan jatkaamaan enää.

V.

Pian he nyt kuitenkin tällä kertaa sopivat välinsä hyviksi. Ukosta näet oli alkanut tuntua, että hänestä on tullut yks-kaks rikas mies, ja innon ja salaisen ilon valtaan siten jouduttuansa oli hän yhtäkkiä luvannut ostaa pojalle ei ainoastaan ongen, vaan myös uistimen.

Ja aivanpa nyt taas nousi jalkakin kuin ei mitään. Siinä astunnan kiireessä ehti hän itseksensä jo hyvittelemään:

»Niin jotta täpä nyt rupesi hyvänne päin lykäämään . . . Koko tää naimiskauppal!»

Muistui jo mieleen, että täytyyhän Hildalla rahan ohella olla muutakin rikkautta.

»On sillä nyt toki muutakin höskää . . . Eikä vain paljasta rahaa . . . Niin rikkaalla eukolla!»

Ainakin nyt miesvainajansa karvarikompeet.

»Kompeet ynnä . . . Ynnä höskät!» Jatkui yhä ajatus. Väkisin siinä innostui ylkämiehen mieli, jopa astuntakin taas kiihtyi. Kunpa nyt vain löytäisi lesken oitis käsiinsä, niin:

»Niin se olisi silloin rakkaus niinkuin . . . Niinkuin nyt että . . . että Paavali riepoitettiin ulos temppelistä!» täytyi taas selkeyssanat pyhästä raamatusta ottaa. Asia oli siis kaikin puolin selvä ja valmis.

Mutta yhtäkkiä muisti hän taas pojan. Sillehän sopi nyt ilmoittaa tämä iloinen asiankäänne. Hän pysähtyi äkkiä, kääntyi ja kysyi rutosti:

»Entä mitäs sinä tästä asiasta arvelet? . . . Kun minä tään pyöräytinkin näinpäin, jotta . . .»

Poika katsoi häneen ymmällä, silmät suurina ja otsanahka kureessa.

»Ka niin jotta . . . Jotta vaihtaa sipasin tään Vapun

tähän . . . Hildaan . . . Tään karvari Pinnasen leskeen», koki ukko silloin selittää.

Ei poika älynnyt. Epäluulo alkoi taas hiipiä mieleen kuten aina. Mitähän se ukko taas! Kunhan ei vaan ongenostosta näillä metkuillaan alkaisi perääntyä!

»Se on aikanaan parempi varansa pitää kuin sitte.»

Eiköhän se vieläkään ymmärrä, koskapa katsoo mullottaa. Hän koki selittää lopullisesti, tapaillen:

»Ka niin että . . . Että ii sano ii on aina ii! . . .»

Luulisi nyt jo pojan ymmärtävän. Mutta ei tainnut. Yhä vain katsoi kysyvästi, vihaisestikin.

»Ka... Perhana!» oli jo ukko moisesta älyttömyydestä lopen harmistua ja tokaisi:

»Niin jotta minä vaihdan ja . . . Se on siis . . . lörkki . . .»

»Vaihda! . . . Vaikka mitä vaihda niin . . . en pelkää!» tokaisi silloin jo poika umpimähkäisen mutta tiukan ja vihaisen uhittelun. Mutta väärin, s. o. omaksi hyödykseen, ymmärsi sen ukko.

»Ka . . . Sitähän minäkin jotta!» ilostui hän, ikäänkuin olisi pojalta saanut luvan, ja siinä piippuansa selvitellen jatkoi hän kuin pojalle kiitollisena puhellen:

»Ne kylän pojat ja muut sinua aina sortavat, mutta . . . Sinun puoltasi minä aina pidän ja sanon jokaiselle jotta . . . sinä olet . . . viisas poika ja niinkuin . . . Niin jotta se on se on . . . Huusluurinki se on . . .»

Hiotti. Olikin oikea kesäinen ilma. Hiljainen aurinko loisti taivaalla kirkkaana ja juotti kesäistä ilmaa valolansa ja lämmöllänsä kuin lempeä äiti, ja ukon sieluun kuvastui nyt koko maailma ihanana kuin hänen kotijärvensä Loitimon kesäiltainen ranta.

Mutta menemme edel'een.

Totuuden nimessä täytyy silloin jo oitis tunnustaa, että asia ei pojankaan luvan suhteen ollut vielä niin silkkaa selvää kuin se lukijalle ehkä näyttää. Ukon oudot, pojalle tuiki käsittämättömät puheet panivat näet, kuten jo kerran ennen, pikku Habakukin epäilemään, että ukko niillä vain kieroilee siinä onkiasiassa: aikoo pettää lupauksensa.

Mutta asiastansa varmana ukko kehitti omia ajatuksiansa ja laski laskelmiansa. He olivat nyt syöneet tienvarrella ja syötyä siinä tupakoidessa alkoi ukko taas selitellä pojallensa. Luullen sen olevan kaikesta selvillä selitteli hän:

»Tää on monessa suhteessa edullisempi, tää Hilda, kuin se Vappu . . .»

Siinä se taas oli asia pojan edessä! Pikku mies vai-
keni. Ukko jatkoi:

»Ensiksi on vuotta nuorempi kuin Vappu ja . . . Niin jotta eihän sitä hevostakaan osteta hampaisiin katso-
matta jotta . . . Niin että se on rakkaus . . .»

Sepä tietenkini!

»Ja toisekseen!»

Se toinen asia nimittäin. Senkin hän ilmoitti, sanoilla:

»Sitte vielä se joka komteeraa . . . Raha-veikkonen!»

Poika töllötteli taas epäluuloisena. Ukko tuherteli
tupakkaa ja puheli.

»Ja entäs sitte vielä raha-veikkosen lisäksi muu rik-
kaus . . . karvarikojeet ja muut hansvärkit, niin jotta . . .
Vaikka aikamieheksi tultuasi rupeat karvariksi!» selit-
teli hän.

»Mhyyl» yrähti epäluuloinen poika silloin jo hyvin
äkeästi.

»Ja siksi toisekseen niin», jatkoi isä omaansa, »niin se Hilda on muuten hyvänsävyinen akka, niin että...»

Yhä vihaisemmin muljautteli epäluuloista katsetta poika. Mutta ei huomannut sitä ukko. Se vain:

»Niin että akkahan se on naimakaupassa ja rakkauksessa se ... pääasial»

Savut hän imaisi tyytyväisenä välillä.

»Pääasia niinkuin ... Niinkuin tohmajärveläisen talkkuna», lopetti hän selityksen syvämietteisyydellä.

»Mutta eipäs ole!» tenäsi silloin jo poika vihaisena ja uhkasi:

»Sillä se pitää olla onki!»

»Onki!» oli ukko äkkiä suuttua. »Senkö lempoa sinä siitä ongestal» äsähti hän jo.

Mutta poikakin lujeni nyt onkensa puolesta. Umpikuljuun ärjäisi se:

»No se on onki!»

»Kehno!»

Alkoi sukeutua tavallinen kina.

»Sitä onkeaan vain siinä hokee ja ... Sotkee kalastuskompeet naima- ja ... pääasiaan!» riiteli jo isä ynseänä ja lisäsi:

»Ei se nyt onki kuitenkaan joka tarpeesen sovi ... Pitää se nyt talossa toki akkakin olla!»

Mutta poikakin tiukkeni.

»No eikä tarvitse olla ... akka!» uhmaili se synkänä, onkiasiaansa puolustaen.

»Ei tarvitse! ... Paholainen!» tuskastui vanhus. Jatkettiin. Nyt koetti ukko selittelyllä poikaa järkiinsä saada. Siinä tarkoituksessa hän kysyi ynseänä, voitonvarmana:

»No ... esimerkiksi? ... Niin jotta sillä ongellako

sinä sitten lapset ja kaikki muut särpimet itsellesi järjestä haroiset?»

»No ongella kyllä haroisen . . . Ja vaikka mitkä haroisen ongella!» uhmali myrtynyt poika siihenkin entistä umpimähkäisempänä.

Mutta silloin jo tuskastui taas ukko koko tenavaan, joka ei näyttänyt ymmärtävän mitään.

»Syö omat pahimmuksesi!» viskasi hän sille ynseän loukkauksen, nostalti äkkiä kontin selkäänsä ja alkoi painaa tietä pitkin, mutisten kuin itseksensä:

»Tolkuttaa vain pahus sitä omaansa eikä . . . Ei ymmärrä mikä tässä asiassa on pääasia ja . . . mikä vörklööri . . .»

Mutta entistä synkempänä ja yrmikkäämpänä koki hänen kintereillensä nyt pysytellä onkensa kohtalosta harmistunut poika.

* * *

Jokunen taival oli taas polaistu selän taa jäämään. Ukkoa harmitti yhä pojan kovapäisyys.

»Pahanhengen mukula!» kiukutteli hän itseksensä.

»Aina vain sitä omaansa pärmänttää!»

Ja semmoinenhan se oli ollut koko ikänsä: Minkä oli kerran päähänsä saanut, niin sitä oli sekä jauhanut että jurnannut. Muisti sen nyt itsekin ukko.

»Senkin jukural!»

Tosi oli ukolla edessä moisen kanssa. Hän kiihtyi siinä ajatustouhakassa, astua rumpsutteli jo kuin talukoossa.

»Eikä hylkyä!» lasi hän harmissansa.

»Ei, tarkoitan! . . .»

Astuntakin sotki ajatustyötä.

»Pahuksen mukuraa ei saa . . .»

Piippu vain lerppasi käynnin tahdissa ikenessä.

»Ei saa järkeen ja ymmärrykseen jukuraa, vaan . . .
Vaun se on aina vain . . . Jumplunkraus se on aina koko
poikal» pyyhälti hän ajatuksen loppuselkeyteen että
hurahti.

Mutta ei poikakaan ollut luopunut omastansa. Oli
taas jo rohkaistunut ja jo kuului siellä takana murisevan
vihaista, uhmailevaa:

»No ei kyllä tarvitse akkaa, vaan ongen . . .»

Siinä sitä siis nytkin oltiin. Ja kun saikin ottaneeksi
moisen puhemieheksensä!

* * *

Mutta ihan kuin yhtäkkiä välähtäen kirkastui hänelle
nyt tepsivä keino millä selittää pojalle asia. Hän pysäh-
tyi äkkiä, kääntyi rutosti päin poikaan ja kysyi nyt var-
mana:

»No entäs miten sinä . . . Ilman akkaa kun sanot . . .»
korjasi hän: »miten sinä silloin selviytyisit tästä jotta . . .
Kun sanassa sanotaan, jotta pitää tulla yhdeksi lihaksi
ja vereksi? . . . N o!»

Poika katsoi häneen ihmeissään. Kysymyksen ou-
tous sekä sen odottamattomuus hölmistytti hänet tyy-
ten. Hän seiso i sen edessä kuin voitettu ja lyöty.

»Noo!» ilkkui isä voitokkaana. »Vieläkö nyt vänkäät,
jotta ei tarvita akkaa!»

Ja todellakin! Poika seiso i niin hölmistyneenä, että
ei kyennyt mitään selvää ajattelemaankaan, saati sitten
jotain, vaikkapa sitä umpimähkäistänsä, vastaan sano-
maan.

»Siin' on nyt sinulle se . . . viisautesil!» jatkoi isä ynseää kutitteluaan ja lisäsi vieläkin ynseämmin:

»Ja sitten vielä kehut olevasi viisaampi kuin itse Kiihtelyksen pappil . . . Niin jotta!»

Ei. Ei maksanut niin tyyten voitetulle ja älyttömälle enää ilkkuakaan. Kuin halveksuen nyhtäisi hän konttia hihnasta ylemmä, pyörähti, imaisi lyhyen savun ja niin alkoi voittajana painaa taas tietänsä pitkin, harppoi tovin, hautoi ajatusta ja lyödäksensä nyt pojan lopullisesti viisaudella pysähtyi äkkiä uudelleen ja linkosi hänelle kysymyksen:

»Ja entäs tiedätkö sinä sitäkään, jotta Nebukatneesar piiritti kolmekymmentä ajastaikaa kaikkia Baabelin kaupunkeja niinkuin? . . . Niinkuin sanassa sanottu on?»

Ei. Voitettu oli vihainen poika. Ukko jatkoi. Kuin ilkkuen, voitostaan nauttien hän kysäisi:

»Ja entäs sitä, jotta Nooakki laski kaarneen ulos ja jotta rankka sade oli maan päällä neljäkymmentä päivää niin että. . . Että se oli husaus? . . . Veden puolesta husaus? Häh?»

Ei vastausta. Nyt nautti ukko voitosta. Hän ynseili pojalle halveksuvaa:

»Ja sitte vielä tупpaannut naima-asioista puhumaan, vaikka et tiedä mikä on . . . Mikä on vedenhusaus!»

Mokomakin! Konttia hän vai nykäisi ylemmä ja niin alkoi voitokkaana painaa karvarin leskeä kohti.

VI.

Pian he olivatkin Sortavalaan tultuansa löytäneet Pinnasen Hildan asunnon ja saapuivat sinne pari tuntia sen jälkeen, kun Hilda oli jo lopullisesti päättänyt kaupan Jysyrisen pojan kanssa. Mutta Pikku Habakuk oli ynseä ja juonikas. Se oli vaatinut, että isä olisi heti kaupunkiin tultua ostanut lupaamansa ongen, mutta ei ukko ollut malttanut poiketa puotiin. Oli vain kiirehtinyt Hildan luo, luvannut ostaa ongen sitten kun pääasia on valmis ja ärjäissyt pojalle kovasti, kun se oli yrittänyt jurata ja niskoitella. Siitä nyt pojan viha ja ynseä mieli.

Mutta luojankiitos, oltiinhan toki nyt perillä! Hilda keitteli siinä sulhasellensa harjakaiskahvia, ja sulhanen tupakoi onnellisena, kauppaansa tyytyväisenä. Hildalla oli Habakukin ikäinen poika, ja se söi voileipäänsä.

Mitäs siis muuta kuin koettaa päästä asiaan käsiksi. Kuulumiset oli jo kysytty ja kotipaikka tiedusteltu. Ja nyt jo kysyä höläytti Hilda:

»Paljonko siellä Kiihtelyksessä nyt kalat maksavat?»

»Ka!»

Se oli eri kaloilla aina eri hinta.

»Säynettä saa huokeammalla kuin parempaa kalasorttia ja . . . muikku ei maksa paljon mitään», selitteli ukko. Poika jurnotti ja varustautui juonittelemaan. Ja sanoakseen morsiamellensa hinnan aivan pennillensä lisäsi vielä ukko:

»Niin jotta se on jämpti hinta!» Morsiantansa hän sillä täsmälleen-sanomisellansa jo siten miellytteli.

»Täällä nuo nylkevät kaloistakin niin jotta!» päivitteli Hilda kuin itseksensä, nosti kalavasun pankolle ja puheli:

»Ostin noita kuoreita . . . vai mitä he lienevät niin . . . lähemmä markan näet nyhtäsivät kilostal!»

Puhe oli siis täydessä käynnissä ja asia sitä myöten kunnossa.

»Niin jotta sinähän se olet se Pinnasen leski? . . . Tää Hilda?» tiedusti jo ukko varovaisuuden vuoksi.

»Ka, sinähän tässä on saanut olla ja kotkottaa . . . Sen ukon kuolemaan asti!» todisti Hilda asian todeksi.

»No . . . Mikäpä sillä sitten!» arveli siihen ukko ja selitti:

»Ne tässä matkalla sinusta juttusivat niin . . . Arvelin jotta pyörähtää häntä katsomassa leskeä kun . . . niinkuin jo sanoit niin . . . Niin jotta se vain on ja kotkottaa!» Ei siinä nyt muitakaan sanoja suuhun osunut.»

Niin syventyi hän jo asiaansa suoraan. Hilda oli hyvillään, puuhaili ja arveli ukon puheeseen:

»Etpäs hoksannut tuoda kalaa! . . . Olisin tässä minäkin ostanut, jos olisi ollut huokeampaa kuin täällä!»

Sulhanen — se oikea, Jysyrisen poika — oli siinä tupakoidessaan tavallaan torkkunut. Nyt se ikäänkuin heräsi, haukotteli laiskasti ja kysyi Hildalta:

»Niin jotta kalaako sinä sanoit!»

»Ka . . .»

Mutta sulhanen venytteli ja mukaili velttona:

»Mitäpä hänestä ostaa . . . kalasta! . . . Saa sitä Pälkjärvestä, kun vaan viitsii pyytää!»

Niin jatkui. Asia tuntui luistavan. Ukko varustautui jo syventymään siihen yhä syvemmin. Hän vain mietiksi nyt alkusanoja, eikä siinä ajatus- ja puhepuuhassaan huomannut pikku Habakukin juonittelun enteitäkään.

Hyvin mieltä myöten se Hilda olikin. Vähätpä siitä, jos sillä nyt olikin tuo yksi pojan tenava! Oli juottanut jo ukolla kahvitkin, ja asiastansa varmana alotteli jo ukko:

»Niitähän minä olen Kiihtelyksen Massisia!» lähti hän äkkiä uudestaan aivan alusta, kuulumisista asti, toistaen siten tuon tiedon.

»Ka . . . Niinhän sinä sanoit jo», muisti Hilda todistaa. Mutta nyt tarttui puheeseen oikea sulhanen. Se oli ai-noastaan himmeästi kuullut taannoisen kalapuheen alunkin ja kysäisi veltona nyt vuorostaan ukolta:

»Ja niinkö, jotta säyneet ovat siellä Kiihtelyksessä hinnasta alle paremman kalan? . . . Sinä sanoit?»

»Ka . . . Siinäpä se niillä korvilla vain säyneekin pyöri!» todisti ukko, meni taas asiaansa ja tiedusti Hildalta:

»Ja niinkö jotta sinulle kuuluu miehen peruina jääneen sitä pyöreääkin rahaa? . . . Niin jotta sitä on vaikka hylkyä hangolla mättäisi?»

»Noo! . . . Mitäpä näistä . . . köyhän rahoista kehuu», ujosteli Hilda, puuhaili naimakauppaansa tyytyväisenä ja korjasi:

»Siinä nyt jos on muutama tuhat jäänyt niin . . . Ei sillä senvertaisella vielä helvetin portit avaannu! . . . Niinkuin sille rikkaalle miehelle . . .»

»Ka-a! . . . Eihän se nyt sillä ensimmäisellä tuhannella vielä taivaan neulansilmä tukkeennu!» myönsi ukko, saamaansa tietoon tyytyväisenä, puhui, jatkoi ja jo lisäsi omasta puolestaan:

»Mutta onhan se minullakin siellä Kiihtelyksessä sievonen talo ja . . . Lehmät lypsää löllöttävät maidonpuolta!»

Johduttiin siis taas rikkauden viehätykseen. Hilda

innostui. Siinä morsiusonnessansa touhutessaan ja pyörähdellessään hän Massisen rikkauksille jo siunaili:

»Niin jotta kannattaa sitä silloin köyhänkin kehua kun . . . omat lehmät löllöttävät ja . . . on omat konnut ja senkin seitsemät muut!»

Se kelpasi ukolle. Aivan hän jo kehaisi:

»Ka . . . Pätihän sen kiihtelykseläisen köllötellä kun on . . . Maitoakin kun on korvoittain, niin että siinä olisi että . . .»

Kuinka nyt sanoisikaan:

»Että . . .»

Ei ollut löytää sopusanaa:

»Ka niin että . . . Että maito ja muijahan se on Kiihtelyksessäkin se joka . . . Joka kaupungin ja kansan pystyssä pitää», sieppasi hän loppuselkeyden ja menen pääasiaan syventyi nyt jo kehaisemaan itseäänkin, ilmoittaen:

»Ja mitä taas tähän minuun itseenikin tulee niin . . . Minä olen hyvin sävyisä ja . . . tätä nyt vaimoväkeä kaih-tava mies!»

Ei siis mikään hameen jälestä juoksija, tupakoi hän, lisäten:

»Niinkuin ne muut Kiihtelyksen miehet, sillä . . . Niistä ei tahdo olla koko miehistä muuhun kuin . . . tätä nyt . . . taivaallista ylenkatsomaan!» löysi hän tapaillessaan oikean sanankin, tarkoittaen sillä sitä Kiihtelyksen miesten syntiä, jota sanotaan kuudennen käskyn ylenkatsomiseksi. Hän korotti siten omaa hyvettänsä näkyviin ilmoittamalla naapuriensa synnit. Hildakin oli, kuten asia varsinkin morsiamelta vaati, ni stä kauhistuvinansa, ja tyytyväisenä toisteli ukko:

»Ka niin . . .»

Ne Kiihtelyksen muut miehet! Semmoisia ne ovat, hyviä, jotta:

»Jotta itsekunkin naisen ympäri käy Kiihtelyksessä niin monta kiljuvaa jalopeuraa kuin on pitäjässä miestä», innostui hän. Sulhanen oli vetäytynyt Hildan sänkyyn selälleen, haukotteli unisena ja tokaisi nyt puheeseen:

»Ka . . . Sittepä se on . . . tää Kiihtelys . . . naiselle oikea . . . paratiisi . . .»

»Ka!» myönsi ukko innokkaasti. Hilda siunaili, mutta sitten äkkiä alkoi päivitellä:

»Mutta samanlaista 'paratiisiapa' tuo on jo tälle turvattomalle naiselle muuallakin . . . Niinkuin nyt täälläkin Sortavalan kaupungissa . . . Kiljuva jalopeura juoksee jo jokaisen hamekankaankin jälestä . . .»

Aivan hän jo oli nousta sitä maailman pahuutta vastaan ja päivitteli:

»Täälläkään jos ei vaan olisi kadulla poliisia, joka toki pitää vielä jalopeuroja kurissa, niin ei sieltä ainoakaan akka enää lankeamatta kotiinsa palaisi! . . .»

Hän oli aivan innostunut, ja ukko oli tyytyväinen.

»Mutta onpaan toki Herra sinut suojellut . . . Niin jotta . . . annat toki hameellekin rauhan . . . Etkä sen jälestä juoksel!» hyvitteli häntä innostunut morsian. Se kelpasi.

»Ka . . . Sitä aina toki yksi vanhurskas Sodomassakin säilyy . . . minkä nyt Kiihtelyksessäkin, niin että . . . Että aurinko on aina kuuta kirkkaampi», kainosteli hän ja jo aivan todisti viattomuutensa, ilmoittaen:

»Tätäkin ainutta poikaa . . . Viisikymmentä ajastaikaa odotin että . . . Niin että se on niinkuin . . . paastota ja ruumiillisesti itseänsä valmistaa!» Niin viaton hän on siis vaimoväen suhteen. Asia yhä vain kirkastui. Nyt hän jo

alkoi puhua muista ansioistansa. Raittiudestansa hän selitti:

»Ja mitä nyt viinanpuoleenkin tulee niin . . . Se on että siinäkin asiassa . . . Se on tilkka vähemmän kuin hilkkal» sanoi hän raittiuspuolensa niin tarkasti kuin asian arkuus vaati.

Mutta nyt tarttui taas sängyssä lojuva sulhanen asiaan ja ilmoitti rutosti:

»Sinun pitäisi sitten ottaa akka . . . Kun sinä vielä niin perin . . . poikamies olet!»

Se tuli kuin tilauksesta. Sen välityksellä johtui näet ukko nyt kosimisasiansa, niin että voi ruveta siitä puhumaan suoraan. Niinpä hän ilmoittikin nyt jo avoimielisesti:

»Kaa . . . Sitäpä minä tässä olenkin jo vähä . . . Niin- kuin sinnepäin silmää iskenyt ja . . . Ja jotta se on . . . j ä m p t i . . . Akanoton suhteen jämpä.»

* * *

Ei hän ollut odottanut, että asia menee näin helposti ja pian.

»Onkin tässä Herra jo minut auttanut viisaammalle puolelle ikää niin . . .»

Hätäkö silloin on ottaa eukkoa, tarkoitti hän siinä tupakoidessansa. Ei ollut vain tullut vielä sitä otetuksi, kun ei Kiihtelyksessä ollut sopivaa akkaa. Hän morkkailikin sitä selittäessään Kiihtelyksen naisväen semmoiseksi kuin se on:

»Hukan hännästä tehtyjä ovat eikä Aatamin kylki-luusta . . . koko Kiihtelyksen akat!» ilmoitteli hän niiden kelvottomuudesta. Tarkoitus oli imarrella sillä Hildaa:

kohottaa häntä, alentamalla hänen kiihtelykseläisiä sisariansa . . . Puhe kelpasikin. Siunailtiin jo Kiihtelyksen eukkojen pahuutta. Hildakin jo sitä päivitteli, kunnes hoksasi sulhasensa mieliksi korottaa omaa hyvettänsä ylemmä Sortavalankin toisten vaimojen hyvettä. Siinä mielessä hän soimaili:

»Mutta onpa tuota täällä Sortavalassakin akkojen joukossa syntistä jos on vanhurskastakin, niin että . . . Juoksevat toiset akat miesten perään niin että . . . Piimäkorvon vanhasta vanteesta tehtyjä niiden luulisi olevan koko Sortavalan akkojen . . . eikä hurskaan Aatamin kylkiluusta!» siunaili hän niiden pahuutta. Niin jatkui. Ukko puolestansa tuomitsi yhä Hildan eduksi Kiihtelyksen vaimoväkeä. Nyt hän niiden pahuudesta jo ihan alistunein mielin hurskasteli:

»Mutta se on Luoja viisaudessaan tahtonut rangaista sitä maailman perukkaa sillä tavaralla . . . Näillä nyt Kiihtelyksen akoilla, niin jotta . . . Jotta liha on enemmän kuin veri!» syventyä töksähti hän liaksi, mutta selviytyi toki ja Hildaa yhäti vain imarrellaksensa jatkoi:

»Niin että hanan keritsijöiksi niistä nyt voisi Kiihtelyksenkin akoista olla . . . mutta . . . Mutta että . . .»

Oikea sulhanen tarttui taas asiaan. Laiskana arveli se:

»Ka-a . . . Muttahan se aina ennen että on . . .»

* * *

Mutta nyt alkoi asia jo hiukan sotkeutua. Tosin vasta hiukan.

Vastuksen hänelle nimittäin heitti taas — ajatelkaa — hänen omasta puhemiehestänsä, pikku Habakukista. Tähän asti se oli oudossa talossa vierastellut, ujostellut

ja pysynyt senvuoksi juonittelematta, vaikka onki oli-kin kaivellut sisua.

Mutta synkistynyt hän oli sitä mukaa kuin ongenosto-asia tässä naimakauppaa hieroessa lykkäytyi. Samalla oli hän jo alkanut perehtyä taloon, saanut rohkeutta ja oli jo oikeastaan aivan juonitteluvalmis. Olipa jo kerran sysännyt Hildan poikaakin, joka oli yrittänyt salavihkaa panna hänen takkinsa helmaan pihdin. Siitä oli taas sukeutunut molempien poikien välille hiljainen viha.

Mutta eikös poika nyt äkkiä ryhtynyt panemaan tupakkaa! Hilda ihan oli hämmästyä moista näkyä.

»Herrasiunaa! . . . Niin jotta joko se polttaa ihan piipulla!» siunaili hän silmät pyöreinä.

»Ka-a . . . Aikansa ratoksi . . . onhan se aina vähän pihauttanut!» täytyi ukon pakostakin myöntää silminnäkyvä asian osa todeksi. Poika sytytti piippuansa ja väänsi samalla ukkoon epäluuloista, altakulmaista katsetta.

»No en minä mokomaa näkyä!» siunaili Hilda ihmeisänsä, touhusi ja äkkiä kysyä pöläytti:

»Mikä tämän nimi vielä on?»

* * *

Siinä se oli nyt se pahin ja arin kohta. Poika jo muljautti ukkoon hyvin pahasti, ja ukko kierteli ylimalkaisella:

»Ka-a . . . Miksi häntä sanonevat . . .»

Ja asiaa painaaksensa hän otti ja äkkiä ansioksensa ilmoitti:

»Mutta ei näitä minulla, kuten jo sanoin, ole muuta

kuin tää . . . yksi . . . Vai mitä sinä tähän arvelet?»
käänsi hän senkin puolitolkuttomaksi kysäisyksi Jysy-
risen pojalle. Painuihan siten nimiasia pois puheista.

»Ka-a!» laiskotteli sulhasmies, haukotteli ja arveli:

»Ka eipä sitä viitsi yhtä vähempää laittaa . . . jos
kerran laittaa . . . lapsia . . .»

»Ka . . . Ei . . .»

Mutta ei sekään sotkenut nyt pahinta. Hilda touhusi,
siunaili piipulla tupakoivaa poikaa ja taas tenäsi:

»Niin jotta minkä sinä sanoit tään nimen olevan?»

»Ka-a . . . Sepä se vain . . . Se . . . sen profeetan pal-
jas kaima . . .»

»Häh?» tenäsi oudostunut Hilda, ja poika jo niiskautti
ja ärähti kovin vihaisesti. »Niin jotta mikä kaima?»

Täytyi se siis sanoa. Hän tapaili:

»Ka-a . . . Se . . . Tää . . . Se nyt vain . . . Se . . . Habakuk!»

Mutta . . .

»Elä valehtelet!» ärjäisi silloin poika kuin pistetty.
Ukko ihan sekoittui.

»Ka! . . . Perhana! . . . Niin jotta mitä sinä nyt . . .
kiroat! . . . Kehno!» tapaili hän pojalle kuin pökertynyt.
Mutta poika vain tiukkeni, sillä hänhän ei sietänyt ni-
meänsä. Koko talo oli kohta kuin toiseksi muuttunut.
Sulhanenkin vääntäytyi jo sängynreunalle istumaan.

»Vai valehtelet!» yritti ukko ynseänä puolustautua,
mutta poika ärjäisi synkkänä:

»No valehtelet kyllä!»

»Nol . . . Kehvelil!»

Suututti se tenava. Pilaa tässä vielä koko naima-
asian. Mutta se vain yltyi:

»Itse olet Habakuk!» uhitteli se. Hildan pää oli oitis
pyörällä ja silmät suurina.

»Tuommainen se pahus on!» hätäytyi jo ukko siinä morkkaamaan poikaansa Hildalle. »Sanoo jotta minä tässä valehtelen ja . . . Ja jotta se on se . . . vörklööri . . .»

»No valehtelet kyllä . . . Ihan kaikki valehtelet!» yltyi poika ja tolkutti umpimähkään kuin älytön:

»Valehtelet jotta lehmät löllöttävät . . . ja jotta on kontu ja . . . Säyneet ja . . . Ihan kaikki valehtelet . . .»

Itku jo pakkautui kurkkuun. Ukko pökertyi miltei älyttömäksi.

»Kehnon elävä!» kiivastui hän ja koki väittää:

»Minkätakia minulla ei olisi kontua . . . Kun on ihan oma perintötalo ja . . . manttaaliin pantu vielä ja . . .»

»Mutta eipäs ole!» ärjäisi poika keskeyttäen. Ukko joutui jo pois suunniltansa.

»Elä kiroa kuule, paholainen!» ärjäisi hän ja uhkaili:

»Tahi kun otan remelin vyöltäni ja sillä voitelen niin.»

»Otappas . . . Tokko uskallat!»

Ja Hildan poikakin pääsi nyt rohkeuteensa käsiksi. Sillä nähtyänsä nyt Habakukin saaneen isästä lisä-vihollisen uskalsi se jo irvistää ja härnätä:

»Habakuk . . . Haba . . . Haba . . . Habakuk!» ilkkui se.

* * *

Mutta silloin iski Habakuk nyrkkinsä pojan niskaan ja ärjäisi synkeän:

»Elä hauku!»

Ja siitä se alkoi. Pojat tarrasivat käsiksi, mutta Habakuk siinä enimmäkseen antoi. Hildan poika parkui. Äiti repi sitä nujakasta eroon, siunaili ja sadatteli ja lopulta jo hätäpäivissänsä rähähti isälle äkäisen:

»Ja . . . Etkö tule sinä kakaraasi kurittamaan!»

»Saakeli!» oli ukko valmis, varsinkin kun itse morsian nyt käski. Kiireesti päästi hän vyöremeliänsä kuritusaseeksi.

Kiireesti mutta myöhään. Poika näet huomasi ajoissa vaaran ja syöksyi kadulle että kintut vain vilahativat oversa. Mutta ei isäkään nyt hellittänyt.

»Minä sinulle, kehno, annan!» uhkaili hän sekä kostonhimoisena että myös morsiantaan miellyttääksensä ja niin riensi pojan jälestä antaaksensa sille kuria, kuten morsian oli vaatinut. Alkoi lyhyt kilpajuoksu.

»Se tappaa . . . Se tappaa . . . Ukko tappaa! . . . Voi, voi!» parkui edellä painava poika kauhuissansa. Paikalla osui olemaan poliisi. Se luuli asiassa olevan toden häntänä, tarrasi ukon niskaan, ja niin siitä alkoi kulku poliisikamaria kohti.

VII.

Sanotaan — ja väitetään sen olevan tottakin — että kaikille Sortavalan poliisimestareille on Herra antanut kaikki leiviskät luonnossa, s. o. lihassa, ruumiillisessa hyvinvoinnissa ja lihavuudessa. Luonnollisesti ei silloin ole enää kannattanut antaa juuri ollenkaan sitä, joka »eläväksi tekee», nimittäin päässä pidettävää. Niinpä nykyinenkin poliisimestari oli maallisilta leivisköiltänsä ihan oventäyteinen kokoomus, mutta päässä pidettävää punnitessa — niin sanottiin — olisi tarvittu apteekin vaaka. Hän se nyt joutui tutkimaan tätä kadulta äkkiä tavattua järjestyksen häiritsijää.

Ja ihmeesti se asia nyt osasikin erehdyttää. Poliisilta oli hän vain kuullut jotain semmoista, että ukko on aikonut tappaa jonkun pojan keskellä katua.

»Sinä olet alkanut tehdä yksi suuri rikos! Tappaa yksi pieni poika», koveni poliisimestari jo näissä ensi sanoissansa. Mutta ukko oli naima-asiansa keskeyttämisen johdosta nyt harmistunut ja turski ja niinpä ärähti vastaan:

»Häh?»

»Mutta sinulla ei ole oikeus tappaa yksi poika», kiihtyi mestari järjestyksen puolesta.

»Vai ei ole . . . Syö savea!» turskistui ukko. Isän laillisia kurinpito-oikeuksia hän siinä muutoinkin harmistuneena siten puolusti ynseästi ja ilmoittikin jo:

»Sillä se on Habakuk.»

Siis hänen poikansa, tarkoitti hän, mutta lihava poliisimestari erehtyi ymmärtämään asian toisin.

»Habakuk on yksi . . . Se on yksi opetuslapsi . . . yksi Herran apostolil!» loppui hänen raamatuntaitonsa. Ukko ärtyi:

»No vaikka mikä olisi niin . . . Se on laki!» tokaisi hän turskisti, suuttui ja aivan uhitteli:

»Sillä laki se on joka pitää niin että . . . Jotta se on . . . laki vanhempi kuin evankeliumi . . .»

Ja siitä se alkoi tosi kina. Kurinpito-oikeuksiansa puolustaen tämä keskeytyksestä hermostunut sulhanen tenäsi vain omaansa.

»Mutta se ei ole yksi lakil!» karjaisi jo poliisimestari suuttuneena ja aivan jo vihasta punaisena julmisteli:

»Että sinä siis tahto tappaa yksi Habakuk . . . yksi profeetta Ha-ba-kuk sinä arvele tappaal!» tankkasi hän.

»No mitä se sinuun kuuluu!» ärjäisi ukko vastaan ja jatkoi ynseästi:

»Vaikka tapan ja panen suolaan . . . Koko mokoman profeetan!»

Ja nyt jo oli poliisimestarin päässä erehdys valmis. Äly vain leimahti kerran, ja hän uskoi, että ukko on jostain karannut hengenvaarallinen hullu, joka luulee pieniä poikia profeetta Habakukiksi ja vainoaa heitä, aikoen tappa. Ukon turskista puheesta arvonsa puolesta ärtyneenä hän löi kämmenellä pöytää ja riiteli kovasti:

»Mutta minä sano sinulle, että se ei ole yksi Habakuk . . . Se ei ole yksi profeetta Habakuk, sano minä sinulle!»

»Sekö ei ole! . . . Haista nyt! . . . Sanonko minä!» halveksui ukko moista tietämättömyyttä ja isän-oikeuksiansa yhä puolustaen tenäsi:

»Vaikka tuossa nenäsi edessä tapan koko Habakukin niin . . . Niin se on laki . . . Laki ja lain parakraahvi se on!» selitti hän tiukasti asian yhä sotkuisemmaksi. Kiihtynyt poliisimestari pui jo nyrkkiä ja huusi vastaan:

»Mutta se ei ole yksi laki . . . Eikä yksi Habakuk se ole . . . Se ei ole yksi Habakuk!» karjaisi hän jo jalkaa polkien.

»Mutta se on!»

Ja ikäänkuin selittääksensä kalliiden kurinpito-oikeuksiansa ikivanhuutta hän tenäsi:

»Ja entäs tiedätkö sinä, että sanassakin sanotaan, kun Aabraham . . .»

»Mikä helkkarin Aabraham?» ärjäisi poliisimestari.

»Niin kyllä!» karjaisi ukko vastaan ja tolkutti vihaista:

»Niin jotta sekin kun vei poikansa uhrataksensa ja

otti jo puukon valmiiksi niin . . . Se oli että sen kuin pää vain poikki pojalta . . . Häh?»

Asia oli siis selvä: Hullu, joka sairastaa jotain vaarallista »Habakuk-idea», haluaa tehdä uhrin kuten Aabraham, välähti kiihtyneen poliisimestarin rasvaisessa päässä. Hän jo viittoi poliisille, että on varustauduttava viemään ukkoa hullujen koppiin.

»Mutta siitä pitää tulla jämpätil» riiteli nyt jo ukko siinä umpimähkään. Riita yltyi.

»Sinä et saa sanoa, että jämpätil . . . ja että Habakuk!» huusi poliisimestari raivostuneena, mutta ukko vain yltyi ja uhkaili:

»Jämpätil kyllä siitä pitää tulla . . . Se pitää tulla niin jämpätil, jotta se on tuomiopäivänäkin jämpätil»

»Viekel Koppi viekel» vihjasi poliisiherra silloin, ja poliisit alkoivat kuten ainakin hullua houkutella:

»Niin jotta jos sitten lähdettäisiin . . . Tänne näin . . . Täältä kautta pääsee ulos ja . . . Kotiin pääsee!»

Ja ukko erehtyi uskomaan, että ne johtavat häntä vapauteen. Kernaasti hän siis lähti matkaan. Ovi avattiin. Hän astui »ulos». Ovi narahti, ja kauhuksensa huomasi ukko joutuneensa koppiin, jonka pikku akkunaa koristi mitä tukevin rautaristikko.

Mutta poliisimestari lähetti noutamaan lääkäriä tutkimaan ukon hulluutta, kuten laki määrää. Vasta lääkärin lausunnon perusteella hänellä näet oli oikeus ryhtyä hullun suhteen tämän enempään toimiin.

* * *

Habakuk oli oikeastaan nyt häipynyt isästänsä, mutta hän etsi sitä ahkerasti. Ei hän yleensääkään voinut siitä

koskaan erossa olla, sillä hänkin puolestansa oli isäänsä aivan kuin kiinnikasvettunut.

Mutta toinenkin syy pani hänet nyt haikailemaan kadonnutta isää: ongestansa hän huolehti ja siksi etsi hän ukkoa vaatiakseen sitä täyttämään lupauksensa.

Mutta vasta iltayön alussa hän sen löysi. Kopin akkuna antoi näet eräesen autioon takapihaan päin, ja sinne pihalle osuttuansa hän kuuli äkkiä ilokseen isänsä äänen:

»Habakuk! . . . Niin jotta sinäkö sel!»

Poika hämmästyti niin, että tuskin ehti suuttuakaan. Sillä hän kuuli ainoastaan äänen, mutta puhujaa ei näkynyt.

»Ka . . . Täällähän minä . . . ja . . . Tää on vähän kamala paikka», selitti ukko ristikon läpi. Nyt hoksasi poikakin jo isänsä kasvot paistavan aukosta rautaristikon takaa.

»Ne kehnot . . . Survoivat minut koppiin!» koki isä selittää asiaa. Poika oli ymmällä. Ei hän käsittänyt mikä laitos koppi on.

»Elä valehtele!» murahti hän epäluuloisena. Siitä sitä siis täytyi lähteä asiaa selvittämään.

»Valehtele!» oli ukko siinä kiireessä ja oitis tuskastua, sillä aikahan oli täpärällä. Hän pyysi poikaa pujottamaan hänelle ristikon läpi jonkun asean.

»Jolla saa oven säretyksil» selitti hän. Se taas sotki pojan ajatukset. Mitä varten ukko nyt särkisi oven? Hän siis hidasteli. Ukko harmistui ja koki selittää tilaansa äkäisellä:

»Nääthän tämän nyt jo itsekin», koki hän saada poikaa ymmärtämään, lisäten:

»Niin jotta ei täällä ihminen lystikseen kyki.»

»Mutta kykkiipäs!»

Aivan kuin älytön uhitteli siitä ongestansa vihastunut poika: »Vaikka miten lystikseen kykkiil!»

Ota siis ja selitä, mokomalle! Suurella vaivalla onnistui toki ukko saamaan sille sen verran järkeä päähän, että oli jo toivoa pakoontästä.

* * *

Mutta eikös silloin taas pistä pojan päähän se onki! Vaistomaisesti hän siis alkoi heti tinkiä, tenäten vihaisesti:

»Enkä pujota asetta . . . Kun et onkeakaan osta!»

»Onkeal . . . Kehno!» suuttui ja tuskastui monesta syystä malttamaton sulhas-ukko ja koki selittää ynseillen:

»En paremmin sano! . . . Niin jotta . . . mitenkä minä sinulle onget ja koukut ostan . . . Täällä ristikon takana kukkuessa! . . .»

Asema oli ikävä ja tukala. Ukko jo selitteli aivan valittelulla:

»Poliisiherran pirut kun näet . . . Sanoivat vaan jotta se on . . . j ä m p t i . . . Jotta se on tuomiopäivään asti jämpäti.»

Mutta ei vielä kukaan poika ottanut älytäksensä. Katsoi vain vihaisena, epäluuloisena. Ukko miltei raivostui.

»Niin jotta se on jämpäti!» tenäsi ja tenäsi hän yhä suuttuneemmin, mutta:

»Eipäs ole jämpäti!» töyskäsi poika vastaan ja uhitteli:

»Ja vaikka miten jämpäti olisi, niin en vaan pujota asetta. Jos et osta onkeal!»

»Paholainen!»

Mutta ei auttanut. Poika vain kiristi.

»Vaikka kuin jämäpti olisi . . . Vaikka olisi niin jämäpti kuin onki . . . ja vene . . . ja uistin ja ihan kaikki, niin en pujota asetta», yltyi se älytön vain uhittelemaan. Vihdoin keksi toki ukko keinon: hän viskasi ristikon läpi pojalle valmiiksi onkirahat, kehoitti nyt kiirehtimään, antamaan aseensa pian, ja selitti:

»Päivä jo ennättää tulla, ennenkuin saa oven säretyksi niin . . . Ei täältä silloin enää pääse helvetiinkään. . .»

Ja nyt poika suostui, etsi rauta-aseen, pujotti sen ristikon läpi ukolle, ja ennen aamua olikin ovi särety. Isä ja poika pääsivät taas yhteen. Välit olivat sovitut, ja ukko varustautui jo lähtemään kosimistansa jatkaamaan.

Mutta poliisikamarissa oli aamulla aika neuvottelu. Nyt oltiin entistä varmempia, että omituinen mies oli vaarallinen hullu, ja oitis ryhdyttiin häntä etsimään ja tiedustelemaan kaikkialta.

Mutta poliisi, jonka huolena oli ollut koppilaisten silmälläpito, sai huolimattomuutensa takia eron virastansa. Kuten lukija tietää, joi hän silloin harmissaan itsensä liika humalaan ja joutui putkaan. Hän olikin muutoin sama mies, joka oli ukko Massisen kadulla kiinni ottanut.

VIII.

Olikin taas oikea kesäinen päivä. Hyvillä mielin ukko sonnustautui rakkausasiaansa. Hän oli jo kaikesta niin varma, että oli uskaltanut ostaa kihlajaisviinatkin valmiiksi. Poikakin oli saanut onkensa ja oli tyytyväinen koko maailmaan.

Ja miten toivorikkaana ja onnellisena ukko nyt eleli ja oleili! Kuten omalle pojallensa ainakin puhui hän taas asiastansa pikku Habakukille, puhui veljellisesti ja koska sydän taas niin käski.

»Niin jotta miltä tää nyt sinusta näyttää? . . . Tää Hilda?» tiedusti hän näet äkkiä. Ja taas poika ymmälle! Ymmälle poika ja sen otsanahka kureiseksi!

»Ka . . . Niin jotta johan minä sinulle sanoin jotta minä . . . m u u t i n», selitti silloin isä sitä, että hän oli vaihtanut morsiamiansa.

»Ka . . . Sen Vapun tähän Hildaan . . . vaihtaa sukasin.»

Mutta epäluuloinen poika jurotteli vain synkeänä, niiskutteli ja muljautteli. Tupakkaa pannessaan ukko silloin jatkoi tavallisella selityksellä:

»Tää on ravakka eukko . . . tää Hilda ja . . . säyseä luonnoltansa, niin että . . .»

Piippu oli puhallettava selväksi. Nyt hän voi jatkaa:

»Ja se on aina miehelle pääasia se, että . . . Jotta akka on säyseä ja sopuluontoinen ja . . . Ja niinkuin nyt ravakka ja . . . ja hämplänkräkkä, jotta on eukko ja jotta . . .»

Oli puute sopivista sanoista. Hän puhaltaa pihisti ja koki jatkaa:

»Ka niin . . . Niin että nappihan se on housuissa se joka . . . Joka reistingit reilassa pitää!» tokaisi hän loppuselkeyden.

»Pitäköön, vaikka mikä pitäköön . . . Ja vaikka mikä olkoon hämplänkräkkä, niin en vain pelkää!» murisi epäileväksi synkistyvä poika tähän outoon asiaan, ja niin alkoi ukon mielestä kaikki kirkastua valmiiksi.

* * *

Alkoi, mutta aina sattui sumentavaakin. Kun näet ukko ilmoitti, että nyt sitä mennään takaisin Hildan luo, niin poika alkoi jurata ja luimistella. Hän näet muisti, että eilen Hildan pojan kanssa tapellessa hän ei ollut jäänyt velkaa, vaan — onnetonta kyllä — joutunut saamamieheksi. Sen hän tajusi, ja lisäksi hänestä tuntui, että Hilda on, ainakin poikansa puolesta suuttuessaan, kaikkea muuta kuin säyseä. Siksipä hän jo jurahtikin ynseän:

»Enkä tule!»

Ja siinä se taas oli selvittelyjen alku!

»Et tule!» ynsähti ukko ja paukasi ylimalkaisen:

»Senkös pahusta sinä pelkää!»

Niin! Siinä oli nyt pojalle. Pojan täytyi nyt vuoro-
tansa ruveta kiertelemään, sillä ei hän toki ilennyt tun-
nustaa, että todellakin pelkäsi, sitä eilistä laskuaan
nimittäin.

»Enkä pelkää! . . . En mitään pelkää!» peitteli hän
asiaansa synkeällä uhittelulla, mutta lisäsi vannon:

»Mutta en vaan tule!»

»Pahus!»

Mutta turhia olisivat olleet ukon suuttumiset, turhia

selittelyt. Poika näet vain ynsistyi, ja kun ukko tiedusti taas syytä, kierteli poika jo aivan isäänsä soimaten:

»Niin kun!»

Löysi hän sattumalta näet syynkin ja murisi, jatkaen ajatuksetonta . . . mitä sylki suuhun toi:

»Kun yhä vaan muutetaan jotta . . . Ensin Vappua ja sitten kuitenkin Hildaa . . .»

Sattuikin se nyt! Ukko ihan kuin hölmistyi siitä. Mutta selvisi hän toki, hapuili sanat ja puolustautua tolkutti:

»Ka . . . Muutetaan! . . . Niin jotta . . . Kehno!» kii-vastui hän. Mutta nyt hän hoksasi ja ilmoitti:

»En suinkaan minä nyt niin huikentelevainen ole, jotta otan valitsematta . . .»

Jotta otan paremman silloin kun osuu välillä paremman saamaan ja niin jotta:

»Jotta ei sitä valitsematta ole akkaa ottanut muut kuin Aatami, joka . . . Otti ensimmäisen vastaantulijan, vaikka sillä ei ollut . . . omaa hamettakaan päällä . . .»

Ei siis malttanut odottaa ja valita, että olisi saanut paremman ja varakkaamman.

»Mutta minkälaisen saikin sitte Aatami . . . kun valitsematta ottil» vetosi ukko voitokkaana jo tuloksiin ja ynseili:

»Sai akan, joka syötti miehellään semmoisen sopan jotta . . . siitä oli armo ja autuus pois . . .»

»Mutta eipäs ollut pois!»

»Saakeli!»

»No ei kyllä.»

Mene nyt selitä sille! Sotkeutuneena, vihastuneena, Hildan taloon menoa peläten se vain tenäsi vastaan, ja niin oli sukeutua uusi, vaikeasti ratkaistava väittely.

Mutta aivan odottamatta selvisi nyt asia.

Paikalle näet osui tulemaan se Hildan kihlattu sulhanen, Jysyrisen poika. Se oli käynyt ostamassa kihlajaisväelle tupakkaa — sillä tänään olivat julkiset kihlajaiset — ja oli nyt paluumatkalla. Ukosta tuntui mies miltei sukulaiselta. Olihan se hänen Hildansa vieras, kenties sukulainenkin.

Ja tämän Jysyrisen tulo se nyt keskeytti isän ja pojan välisen puhelun, estäen siten väittelyn sukeutumasta.

»Ka! . . . » ilostui ukko ja jatkoi Jysyriselle:

»Niin jotta sinähän se olet se mies . . . joka oli eilen sen karvarin lesken luona?»

»Ka-a!» laiskotteli Jysyrinen ja myönsi:

»Jonkunhan sitä täytyy iletä minunkin housuissani miehen sijaisena olla!»

»Ka! . . . Jonkun!» mukasi ukko ja alkaen puhella tästä viivähtämisestään, s. o. kopissa-olostaan, hoksasi hän siinä jo selittää:

»Tulin viivähtäneeksi yli yön kun. . . »

Mutta löysi hän sopivan syynkin ja antoi tulla:

»Kun oli näet sen . . . sen nyt Jussi Väänäsen asia toimitettavana niin . . . Nää h e r r a t . . . »

Ne ainaiset kiusanhenget! koki hän niille varmuuden vuoksi aivan suuttua ja kertoi:

»Aikoivat ruveta herrat siinä asiassa kettuilemaan ja . . . Linkslankaria aikoivat ruveta selvässä asiassa tekemään, mutta . . . »

Arvasihan sen.

»Siitä tuli heille itselleen piettil» kehaisi ukko voittoansa. »Herroille itselleen pietti.»

»Ka-a . . . Mikäpäsi siinä muul» Ei näet vaivautunut Jysyrienkään säälimään sen enempää Sortavalan her-

roja. Ukko mielistyi häneen. Miehestähän voi saada puhemiehenkin. Niinpä tarjosikin hän sille ryyppyn ja alkoi jo pyyntöänsä valmistaen selittää:

»Minulla olisi sille karvarin leskelle vähä niinkuin . . . Niinkuin nyt . . . silmänlirkutusta niin», ujosteli ja kierteli hän ja nyt pyysi suoraan:

»Niin jos vaikka sinä olisit siinä . . . niinkuin . . . vieraanamiehenä asiassa, jotta . . .»

Loppusana puuttui. Hän haeksi sitä, ryyppäsi ryyppyn, ehti sitä tehdessään löytää sen loppusanan ja tokaisi:

». . . Jotta asia tulisi luja ja . . . Ka niin, jotta mikä on luja, se on myös kilpeä ynnä . . . ynnä koval»

»Ka-a . . . Mikäpäsi siinä!» lupautui Jysyrinen, sillä hän luuli ukolla olevan leskelle jotain raha-asioita: mene tiedä vaikka vielä maksuja miesvainajan karvarintöistä.

Ja niin lähti nyt ukko Massinen poikinensa kosimaan Hildaa lopullisesti. Omituista tässä oli ainoastaan se, että hänellä oli nyt puhemiehenä morsiamensa kihlattu sulhanen. Mennessänsä hän mietiksi millä puheilla voisi paraiten peitellä kopissa-olonsa, sillä ei sitä nyt sulhasmiehenä ollessa ilennyt semmoista asiaa päästää julkisuuteen pujahtamaan.

* * *

Ei siellä Hildan luona vielä ollut kihlajaisvieraita, mutta parast'aikaa niitä odotettiin. Kahvit kiehuivat, ja Hilda itse oli eilistäkin ihanampi: yllä ristiraitainen hame ja täyssilkkinen huivi päässä. Ei ihme, että ukko tunsu tulevansa kuin taivaan iloon.

Ja oitis hän lyöttäytyi tariniaisille. Eilisestä alusta hän lähti ja niinpä kysäisi:

»Niin jotta kalojako sinä, Hilda, sanoit eilen, jotta minun olisi pitänyt Kiihtelyksestä tuoda?»

Hilda tuskin muisti enää koko asiaa ja tapaili:

»Niin jotta mitä kaloja?»

»Ka . . . Niitä Loitimojärven säyneitä!» selittää to-kaisi ukko ja alkoi valehdella:

»Tääkin poliisiherra pyysi . . . kun tuli siinä hänen kanssa puheeksi . . . Jotta jos minä toisin hänelle ensi kerralla säyneitä niin . . .»

Kai se nyt toki tällä peittyi koppiasia, laski hän, koki rakkaudenkuumeessa mennä jo asiaan ja ilmoitti:

»Ja hyvinhän se tääkin meidän poika sanoi mielis-tyneensä tämän Hildan säyseään luontoon . . .»

Varsinainen sulhanen lämmitteli lieden ääressä isänsä tavoin takuuksiansa ja tupakoi laiskana. Hilda touhusi, tuskin kuuntelikaan. Saapui jo joku kihlajaisvieras . . . Kohta toinen . . . Ukolle tuli kiire saada asia valmiiksi.

»Ka . . . Hilda?» kysäisi hän jo.

»Häh?» Ei se ymmärtänyt.

»Ka . . .» ilmoitti ukko ja jatkoi:

»Niin jotta . . . se on tästä pojastakin säyseä parempi kuin äyseäl» koki hän selittää. Tietysti ei Hilda eikä kukaan tarkoitusta tiennyt. Taas uusi vieras. Ukolle tuli kiire.

»Jotta tuota, Hilda?» kysäisi hän jo siinä kiireen touha-kassa kuin vierasten tulosta älyn puolesta pökertyneenä.

»Häh?» ei Hilda vielääkään ymmärtänyt.

»Ka!» hikoili ukko. Saapui taas vieras. Pakkasi jo kiireessä hätäntymään.

»Vai mitä, Hilda?» tenäsi hän.

»No! . . . Niin jotta mitä?» touhusi vain morsian asiasta mitään ymmärtämättä ja aivan kysäisi:

»Häh?»

»Ka tuota!» koki ukko ja niin tokaisi siinä touhakassa sulhaselle, Jysyriselle:

»Ka niin jotta . . . Jos sinäkin jo nyt tässä apuna sitä . . . silmää lirkauttaisit . . . Sen . . . vierasmiehen puolesta nyt!»

Ymmästelivät ne vain. Olipa jo Hildan päähän pälkähtää sama ajatus, joka eilen eksytti itsensä poliisimestarin: että näet tämä omituinen ukko on joku älystään orvoksi jäänyt, toisin sanoen hullu.

»Niin jotta mitä? . . . Jotta silmää lirkauttaisit?» uteli hän jo, asiaa oudostellen. Ei siis auttanut muu kuin siinä monen kihlajaisvieraan kuullen sanoa suoraan jotta:

»Ka sitähän minä vaan arvelin lirkauttaa jotta . . . Niin jotta arvelin tässä kosia sinua aviosäätyyn ja . . . Myötä- ja vastoinkäymisten iloon!»

Kaikki vaikenivat. Älysivät jo asian. Hildan silmät lensivät suuriksi.

»Ka», vahvasti ukko, imaisi savut ja selitti:

»Niin jotta eihän se . . . silmä lirkauttaen pahene . . .»

IX.

Tämä ukon kosiminen oli tietysti suuri yllätys sekä morsiamelle että kihlajaisvieraiden yhä lisääntyneelle ja lisääntyvälle joukolle. Laiska sulhanen sen näytti kestäneen muita tynemmin, mutta siltäkin pääsi ääni, kun ukko edelleen ilmoitti hänestä:

»Ja tää vieras mieshän tää lupasi olla tässä minulla niinkuin . . . niinkuin nyt tänä puhemiehenä . . .»

»Herrasiunaal» pääsi silloin Hildalta, ja hän tiedusti hämillään:

»Niin tääkö? . . . Sinäkö nyt?» käänsi hän kysymyksen suoraan sulhasellensa.

»Ka!» vahvasti ukko sulhasen puolesta kiireesti, mutta nyt väänsi hänelle jo sulhanen, jolle asia oli selvinyt, väänsi että:

»Ka-a . . . Mutta tääpä leski kun jo eilen päätti tässä kaupat minun kanssa niin . . . Tokko tää enää minusta luopunee . . . Sinun hyväksi nimittäin.»

Seurasi ukonkin puolesta synkeä äänettömyys. Pikku Habakuk sen lopetti. Hän näet oli mielistynyt erään vieraan koiraan, silitteli sitä ja hyvitteli sitä pyydellen:

»Sel . . . Se . . . Nalle sel!»

Mutta siitä ukko sai aiheen purkautua. Hän viskasi vihansa poikaan:

»Paholainen! . . . Senkö täyttä sinä siitä vieraasta koirasta revit!» karjaisi hän ihan hirmuisesti ja aivan polki jalkaa. Poika oli kuin lyöty.

»Senkin Habakukkil» ynseili epäonnistumisestansa myrtynyt ukko julmana. Säikähtynyt poika ei uskaltanut nyt suuttuakaan.

»Mokomakin elävä!»

* * *

Sikäli kuin tiedetään, alkoi nyt uusi, synkeä vaitiolo. Ukko tupakoi hyvin hartaasti, ja poika muljautteli häneen epäluuloisia silmäyksiä. Ensimmäisenä alkoi selviytyä itse onnellinen morsian Hilda. Se näet nyt jo siinä ymmällä päin taas tiedusti ukolta:

»Niin jotta mitä sinä oikeastaan meinasit?»

»Ka-a . . . Eipä tässä mitäl» tupakoi ukko synkkänä. Vaiettiin. Mutta täytyihän siinä jotain keksiä, ja niinpä ilmoitti ukko:

»Ka niistähän minä vain arvelin kysyä . . . niistä säyneistä . . . Niin jotta paljonko sinä maksaisit kilosta?»

Se auttoikin asiaa hyvään alkuun päin. Sillä oikeastaanhan Hilda oli hyvillään siitä, että hänellä oli kihlajaisissaan toinenkin sulhanen tarjolla. Sillä kukapa todellinen nainen ei moisesta aivan ylpeilisi. Säveäksi ja säyseäksi hän siis heittihekin ukolle, ensimmäisenä sille ryypyt tarjosi ja niin piti ukkoa kuin sulhastansa.

Ainoastaan ne kihlajaisvieraat yrittivät vaivata. Eräs mies jo ilkeyksissään kysyä tokaisikin:

»Niin jotta sattuiiko sinulle niin jotta . . . Että osuit puulaakissa kosimaan?»

Siis yhtiössä. Mutta Hilda ei sallinut ylimääräistä sulhastakaan pilkata, vaan oitis rähähti miehelle äkäisen:

»Nol»

Ja ynseänä hän sille ukon puolesta, muita miehiä morkkaillaksensa, erehdyksessä oman sukupuolensa vahingoksi jatkoi:

»Ikäänkuin sitte teistä muut miehet eivät puulaakissa, sillä . . . Kenenkähän luulet teistä olevan sen, jonka morsiamella ei jo olisi muutakin kuin monta sulhastal»

Mies moisesta äkeästä puheesta hölmistyi ja tolkutti:

»Ka . . . Niin jotta tietäähän sen tää . . . Ka tää kuka nyt on itse vaimo Israelissa!» sotkeutui hän vahingossa omaksi edukseen. Ukko oli kaikkein pahimmasta siis jo pelastunut, ystäväystyi Hildaan, pelastajaansa, ja nyt jo rohkeampana jatkoi, asian peitteeksi tapaillen:

»Ka niin . . .»

Hän imaisi savut, selviytyi ja lisäsi jatkon:

»Niin jotta niistä kaloistahan minä arvelin, sillä... Sillä särvintähän se sielukin vaatii...»

Ja siitä herahtikin nyt apu. Eräs vieraista näet, luullen olevan puheen oikeasta kalakaupasta, kysäisi:

»Onkos tää toinen vieras kalakauppias? ... Niin jotta tää sinä nimittäin?» selvensi hän itselleen ukolle.

»Ka», myönteli tämä. Ja lisäsi ylimalkaisen:

»Kun sitä kuka järvenrannalla elää, niin se aina ... järvivettäkin näkee! ...»

»Ka ... Niinpä sitä!»

Ja niin alkoi tukala asia helppoittua. Nyt kykeni ukko jo valehtelemaan:

»Tää poliisiherra se tää vain tahtoi niitä ... kaloja ostaa jotta ...»

Sanoista oli köyhyys.

»Jotta», rikastui hän toki. »Jotta se on herrojenkin mahaan pantu sekä sisään- että uloskäyminen ... Kalallekin nimittäin», filosofeerasi hän jo ihan ajatusrikkaana.

»Niinpä sel» mukasi äskeinen kysyjä, ja toinen lisäsi:

»Ka ... Sopiihan sitä ... herrojen mahaan ... kalaa jos kuorettakin ...»

Ukolle se oli hyvä sanoma. Ihan oli kuin voita vehnäselle, että pääsi nyt pulasta pelastuakseen kiinni johonkin, vaikkapa herrojen isoon mahaan. Halukkaana hän siis myönsikin:

»Ka ... Nehän ne aina tätä alamaista kansaa ... Ne herrat!»

Ja synkkänä hän tupakoi, puhui, synkistyi ikäänkuin muka herroille ja jo niitä sadatteli, selittäen:

»Panevat raskaat maanvaivat ja verot kansalle ja ...»

Se nyt oli selvä. Hän lisäsi:

»Niinkuin profeetta Hoseakin herroista sanoo jotta . . . Jotta kussa herrat ovat, niin siellä ovat maanvaivat, niin jotta . . . Jotta siellä ei Pasikaan iloisesti laula . . .»

»Ka eipä se . . . Pasikaan suuressa murheessa käkenä kukul» Se todistettiin, ja asia alkoi ukolle siten kirkastua. Toivorikkaana sälytti hän äskeiset vastoinkäymisensä herrojen niskaan, ja niin alkoi laueta tämä hirveä pula.

* * *

Mutta jatkamme.

Huone täyttyi jo tupakansavusta. Ukko oli saanut morsiameltansa lisäryypyn ja entistä rohkeampana selvitteli hän nyt edelleen pulaansa auki, puhellen:

»Minulla, näet, on samalla tiellä . . . tällä nyt kalan-kauppatiellä . . . on oikeastaan morsiankin jo merrassa . . .»

»Ka niinpä sel» myönsi oitis eräs mies, mutta varmuuden vuoksi kuitenkin sitte heti kysäisi:

»Niin jotta morsianko sinä sanoit?»

»Ka . . . Se Antti Voutilaisen leskil» vahvisti ukko ja heti alkoi morsiantansa kehua:

»Silmälle hyvin liprakka ja . . . luonnoltaan iloinen ja heilakka eukko on», ylisti hän sen ihanuutta ja kehaisi:

»Niin jotta Herra on puhaltanut sen eukon molempiin sieramiin sen . . . elävän hengen jotta . . . Jotta se on silmälle liprakka ja . . . liprakka ja heilakka eukko . . .»

Kelpasi siitä morsiamesta ylpeillä! Hän ylisti:

»Niin jotta se on niinkuin kukkanen kedolla!»

»Ka . . . Kukkanen!»

Se myönnettiin ja taas ryypättiin. Pulastaan pelastuneena kehaisi nyt ukko jo itseänsäkin:

»Ja minä taas puolestani . . . mitä nyt vaimoväkeen

tulee niin . . . Niin jotta kun kerran käteni auraan las-
ken niin . . . Taakseni en vilkaise . . .»

Uskollinen hän on siis Vapullensa, sitä hän selitti.

»Ka . . . Vai niin sinä maltat . . . aina vain samalla
oksalla istua!» myönnettiin miesten puolelta ukon ilmoitus
todeksi.

»Kal!» vahvisti ukko ja ihan vielä lujitti, kehaisten:

»Niin että niinkuin Aatami . . .»

Niin uskollinen ja vakava hän on.

»Ka . . . Aatami!» myönsi mies, kävi sylkätsemässä
ja lisäsi:

»Niin jotta Aatamiko sinä sanoit?»

»Ka . . . Aatami», myönsi taas ukko ja selitti:

»Sillä Aatamikin kun kerran Eevaan rakkau-
dessa . . . niinkuin silmää liplaprasii niin . . . Toiseen
eukkoon ei enää katsahtanut eikä . . . Toisen miehen
vaimossa ei . . . jalkaansa kiveen loukannut . . .»

Oli siis naisasioissa vakava mies, kuten hänkin.
Hyvillään hän tupakoi ja todisti Aatamista:

»Kuunteli vain kun oma Eeva laulaa lirkutteli para-
tiisin lauluja.»

»Ka . . . Varjelihan se Herra Aatamia . . . siitä syn-
nistä niin jotta . . . se oli vakava ukko!» todistettiin yhä
sakenevasta savupilvestä. Oli syvennytty siis elämän
syviin kysymyksiin ja unohdettu ukon ikävä asia.
Nyt jo eräs mies kuin Aatamin aikoja kadehtien va-
litteli:

»Mutta nyt kun näitä on jo . . . näitä Eevoja jotta . . .
Niin jotta harakka hyppii ja kikattaa jo joka seipäässä
ja . . . sitä omenaansa tarjoaa niin . . .»

Mene siinä silloin ja kestä kiusaus!

»Ka . . .»

Mutta silloin jo rähähti Hilda äkeästi oman sukupuolensa puolesta:

»Tokihan niiden tarvitsee teille tarjota ja kikattaa jotta... Niin jotta tutkisitte vain miehet omaa kohtanne, jotta tokko vaellatte siinä asiassa yhtä vakavasti kuin Aatam vaelsi ja... niinkuin tää vieras isäntä sanoo vaeltavansa!»

Miehet vaikenivat. Mutta ukko Massisella, jonka vakavuudesta itse morsian nyt näin todisti, oli aivan autuas olo.

»Ka!» kainosteli hän siinä jo tuon näin ylistetyn hyveensä puolesta.

»Niin jotta!» Ihan oli tulla sanaköyhyys kainouden vuoksi.

»Jotta», tapaili hän: »Jotta... niinhän se Nebukadnedsarkin... Laski allensa kaikki Israelin sukukunnat...»

»Ka... Ne...»

* * *

Olikin jo vierasta tuvan täydeltä.

Mutta pois halasi nyt ukko, sillä ei häntä sittekään miellyttänyt tämä toisena, ylimääräisenä sulhasena olo. Hyvä vain että oli jaksanut näin kunnialla sotkea asian, että voi lähteä talosta niin virheettömänä kuin se näissä oloissa oli hänelle enää mahdollista.

Ja niinpä hän tekikin jo lähtöä. Ryyppy elelehti hie-masen päässä, niin että antoi hitusen puhetuulta, mutta humalaa hänessä ei ollut pisaraakaan vielä.

»Nol» alkoi hän jo hyvästellä voitokasta kilpakosijaansa. Isällisesti selitteli hän sille erojaisiksi:

»Niin jotta tuota... Tää nyt... tää avioliitto si-

nulle!» tapaili hän toimessaan. Hilda kuunteli aivan hartaana tämän vanhan miehen viisaudensanoja.

»Avioliitto tuotal!» jatkoi ukko sulhaselle: »se on . . . No . . .»

»Kal!» myönsi laiska sulhanen sen todeksi. Ja eräs miehistä vahvisti:

»Ka niinpä se on . . . Tää avioliitto . . .»

Se oli selvä. Ukko imaisi savut.

»Se on vähä simppele laitos . . . avioliittol!» vahvisti toinen mies sillä välin. Ukko oli jo savunsa imaissut ja sanansa koonnut ja nyt jatkoi sulhaselle, neuvoen:

»Niin jotta se on pääasia rakkaudessa jotta eukko ei ole liian kerkeä ja häpräkkä ja jotta . . .»

Vieläkin sattuvampaa sanaa hän siinä etsi, ja sillä välin mukasi sulhanen velton:

»Ka-a . . .»

Hilda kuunteli ihan hurskaana. Ukko sylkäisi, sai sanat ja taas todisti:

»Ka niin! . . . Jotta akka ei ole . . . häpräkkä . . .»

»Ka-a! . . . Häpräkkä . . .»

Ja joku vieraskin todisti siihen että:

»Kal! . . . Niin! . . . Jotta akka ei saa olla . . . häpräkkä!»

Se nyt oli selvä. Nyt ukko aivan vakuutti sulhaselle:

»Ja sitten se toinen pääasia on avioliitossa se jotta . . .»

»Ka-a . . . Sehän se . . .»

»Jotta», jatkoi ukko neuvoansa: »Jotta jos mies karsinaan kupsahtaa niin jotta . . . jotta ei pökerry.»

Selvittäytyy siis pulasta, jos siihen joutuu, eikä anna hädän voittaa.

»Niin jotta ei pökerry», tenäsi hän ja oli jo lähtövalmis. Hilda kuunteli ihan kädet ristissä vatsan kohdalla.

»Ka . . . Niin», touhusi ukko lähtöä ja vielä avioviisautta neuvoen toisti sulhaselle:

»Niin . . . Niin, jotta jos kerran akka ei ole häpräkkä niin . . . Niin silloin se on sinullekin . . . Se on jä m p t i! . . . Vörklööri ja jämpä . . .»

Ja savut hän imaisi, kontin nyhtäisi hartioillensa ja tyhjennettyään vielä aivan suunsakin juhlapuhtaaksi pankon edessä hyvästeli morsiantansa siitä kalakaupasta jotenkin saadulla epämääräisellä:

»Ka niin sitten, Hilda! . . . Niin jotta niinkuin sanoit niin . . . Kuusi kiloa kuoretta ja . . . Vaikka sitten seitsemän säynekalaa!»

Ja niin työntyi hän poikinensa ulos, mieli oli jo käännettynä alkuperäiseen morsiameen, Voutilaisen Vappuun, joka asui eräässä Sortavalan maakylässä.

Mutta ahkerasti etsiskelivät poliisitkin sitä hengenvaarallista hullua, joka oli karannut särettyänsä säpäleiksi kopin oven.

X.

Tuntuipa ukosta aivan hyvältä, kun oli taas päässyt oman poikansa pariin, pois vieraiden ihmisten joukosta ja erilleen omituisesta pulasta. Niin oli kuin olisi taas päässyt oman Kiihtelysvaaransa tutuille maille, ihanan Loitimon rannoille, missä eine maistuu niin oivalliselle ja ruokalepo on kuin autuaiden unta ja kevättoukujen kyntö kuin ihanaa jumalille uhraamista. Kotoista siellä on pikku kina, omaa erehdys ja sauna lämmin kuin äidin lempeä syli, eikä koske siellä naapurin puraisukaan ki-

peästi, vaan niin on vain jokapäiväisessä elämässä kuin vaihteluna kuten kovahko urpu lempeässä vastassa, joka saunassa sivuille autuuttansa pehmoisesti jakaa.

Ei siis ihme, jos hän taas kiintyikin ainoaan poikaansa lujasti kuten aina. Niin hän takertui siihen kuin takertuu takkiainen ohdakkeeseen Loitimon ihanilla rannoilla.

* * *

Niinpä vaelsivat nämä erottamattomat ystävykset Voutilaisen Vapun maakyliä kohti. Eräessä paikassa he istahtivat tien viereen tupakoimaan. Isästä tuntui, että hän oli velvollinen tekemään asiastansa tiliä pojalle. Hän mietti, tupakoi ja niinpä lopuksi ilmoittaa sukaisi:

»Ei se oikein lykästännyt... Tää Hildan otto, sillä...»

Mutta mitäpä poika siitä! Tupakoi vain ja olla juroteli olojansa.

»Sillä», jatkoi ukko mietesavut imaistuansa, »sillä se on aina tää naima-asia niin... kipperehtävä ja... kipperehtävä ja hunklunkraava kapine tää rakkaus jotta», selitteli hän ja korjasi:

»Niin jotta arvelin jotta olkoon sitte tää Vappu...»

Poika tupakoi jo synkkänä, epäilevänä.

»Ka!... Niin!... Tää Vappul» täytyi siis ukon selittää lisää ja nyt hän jo tiedusti:

»Niin jotta sama kai se sinullekin on... onko se Vappu vai Hilda?»

Mitäpä poika olisi voinut siihen vastatakaan. Niinpä ukko hänen puolestansa päättelikin:

»Ka... Mitäpä sinä siitä kinaisit sillä... Niin jotta pääasiahan se on vain se jotta on akka!»

Poika kuunteli vain ja veteli savuja. Ukon täytyi siis toistaa:

»Ka niin . . . Jotta akka!»

Ja hän innostui jo selittelemäänkin:

»Ja siksi toisekseen.»

Asian hyviä puolia hän aikoi nyt kuvaillla ja selitteli siis:

»Toisekseen tällä Vapullakin on monet omat etunsa tähän Hildaan verraten . . . Niinkuin nyt esimerkiksi . . .»

Olihan niitä moniakin etuja, jos vain osaisi ne etsiä. Ja etsikin ukko. Hän jo selitti:

»Ensiksikin tää Hilda on . . . niinkuin nyt yleensä kaupungin akat . . . on . . . häpräkkä!»

Se johtui mieleen omista taannoisista puheista. Ei poika ääntänyt.

»Ka . . . Häpräkkä!» täytyi siis ukon toistaa, jopa selittääkin että:

»Niinkuin kuulit sulhasen itsensäkin sanovan jotta . . . Jotta akka ei saa olla häpräkkä, eikä . . . ei heilakka . . .»

»Vai mitä sinä arvelet?» tiedusti hän pojan mieli-
pidettä.

»Tästä minun naimisestani mitä arvelet?» täydensi hän, kun synkeä poika vaikenä ja oli ymmällä.

»Vaikka mitä arvelen!» murahti poika vihaisena, epäileväenä, kuin itsekseen mörähtäen. Ukolle se riitti. Hän täydensi:

»Ka . . . Sitähän minäkin . . . Niin jotta johan minä tiesin, jotta et sinä rupea vastakynttä vetämään ja . . . Ja niinkuin jo sanoin niin . . . Vapulla on omat hyvät puolensa ja . . . Niin jotta mikä on niin . . . se on meidän omaksi autuudeksemme tallelle pantu!» täytyi siinä taas

mennä hengellisiin. Hän imaisi jo lähtösavut ja neuvoi ja varoitti poikaansakin:

»Niin jotta kun sinäkin milloin otat akkaa, niin katso jotta . . . Jotta se ei ole heilakka ja . . . Jotta kaikki tavarat on tallelle pantu . . . Autuudeksemme tallelle pantu . . .»

Ja toiveikkaana alkoi hän polkea edelleen Vapun koti-seutuja kohti. Ei hän aavistanut, että häntä haeksi poliisi. Vielä vähemmin tiesi hän siitä, että eräs Sortavalan poliisi kosiksi Vappua, vaikka Vappu kyllä oli viivytellyt asian lopullista päättämistä.

Ja sitä hän taas oli viivyttänyt siitä syystä, että tiesi Massisenkin olevan sulhaseksi tulossa. Vasta sen nähtyänsä hän oli päättänyt valita ja ottaa sen, joka paremmalta näyttää.

* * *

En voi olla kertomatta erästä pientä sivutapausta. Se näet lopulta vaikutti sittenkin heidän matkansa vaiheisiin, aiheuttaen niissä aivan käänteen.

Siinä miltei aivan heidän tiensä varrella oli näet Sojosen heinälato. Poikaviikarit olivat siinä tupakoineet, sytyttäneet ladon palamaan ja tulen huomattuansa juosseet karkuun kuin siivelle lyödyt, etteivät vain tulisi ilmi.

Ja niinpä palaa lekotteli rutikuiva heinälato rauhassa keskellä poutaisinta tyyntä kesäpäivää ja juuri kun isä ja poika osuivat siitä ohi vaeltamaan. Poika sen huomasi ensiksi ja huudahti ihastuneena:

»Voil . . . Lato palaal!»

Se oli hänelle suuri riemu. Kohdalle tultuansa pyhähtyivät he katsomaan tätä rauhallista kokkoa. Sammuttamisyriyksenethän olisivatkin olleet aivan turhat.

Ja samaan aikaan osui ajamaan ohi eräs kyläläinen. Sekin pysäytti hevosensa, ja nyt ukko arveli sille rauhallisena:

»Saas nähdä miten pian tuo lato ennättää palaa perustuksiaan myöten.»

Mutta ajaja tointui. Hän löi hevosensa juoksuun ja niin riensi viemään sanaa taloon. Kun väki saapui palo-paikalle, oli lato jo tuhkaläjänä. Sen palon syitä arveltiin puoleen jos toiseenkin, ja lopulta kääntyi epäluulo noihin tuntemattomiin kulkijoihin. Varsinkin ukon ihmeellinen arvelu oli pannut uskomaan, että nuo katselijat olivat joitakin hulluja, jotka olivat sytyttäneet ladon saadaakseen nähdä, »miten pian se palaa perustuksiaan myöten».

Mutta kulkijamme olivat jo matkojensa päässä ja menepäs ja ota ne kiinni! Sanoma toki levisi Sortavalaan, saapui poliisin kuuluviin, ja niin sai se vihiä minnepäin karannut hullu oli paennut. Samalla todisti tapaus poliisille mikä vaarallinen mies mokoma vaeltaja oli, ja niin alkoi etsiskely siltä taholta.

* * *

Pientä muutakin niinsanottua yhtä ja toista tapah-tui jo tämän pitkän naimamatkan varrella. Poika nimit-täin ikävöi jo kotijärvensä Loitimon rannoille. Uutta onkeansa hän tietysti halusi siellä koettaa työssä ja näyt-tää sitä toisille pojille. Ei siis ihme, että hän siellä ukon kintereillä yhä polkiessaan oli jo alkanut hiljaksen jur-nitella. Hieman äreä hän siis oli, kun ukko hänelle selit-teli naima-asian ongelmia.

Mutta ahkerasti vain piti ukko puhetta vireillä

näistä miehelle niin tärkeistä asioista. Nytkin hän taas selitteli:

»Mutta vieläkin minä tässä ajattelen, jotta on se todellakin ihmeellinen asia . . . tää naima-asia . . . Niin jotta kun sitä vaan ei ilman akkaa tule toimeen!»

Hetken kuunteli sitä äreä poika, mutta kun ukko yhä vain jatkoi ja oudosteli, niin ärähti jo pikku mies vihaisen, ynseän:

»Tuleepas toimeen!»

Ukko mietti.

»Ka . . . Tulee kuka tulee!» arveli hän lopuksi, mutta väitti:

»Mutta tavallinen mies ei tule ilman sitä toimeen.»

Mutta poika vain jurasi salaisuudessa Loitimoansa ja oli siis ynseä asialle. Sukeutui väittely. Ukon täytyi siinä asiansa puolustukseksi ottaa tuore esimerkki:

»Esimerkiksi nyt tää äskeinen karvarin leski ja sen sulhanen», vetosi hän tosiasiaan.

»Niin jotta siitä sen nyt taas näet, jotta se pitää miehellä olla . . . Tää rakkaus», veti hän siitä johtopäätöksen.

Mutta ei poika:

»Eipäs pidä olla!» tenäsi se vain ja väänsi häränsilmää.

»Ei pidä!» tuskastui tietysti ukko ja koki selittää:

»Ota nyt esimerkiksi vaikka Kiihtelys!»

Niin. Pojan täytyi siinä vaieta, sillä kysymys oli outo.

»No!» ilkkui ukko silloin voitokkaana ja lisäsi:

»Niin jotta mistä olisi saatu Kiihtelykseenkään asukkaat, jos ei rakkautta olisi ollut?»

Mutta nyt myrtyi poikakin kinaamaan ja uhitteli:

»No olisi kyllä saatu . . . Vaikka mistä olisi saatu!»

»Olisi! . . Saakeli!» suututti moinen älyttömyys ukkoa, ja hän tiukkasi:

»No sano mistä olisi semmoinen jumalaton kansanpaljous saatu Kiihtelykseen? . . . Senkö helvetistä se olisi tullut?»

Aivan hän jo harmistui koko asialle. Mutta poika vain väittää tolkutti älytöntä:

»No vaikka mistä olisi tullut! . . . Vaikka Tohmajärveltä ja . . . Ihan vaikka mistä olisi kansanpaljous tullut!»

Se oli jo ilmi riitaa. Omituista!

»Tohmajärveltä!» ynseili ukko halveksuen ja jatkoi ylenkatseellisesti:

»Tohmajärveltä! . . . Vaikka tohmajärveläiset eivät kykene omiksikaan tarpeikseen siittämään . . . eivät sianporsaitakaan . . . Niin jotta yksinpä syömäviljakin on sinne ulkoa tuotava!»

Pojan oli tuiki vaikea pitää puoliensa. Mutta juuri siksipä hän ärtyikin ja nytkin uhitteli vastaan vihaista:

»Kykenetkös sinä itsel!»

»No! . . . Pahus!»

»Etpäs kykenel!» ärjäisi poika yhtä tiukasti vastaan ja tolkutti entistä vihaisempänä:

»Et kykene porsaita . . . etkä uistimella kalastamaan . . . Etkä kiveä linkoamaankaan kykenel!» tenäsi hän jo aivan katkerana, kuin itkua hilliten.

Ja taas koki ukko, ynseillen, halveksuvaa:

»Et kykenel . . .»

Ja asian selittävään puoleen menen hän jauhoi:

»Eihän tässä siitä olekaan kysymys, kykeneekö kuka vai ei, vaan . . . siitä, jotta ei sitä mies voi ilman akkaa olla!»

»No voi kyllä olla!» ärjäisi poika jo kiivaasti ja koki hillitä itkua.

»Kehvelin para!» suuttui silloin jo ukko lopullisesti,

riuhtaisi taas kontin selkäänsä ja alkaen painua taipaleelle tenäsi pojalle:

»Sinä, kuule, jos akkaväen kuullen tuolla tavalla puhut, niin joudut jo sen nauruksi, niin että et eläissäsi saa akkaa, kun näkevät akat jotta . . . Jotta sinussa ei ole tippaakaan oikeaa Aatamin-verta . . .»

Halveksuvat naiset moista miestä, arveli hän, polki tietänsä ja jatkoi ylenkatseellista:

»Niin jotta senkö Aatami se semmoinen mies olisi, joka . . .ei saa yhtään ainoaa Eevaa kuperretuksi niin jotta . . . Turhaan vain housusi kukkuu ja . . . Saimaan rannalla ruikuttaa . . .»

Ja puoli-vihollisina he taas alkoivat taivaltaa isän eukko-apajaa, Vapun kotitaloa kohti. Isän päässä vain hautui oma asia, ja pikku Habakukin mielessä kangastivat edelleenkin Loitimojärven äiti-armaat, hymyivät rannat lahtinensa.

XI.

Matka tarjoaa aina kulkijallensa paljon, kaikenkin. Niinpä tälle vaeltavalle isälle ja pojalle se tarjosi pian taas riidan jälkeen sovinnon aiheen.

He näet joutuivat kulkemaan erään herrastalon ohi. Siinä lähitalossa he pysähtyivät einehtimään, ja isän lepäillessä poika lähti pienelle partioretkelle herrastaloon. Mene tiedä mitä siellä saisi nähdä, kuvastui pikku vaeltajan päässä.

Ja heti hän siellä yhtyi talon kahteen, hänen-ikäiseen herraspoikaan. Ne mieltyivät häneen oitis, varsinkin

kun hän ulkokuoneen takana antoi niille piipustansa aimo savut. Yhdessä he nyt jo ajoivat lammaskatraan kartanolta kujaselle, sieltä eräasen sopukkaan, josta ahdistivat sen hyppäämään aidan yli kaurapeltoon. Sen tehtyensä he särkivät ainoastaan yhden kananpesän, ja siinäpä se olikin sitten jo kaikki, mitä he olivat kyenneet yhteishengen voimalla aikaansaamaan.

Kaikki, sillä nyt alkoi osuustoimintahenki jo horjua. Toinen herraspoika näet osui kysymään vaeltajalta:

»Mikä sinun nimesi on?»

Siitä se laukesi. Sillä nimensä hän oli pikku Massielle kipeä kysymys. Hän synkistyi oitis ja alkoi epäillä näitä ystäviänsä.

»Häh? . . . Jotta mikä?» uteli poika edelleen.

»Mhy-yy!» yrähti jo toinen vihaisesti. Mutta mitään pahaa aavistamatta utelivat vain herraspojat:

»Niin jotta onko se Hermannin . . . vai Oskari . . . Tahin sitten Toivo Ilo Kauno Riemu Armias, niinkuin pappilan Toivo on?»

Ei vastausta. Pojat jatkoivat:

»Toki sitten vaikka Aabraham tai Iisakki tahi muu profeetta?»

Mutta silloin heti »profeetta» sanan jälkeen putosi Habakukin nyrkki kyselijän niskaan ja kuului synkeä karjaisu:

»Mitä se sinuun kuuluu!»

Ja niin oli tappelu valmis. Parkuen, kiroten ja huutaen ottelivat nämä äskeiset osuustoiminnan miehet, ja luonnollista oli, ettei Habakuk jaksanut kauan pitää puoliansa kahta vastaan. Hän alkoi saada selkäänsä että soi, ja turhia olivat kiroukset, joita hän päästeli kuin avunhuudoiksensa.

Mutta silloin ehti toki isä avuksi. Se joutuikin nyt niin hyvään aikaan, että ehti remelillä hutkaista kumpaakin herraspoikaa. Ne huutamaan. Piika riensi kauhuissaan hätään ja alkoi haukkua, uhkailla ja huutaa, mutta ukko, joka arvasi mistä asiasta tappelu oli sukeutunut, uhkaili vastaan:

»No annan kyllä . . . Vaikka tapan kaikki semmoiset pahanhengen Habakukit!»

Herraspojat itkivät ja voivottelivat ja pakenivat palvelijattaren kanssa, ja niin olivat nyt isän ja pojan välit taas äkkiä kirkastuneet sydämellisiksi. Alttiin lapsen kiitollisuudella pikku Habakuk antautui isänsä turviin, ja niin he polkivat yhä edelleen rakkauden vaiherikasta polkua pitkin, istahtivat taas lepäämään, tupakoimaan, ja ukko mietiksi asiaansa.

Ja siinä mietteissänsä otti hän nyt pullonsuusta ryyppynkin ja arveli samalla pojallensa:

»No sinä sitä et ole vielä tähänkään viinaan menevä!»

Ei poika myöntänyt, ei kieltänyt. Ukko pisti ryyppyn painoksi mällin ja jatkoi nyt arvelleen:

»Ja tottapa se siitä johtuu sekin, jotta sinulla ei tunnu olevan mitään . . . niinkuin mielenhimautusta tähän . . . akkaväkeenkään päin . . . Kun sinä sitä asiaa vastaan niin yhäti haraat!»

Poika vaikenä. Ukko ikäänkuin mietiksi ja sitte ilmoitti:

»Minä taas, kuten jo sanoin, olen aina ollut ihan yletön hameen perään, niin että . . . Viistoistavuotiaana jo en öillä muuta tehnytään kuin naputin tyttöjen aitan oveen . . .»

Tiesi sen!

»Niin jotta se on . . . Se on Herralle Israelissa!» todisti hän, ja taas pantiin taival lyhenemään.

Mutta herrastalosta lähetettiin oitis sana Sortavalan poliisille. Ilmoitettiin että talon poikia on pieksänyt tuntematon kulkuri-ukko, joka on uhannut tappaa kaikki Habakukit.

Habakukit! Siinä oli poliisille taas uusi todistus mielipuolen kamalasta sairaudesta, ja entistä ahkerammin jatkettiin nyt etsiskelyä ja takaa-ajoa.

* * *

Heidän tiensä päätyi lopulta erään Laatokan lahden rantaan. Lahti oli noin kaksi kilometriä leveä ja lie ollut runsaasti kuusi kilometriä pitkä. Se on kuuluisa syvyydestänsä, ja niinpä vyöryvätkin sen selällä tuulisäällä laineet mahtavina kuin merellä. Lahden toisella rannalla, aivan sen paikan kohdalla, missä tie rantaan laskee, oli nyt se ikävöity Vapun talo.

Ja rannassa sattui nyt olemaan venekin. Joku oli sillä soutanut yli selän ja jättänyt paluumatkaa varten purtensa rantaan. Aikamoinen tuuli kävi suoraan Vapun taloa kohti, ja ukko jo alkoi arvella, että eiköhän olisi paras laskea semmoisessa myötätuulessa selän yli veneessä.

Ja tietysti se tuntui hänestä viisaalta.

»Menepä nyt ja kierrä tuolla lahden mutkan ympäri . . . Hyvä kuusi kilometriä kierrosta!» selitteli hän jo pojalensa ja tarkasteli pehkot. Näkyivät siellä olevan sekä airot että mela piiloon pantuina.

Ja niin oli päätös valmis. Siellä rannalla houkutteli Vapun talo. Hyvinvoipa ja vauras näytti talo olevan.

Ukko tietysti ihastui ja selitteli jo pojallensakin tämän uuden vaihtokaupan etuja.

»Niin että», selitti hän, »että se on sinullekin . . . Se on niinkuin murheessa ryyppy . . . Tää takaisinvaihto tarkoitan.» Kai se poika ymmärtänee! Vaikka tuuli yltyi, oli ilma lämmin. Matkahietkin siinä vielä olivat lisänä, ja niinpä päätti ukko ennen venematkalle lähtöä uida, peseytyä puhtaaksi kuten sulhasen tuleekin. Poika puolestaan kokeili ongenkuplalla rantavedessä.

* * *

Ja miten hyvältä tuntui nyt elämä! Kosimismatkan vaivatkin olivat jo kuin lopussa, ja onni kangasti lahden takaa. Siinä riisuutumaan varustautuessaan tupakoi hän kuin jotain syvää ajatellen. Katse osui taas poikaan. Isän sydän vierähti, ja mieli teki sanoa sille taas sananen, hellä ja osaaottava isän-sananen.

Ja niinpä hän alkoi, imaisi savut ja tokaisi:

»No sinä sitä et ole vielä vankikopissakaan istunut!»

Omasta esimerkistä se oli nyt hänelle mieleen johtunut. Ja kuuli poikakin puheen, mutta ei siitä välittänyt. Lekautti vain housupahansa ylemmä ja mitteli katsein ongeniimaa, piippunysä ikenessä.

»Mutta minä sitä sain jo sielläkin kukkua!» jatkoi silloin isä kehumistansa. Uskoi poika sen! Isä vetäisi uudet savut ja ryhtyi nyt selittelemään kuin tavallista asiaa, puhuen:

»Ne näet, hylyt, silloin . . . Kun minä arvelin sinua vähän remelillä voidella niin . . . Ne Sortavalan poliisiherrat! . . . Ottivat ja nokkautuivat . . .»

Sanos muuta! Poikaa tämä puhe nähtävästi ei miel-

lyttänyt, koskapa jo muljautti hattupahan alta sangen vihastuneen katseen.

»Ja sitten vielä rupesivat siitä kinaamaan!» jatkoi isä poliiseista.

»Väittivät», selitti hän, »väittivät, jotta isällä ei ole enää oikeutta piiskata omaa poikaansa ja . . . Siitä se sitten nousi se . . . jyry . . .»

Se nimittäin, että hän joutui koppiin kuin ryöväri. Mutta hän ylpistyi nyt ja kehaisi:

»Mutta minä sanoin niille suoraan, jotta se on . . .»

Poika katsahti jo hyvin voimallisesti, mutta rauhallisena jatkoi kurinpito-oikeuksistansa tietoinen ukko kehuun:

»Paiskasin vain niille pöytään vanhan lakipykälän, jonka mukaan isä saa antaa pojalleen kuria niin jotta . . . Jotta», siinä tempasi taas hengellinen asia mukaansa: »Jotta siinä ei tarvita patsasta eikä muuta napaal»

»Elä valehtele!» ärähti silloin jo poika. Se oli vaistomaista omien oikeuksien, oman selkänahkansa puolustamista.

»Eipäs saa piiskata!» jatkoi hän tuiki synkkänä. Väitelyn aihe oli siis yhtäkkiä ilmestynyt taas kuin taivaasta viskattuna. Vaiettiin. Isä mietiksi.

»Niin jotta mitä sinä äsken sanoit? . . . Niin jottako isällä ei ole kuritusoikeutta?» kysyi hän lopuksi.

»No eikä ole!»

Se tuli tiukasti ja oitis. Mutta ei isäkään hellittänyt omista oikeuksistansa, vaan ilmoitti:

»No sepä keho! . . . Tahi sitten et tunne lakipykäliä etkä parakraahveja . . .»

»Tunnetkos sinä!» ynseili poika synkeänä kuin ukkospilvi.

»Tunnen kyllä!» innostui ukko ja taas kehaisi:

»Poliisiherroillekin kun lyödä paukasin asiassa laki-pykälät pöytään niin . . . Niidenkin täytyi vain sanoa jotta . . . Jotta jämpti . . .»

»Eipäs ole jämpti! . . .»

»No! . . . Kehno!»

Se oli jo tosi-toraa.

»No et kyllä lyönyt pöytään ja . . .»

»No . . . Pidä suusi kiinni!» ärjäisi jo ukko. Mutta poika vain yltyi selkänahkansa puolesta ja tenäsi:

»Ja vaikka olisi sata isää, niin ei vaan saa piiskata poikaansa eikä . . . Ja vaikka olisi tuhat isää niin . . . ja vaikka olisi kuin jämpti, niin ei vaan piiskata saa . . .»

»No elä kinaa! . . . Paholainen!» Ukko jo huusi ihan tosi-vihassa.

»Kinaan kyllä! . . . Ja uhallakin kinaan . . .»

»Kehnon elävä!»

Ja niin oli sopu ja rauha nyt poissa niinkuin kuiviin haihtunut vesi. Miltei verivihollisia olivat keskenänsä ylkä ja puhemies taas.

* * *

No niin.

Pahinta tässä kinassa oli nyt se, että oli vaikea löytää joku sovinto, joka olisi molempia tyydyttänyt. Turhaan koki ukko saada poikaa ymmärtämään, että isällä on ja täytyy olla verrattain suuri sananvalta kurinpitämisasioissa.

»Millä muulla helvetin tavalla sinä ilman sitä pitäisit pentusi kurissal» tenäsi hän pojalle, kokien saada sitä ymmärtämään.

Mutta ei.

»Vaikka millä pitäisin!» uhitteli vain poika vihaisena selkänahkansa puolesta.

»Pitäisin!» matki ukko ynseänä, tuskastui ja aivan ärjäisemällä toistamiseen tenäsi:

»Mutta millä kehnon kurilla sinä ne pitäisit? ... Kuritta kasvaneet elävät!»

Kaikki turhaa. Poika vain paatui ja ynsistyi ja torkutti omiansa kuin älytön. Vieläpä uhkailikin:

»Ja vaikka sinutkin pitäisi kurissa ja ... Poliisit ja herrat ja ... Ihan kaikki pitäisin kurissal!»

»Syöl ... Sanonko minä!»

»Syö itsel!»

Oteltiin yhä hanakammin. Mutta äkkiä välähti taas ukon päässä viisaus. Hän kysäisi rutosti:

»Mutta entäs kirjoitettu laki? ... Se jonka alla on itsensä kuvernyörinkin nimi?»

Ja omituista! Se näet hölmistyttikin pojan taas äänettömäksi. Kai se tuli liika yhtäkkiä. Hän katsoi synkkänä ja niiskautteli epäluuloisena, epätoivoisenakin.

»Nol!» ilkkui silloin voitokas isä ja nyt jo jatkoi:

»Ja entäs sitten tämä: Se Pekka Kämäräinen? ...»

Synkeä poika vain epäili ja vaikenä. Ukko sai jatkaa:

»Sekin näet pantiin oikeudessa ihan lain kautta antamaan pojalleen patukkaa ... Kun se poika oli ilkeyksissään kivittänyt kirkon ikkunalasit rikki!»

Ainakin se nyt on lyövä todistus siitä, että isällä on oikeus antaa kuria.

»Ähäh!» kutitteli hän voitokkaana. »Niin jotta vieläkö nyt kinaat, jotta isällä ei ole laillista selkäänanto-oikeutta vaan ... Niin jotta kaikki on vain maailmassa pelkkää ... sumfatirallaata ja ... heleijaa ...»

Ja voitoniloisena riisui hän äkkiä paidat ja kaikki

yltään ja kömpi ilko-alastomana veneeseen pestäkseen sen perästä käsin ennen uintiin menoa jalkariepunsansa eli hattaransa.

»Kinaa mitä kinaal!» ynseili ja halveksui hän siinä pojalle kuin yliolkain, ihan selin poikaan, ja jatkoi:

»Minä vain pidän kiinni laillisesta parakraahvista niin . . . Niin jotta se on parakraahvi se joka on laissa se . . . päävaltti ja . . . Niinkuin jotta . . . Jotta hakannenhan se on hameessa se joka . . . joka helmat heilussa pitää, jotta se on himaus . . . Heipleirus ja himaus jotta se on», tenäsi hän syvillä vertauksilla.

Sitä pojan epätoivoista asemaa silloin!

* * *

Mutta vähätpä siitä!

Tuuli tuntui vain yltyvän. Ukko huuhteli hattarointansa selin poikaan ja jatkoi siinä ynseilyänsä. Kuin yksin puhuen soimaili hän ynseällä:

»Ja sitten vielä kehut ja uskot olevasi lakipykälissäkin viisaampi tuomariakin . . . Eto para . . . koko poika!»

Mutta poikakin oli alkanut taas tointua. Elämä tuntui hänestä nyt tavallista synkemmältä, ja taas nousi hänessä sisu selkänahan puolesta, nousi ihan vaistomaisesti. Rannalla, siinä veneen keulan vieressä seisten, mutisi hän synkkää:

»Mutta ei vaan ole parakraahvil!»

Mutta alaston ukko vain jatkoi pesuansa, poikaan selin pyllöttäen, eikä ollut kuulevinansakaan. Epätoivoinen synkeä poika yltyi. Nyt se jo uhkaili:

»Tahi kun veneen työntäsen veteen niin . . . Näet!»

»Työntäsen!» halveksui isä hänelle sinne taaksensa ja jatkoi pesua, ynseillen samalla kuin yksin-halveksuja:

»Tässä jo kaikki kakarat rupeaisivat nenäänsä nostamaan jotta . . . Mutta parakraahvi se on se joka . . . jotta . . . Niin että mies se on aina vaimon pää», syvällistyti hän jo, mutta:

»No työntäsen kyllä veneen!» uhitteli poika entistä synkempänä.

»Koetapas työnnäistä», halveksui moista uhkailua takaperin pyllöttävä ukko, jatkoi pesuansa ja varustautui selittämään parakraahvia uudelta, vieläkin selvemmän puolelta. Poika oli vihaa täynnä.

»No koetan kyllä!» uhmaili se ja niinpä »koettikin» ja vene luiskahtikin liukkaalta telalta aivan kuin olisi itsestään solahtanut, sillä perässä pyllöttävä isä oli painollansa keikauttanut keulapuolen koholle. Äänettä, ukon huomaamatta alkoi siis vene matkata aallokon mukana aika kyytiä.

»Ja sitten nääkin poliisiherrat», meni ukko siinä pesupuuhissaan takaisin alkuun ja jatkoi ynseää:

»Tahtovat kieltää laista pääkappaleet . . . pykälät ja parakraahvin, niin että . . . Niin jotta: mont' vaarallist' vaellan retkee», otti hän jo virsikirjastakin viisautta. Aallokko keinutteli venettä jo aika kaukana.

»Niin jotta mitäs siihen sanot?» kysäisi hän pojalta sinne taaksensa kuin voitoillaan ilkkuen.

Ei vastausta. Vaikenipas toki! Mekomakin tenava!
»Häh?» tiedusti hän vielä toistamiseen.

Ei ääntä. Aivan hän kääntyi päin, nauttiakseen voitostansa, mutta silloin:

Kirous pääsi ukolta, sillä vasta nyt hän hoksasi ole-

vansa jo kaukana syvillä vesillä, ja aallot vain veivät yhä etemmä.

»Saakelin eläväl . . . Niin jotta työntäsitkö sinä paholainen veneen!» hapuili hän kauhuissaan airoa. Mutta eihän sitä ollut, ei pahaistakaan.

»Pahan hengen kakara!» karjaisi hän jo raivoissansa, mutta synkkä poika vain tenäsi rannalla vihaista:

»Mutta enpäs pelkää!»

»Paholainen!»

Kiire siinä oli ukolla. Hän raivostui, uhkaili ja käski pojan viskata pensaasta aivot veneen perästä.

»Sukkelaan! . . . Kehno! . . . Tahil!»

»Enpäs viskaal!»

»Kehnon syötävä!»

Ukko jo hätäytyi. Ranta loittoni. Tingittiin ja uhkailtiin.

»No mitäs sanot jotta saa piiskata . . . Ja jotta on parakraahvil» tenäsi vain vihainen poika. Juutas!

»No eihän se parakraahvi sinua syöl» karjaisi ukko, kokien sovittaa poikaa. Huihai, loittoni jo ranta, mutta epäluulon myrkyttämä vihainen poika vain tolkutti älytöntä:

»Ja ihan kaikkea sanot . . . Sanot jotta housut . . . ja jotta Saimaan rannalla ruikuttaa ja . . .»

»Kehnon elävä!»

Mutta taipui se toki lopulta, nouti airon ja viskasi sen aallokkoon.

Mutta liika myöhään. Aallot kyllä ajoivat airoa veneen perästä, mutta sitä mukaa ajoivat ne myös venettä sen edeltä suoraan Vapun kotirantaa kohti.

Ja niinpä lasketteli nyt ukko Massinen kuten vanha Väinämöinen purressaan armaansa majaa kohti. Ilko-

alastomana hän istui purtensa perässä, ja uskollisesti seurasi häntä airo. Pysytellen noin kahdenkymmenen metrin päässä purjehtijasta tulla viileteli se perästä niin mukavasti, kuin olisi tahtonut iloista pilaa tehdä.

Mutta kaksi pikkuista jalkariepua olivat ainoat vaatepalat mitä sulhasella nyt mukana oli.

XII.

Harmillista!

Totisesti harmillista, sillä ei hän olisi nyt aivan näin tahtonut kosiin mennä. Aluksi hän suuttui ja sydämystyi pojalle ja huusi sille uhkauksia jos sadatuksiakin, mutta sikäli kuin lähtöranta loittoni ja ääni tuntui lakkaavan sinne kantamasta, alkoi pahin viha laimentua. Korkeat aallot vain viskoivat venettä harjoillansa, ja niin hyppeli sulhaspursi nyt vyörivillä vesillä, pyrkien viivasuoraan morsiamen taloa kohti.

»Ka minkäpä s tälle nyt enää tekeel» alistuikin hän jo kohtaloonsa. Jällelle jäivät ainoastaan vihan mainingit: harmi ja hiljaa lauhtuva närkästys. Pojallensa hän oli nyt katkera, mutta koki alistua siihenkin ja päätteli harmittelulla:

»No ei olisi kehnosta osannut moista uskoakaan!»

Ei, tuskin edes sitä, että se jaksakaan sysätä veneen teloilta vesille.

»Niin onpas pahennuksen hyllyllä voimaakin!» ihmetteli hän. Ajatus johtui siitä pojan elämään yleensä. Kohtaloonsa alistuen hän harmitteli:

»Mutta kun sitä kuka perunaa kylvää niin . . . Se pitäköön myös potaatit hyvänänsä!»

Niinpä kyllä. Kun on kerran hankkinut itsellensä pojan, niin . . . kantakoon myös sitä kuormanansa. Sitä hän nurkui. Hän oli jo keskiselällä. Aallot lekuttelivat venettä tasaisesti, ja kuin ilkkuen viiletti airo perästä.

Ja nyt johtui hän mietiksimään niitä syitä, joista pojan kelvottomuus johtui. Niinpä hän arveli ja päivitteli:

»Siinä on ollut vain . . . vörklööri . . . Heipleiraus ja vörkrööli . . .»

Kurinpuute, tai joku semmoinen.

»Mutta sehän se Katriina kun!»

Se heidän loiseukko; se se oli muka aina estänyt, kun hän oli lain parakraahviin turvautuen aikonut kasvattaa poikaansa kurituksessa ja herrannuhteessa.

»Hänklätti siinä aina välissä jotta . . . Ja niin se aina jäi . . .»

Se vitsan antaminen jäi, tarkoitti hän, Katriinan takia. Eukko siis oikeastaan syyllinen, jotta:

»Ka!»

Varmasti siis Katriina. Hän aivan toisti:

»Tää nyt . . . Katriina!»

Hän eikä muut. Harmitti aivan:

»Saakelin eukko!»

Mutta minkäpä sille enää voi! Kuin riemuiten nostelivat mahtavat aallot ylkämiehen venettä hartioillansa ja uskollisesti ne sitä kantoivat kaivattua morsiamen kotirantaa kohti.

* * *

Ihmeen ovelasti osaa pakko aina panna alistumaan kohtaloon, olipa se sitte kuinka kova hyvänsä. Niinpä ukko Massinenkin lasketteli jo morsiusrantaa kohti ihan

kuin olot olisivat olleet aivan tavalliset. Sillä mitäpä se tuskitellen olisi enää parannutkaan!

»Sittepä hän näkee!» arveli hän vain siinä laineiden seassa veneinensä lekkuessaan.

Ja kotosalla se Vappukin nyt oli. Osuikin vielä tulemaan siihen rantaan, kuivamassa olevia pesuvaatteitansa tarkastamaan. Huomasi hän jonkun olevan veneellä tulossa, näki sen lekkuvan rantaa kohti, mutta ei alussa tarkannut näkyä sen paremmin. Vähänkös niitä vesilläliikkujia näin merenrannalla oli.

Mutta nyt hän jo alkoi siristellä silmänsä. Ukko olikin jo laskemaisillansa rantaan, ihan morsiamensa eteen, puettuna samaan viattomaan ja nuhteettomaan ylkäpukuun ja vanhurskauden vaatteisiin, joihin puettuna Aatam muinoin ylkänä ollessaan pyysi Eevan kättä. Väkisinkin pääsi nyt Vapulta hätäinen kirous:

»Kehnon ruoja! . . . Niin jotta ilko-alaston mieskö sinä olet!»

Ja omituista! Nyt näet suuttui ukko, sillä asia harmitti ja kiukutti häntä:

»No!» ärähti hän vastaan ja jatkoi vihaisesti:

»Niin jotta senkö keinoa sinä siitä kyselet! . . . Ikäänkuin et sitä jo näkisi!»

Vappu kauhistui, varsinkin kun mies oli aivan tuntematon. Hulluksi hän sitä luuli ja juoksi kirkuen ja parkuen tupaansa pakoon.

»Tuo akan hylky!» harmitteli Massinen sen kirkumista, pääsi jo rantaan, veti veneen kuiville ja alkoi taivastella itsellensä vaateenpuolta.

»Kun nyt tässä ensi hätään saisi vaikka mitä niin . . . Tottapahan sitten talosta saa paremman!» päätteli hän, jopa vahvistikin:

»Ka . . .»

Ei siis erikoista hätää:

»Ainahan se Luoja lykyn laittaa!»

Ja niinpä alkoi hän etsiskellä kuivamassa olevien alusvaatteiden joukosta.

Mutta onni ei ollut aivan suotuista, ei tosin aivan armostonkaan. Vappuhan oli näet leski, ja luonnollisesti ei hänen liinavaatteittensa joukossa sopinut silloin olla mitään luvatonta. Löysi Massinen sieltä kyllä housut, mutta Vapun siveellisyyden kunniaksi täytyy mainita, että ne olivat Vapun omat nimettömät, ristiraitaisesta, punaisenkirjavasta, heleänvärisestä kankaasta tehdyt lyhyet, väljät leuhuttimet, jotka ulottuivat Massiselle paraiksi polveen asti. Epäröiden mittelikin ukko niiden pituutta, mutta mikäpäs siinä auttoi. Täytyi alistua.

»Ka!» päättelikin hän. »Housut kuin housut.»

Ja niin hän vetäisi ne jalkaansa ja arveli vain että:

»Parempi hädässä vähäkin kuin ei mitään . . .»

Ka. Ja niin oli se puoli miestä autettu. Takki vain puuttui.

»Kun saisi nyt vielä mitä yläpuolen peitteeksi niin . . .» taivasteli hän ympäriinsä ja hoksasi Vapun pellavamaalla töröttävän variksenpelätin. Sen yllä oli Voutilais-vainajan risainen hylkytakki ja päässä riihilakin repale. Kursaimella hän riisui ne puumieheltä, puki yllensä ja niin oli valmis työntymään morsiustaloon.

»Tottapahan siellä sitte onni ilveensä näyttää», arveli hän rauhallisena ja niin alkoi nousta mieltiettynsä taloa kohti.

* * *

Sydän kurkussa oli Vappu akkunasta tarkastellut oudon miehen vielä oudompia vehkeitä. Nähtyään hänen alkavan kohota taloon oli hän kauhuissaan paennut pois hakemaan apua kylältä. Ainoastaan ruoti-ukko oli jäänyt tupaan.

Ja pian hän ystäväystyikin ruoti-ukon kanssa. Kun se häntä alussa ujosteli ja pelokkaana arkaili, rohkaisi hän sitä siten, että itse kysyi ukolta kuulumisetkin. Pulasta puheen alkuun pelastuakseen hän näet niin tehneeksi tuli ja nyt jo samasta syystä tiedusti:

»Ja terveenäkös sinä muuten olet elänyt?»

Ja ukko mieltäytyi. Eivät häneltä muut olleetkaan noin kyselleet: aivan kuin omaiselta ja sukulaiselta.

»Ei tässä erikoisempia vaivoja ole ollut ... Paitsi minkä näitä sivulihoja vähän kolottaa», puheli hän jo vastaan, rohkaistui, mieltäytyi vieraasen. Puhelu jatkui. Nyt ruoti-ukko jo uskalsi arvella:

»Mutta sitä minä vaan ihmettelen tässä jotta ... Nämä sinun housut ...»

Siinä sitä siis oltiin. Ei auttanut muu kuin hakea jotain:

»Ka!» tapaili hän ja haeskeli sanat:

»Niin jotta eivätpähän nää erin häävit ole, mutta ... Niin jotta mikä ei ole häävi, se ei ole vielä jäävi, ja toisekseen ...»

Paras se oli sanoa totuus, ainakin osapuilleen. Ja niinpä hän ilmoitti:

»Niin jotta kun siinä matkalla sattui vähä semmoinen ... Tää nyt ... lörö ...»

»Ka ... Sattuuhan sitä aina ... kulkijalle!» uskoi ruoti-ukko sen, sytytti piipun ja vieläkin asiaa ihmettellen kysäisi:

»Niin jotta lörökö sinä sanoit . . . jotta tuli? . . . Kun niin ihmeellisesti kuuluit veneelläkin purjehtineen?»

»Ka . . .»

Mutta täytyihän se sekin purjehdus-asia valaista. Ja niinpä hän selittikin:

»Se on niin jotta . . . Jotta toiset ihmiset purjehtivat taivaan iloon hurskaan Salomonin korkealla veisulla, toiset taas pyhän Pasi Jääskeläisen veikeillä viisuilla . . .»

»Ka . . . Viisuhan se on veisun isä! Niinkuin ilo on autuuden äiti ja esimaku», tyytyi ruotilainen selityksiin. Asia oli siis täysin valaistu, ja tyytyväisenä arvelikin jo ukko Massinen:

»Kunpa nyt vaan tulisi se tään talon emäntä niin . . . Saisi hänen kanssaan asioista tässä vähä puhua rupatella . . . jotta . . . Ka niin jotta . . . tekienhän sen löröstäkin mies mukaisensa saa . . .»

XIII.

Se Vappua kosiskeleva Sortavalan poliisi siihen nyt osui tulemaan. Hänet oli lähetetty sitä hullua takaa-ajamaan, ja matkalla hän oli poikennut morsiantansa tervehtimään.

Mutta ei hän ukkoa takaa-ajettavaksensa tuntenut. Puvun tuntomerkit eivät näet olleet samat, ja kasvoista kasvoihin hän taas ei ollut koko Massista tätä ennen nähnyt. Ihmetytti häntä kyllä ukon puku, mutta vähäkös sitä muuta ihmettä tähän aikaan maailmassa sattuu.

»Ei taida emäntä olla tässä kotosalla?» tiedusti hän ruoti-ukolta.

»Eipä se . . . Hullua miestä sanoi lähtevänsä kylälle pakoon!»

»Soo!»

Ja nyt sotkeutui poliisin äly. Massinen taas ei osannut mitään pahaa aavistaakaan, vaan alkoi rauhallisen juttelun ja arveli poliisille:

»Minulle se sattui tällä vesimatalla vähä toisenlainen rysäys . . .»

»Soo!»

»Ka!» myönsi Massinen ja selitti:

»Ka kun se näet se Habakuk . . . En paremmin sano!» suuttui hän aivan.

Mutta nyt kirkastui äly poliisin päässä. Habakuk se taas ilmiantoi isänsä, sillä poliisimestari oli tuntomerkeiksi luetellut että: »puku semmoinen ja semmoinen ja sairastaa Habakuk-idea». Oitis arvasi siis nyt poliisi kuka tämä ihmeellinen olento oli. Hän nouti vain pari miestä avuksensa ja niin vangitsi ukon aivan yhtäkkiä. Ukko hölmistyi niin, että tuskin ymmärsi kunnolla kirotakaan, ja ruoti-ukko tiedusteli häneltä nyt ihmeissään:

»Niin jotta . . . Sinäkös se oletkin se . . . se hullu mies?»

Niin vakuutti poliisi Massisen puolesta. Vappukin uskalsi siihen jo palata, ja pää aivan sekaisin jatkoi ruoti-ukko ihmetellen:

»Kun on puheestaan päättäen näet ihan viisas mies, mutta . . .»

Ihmeellistä. Ruotilainen aivan päivitteli:

»Mutta sitä ei näet tää tavallinen tuhma älyä missä se hulluus milloinkin on . . .»

Mutta kaikista syvimmin tietysti hämmästyivät Massinen itse, kuullessaan että oli matkalla jo tullut hulluksi.

* * *

Sortavalan poliisimestari ei sentään ollut maailman tuhmimpia miehiä, vaikka kyllä päältä nähden olisi niin luullut. Niinpä oli hän antanut alaisilleen poliiseille senkin päiväkäskyn, että hullua ei saa koskaan sanoa hulluksi, sillä se siitä suuttuu ja tauti siten vain pahenee. Koiranhampaat sanoivatkin, että poliisimestari oli tällä ainoalla viisaalla päiväkäskyllänsä taitavasti turvannut hänelle uskotun poliisilaitoksen sisällisen rauhan.

Ja visusti sitä päiväkäskyä noudatti tämäkin poliisi — Pölkkyenen muutoin nimeltään, mutta muulta olemukseltaan siinä Goljatin ja Pölläsen välimailloilla. — Kun näet ukko matkalla alkoi sitä hulluus-asiaa häneltä perätä, kielsi hän sen ja vakuutti:

»Se oli vain leikkiä.»

Ja säveästi hän muutoinkin koki kohdella tätä hullua vankiansa, tarjosi tupakankin, ja niinpä alkoi ukko hänen oitis luottaa.

»Sitähän minä jo arvelin!» puheli hän sille selittäen:

»Niin jotta . . . arvelin . . . että ei suinkaan se nyt älykäs ihminen kirjoita viisasta miestä hullujen kirjaan!»

»Joo! Eii!» tärähti poliisi ja selittää jyrisytti, että poliisimestari vain haluaa maksua säretystä kopinovesta.

Ja sen ukko lupasi kernaasti suorittaa, vieläpä vakuutti:

»Mitä minä särkenen, niin sen suoritan jotta . . . Ka niin jotta . . . pidetty pitää jälleen uudeksi paikattaman.»

»Ka . . . Niin! . . . Niin jotta. Joo!»

Ja niin tarkasti noudatti poliisi päiväkäskyä, että ei tohtinut kajota siihen ukon »Habakuk-ideaankaan», vaikka mieli kyllä teki. Ja ääneti jatkettiin nyt hyvä tovi ajoa. Ukko Massinenkin oli syventynyt ajatuksensa, niin että vasta pitkän vaitiolon perästä aivan odottamatta toisti poliisilta kuulemansa »joo», lausuen poliisille äkkiä:

»Ka niin jotta: Joo.»

* * *

Mutta pian alotti ukko taas asiallisemmankin puhe-
lun. Aivan yhtäkkiä hän näet ilmoitti:

»Niin jotta niinkuin jo siellä Vapun talossa sinulle sanoin, niin minulle se sattui vesimatalla vähä toisenlainen rysäys!»

»Sool!»

»Ka!»

Ja hän koki nyt selittää sitä seikkailuansa ilmoit-
taen:

»Se oli se Habakuk . . . pahahenki siinä syynä!»

Siinä siis nyt oli se hullun Habakuk-idea!

»Soo . . . Vai profeetta Habakuk!» tarttui poliisi,
mutta ukko, jota pojan kuje harmitti, ynseili:

»Senkö profeetta hän on! . . . Hirteen hän joutaisi . . .
Mokomakin risahousu!»

Omituista! Ukko siis ei tunnusta profeetta Habakukin profetuutta, vaan vainoo sitä hirttäöksensä, niin kuvastui ison poliisin päässä. Asia sotkeutui. Päiväkäskylle uskollisena koki hän johtaa hullun ajatuksia pois koko sen »Habakuk-asiasta» ja siinä tarkoituksessa ja hullua hy-

vällä tuulella pitääksensä kysäisi millä matkoilla hän vaeltaa.

»Ka!» ilmoitti ukko kernaasti:» Näillä naima-asioilla!»

»Sool!» hymyili poliisi.

»Niin . . . Tätä näet arvelin . . . tätä Voutilaisen heilakkaa ja liprakkaa leskeä . . . Vappua.»

* * *

Mutta se ilmoitus muutti asian toiseksi. Totisesti olisi poliisi nyt ennen antanut henkensä kuin päästänyt ukko Massisen karkuun. Ei hän tiennyt kuka mies oli, ei liioin sitä, oliko se hänen todellinen kilpakosijansa, mutta hän huolehti morsiamensa, Vapun ja sen talon turvallisuudesta. Hullu oli aivan varmasti saanut päähänsä polttaa talon, kuten oli ladon polttanut, tai tehdä siellä jonkun muun hulluntyön.

»Ilmankos se jo talossa kärkeä!» iski poliisin päähän epäluulo.

»Niin!» toisteli ukko omaansa ja selitteli:

»Arvelin tässä vielä ennen vanhemmalle puolelle ikää pyörähtämistä ottaa eukon, mutta . . . Mutta niin kuin jo sanoin niin . . . Sattui tässä järvellä se . . . r y s ä y s . . .»

Poliisi kuunteli sangen vakavana.

»Ka niin . . . Rysäys», toisti ukko, mutta oitis lisäsi:

»Mutta eihän se rakkaus tällä välin ruostu . . .»

Se siis aikoo toistamiseen hätyyttää Vappua, älysi poliisikin ja jyräytti taas voimallisen:

»Jool!»

»Ka . . .»

Ja aivan hän selitti:

»Niin jotta kun rakkaus on kerran rikutettu, niin . . .
Niin se on joo . . .»

Tietysti. Kohtaloon hän luotti.

Mutta sävyisästi kohteli päiväkäskylle uskollinen poliisi häntä edelleenkin. Hullua hyvällä tuulella pitääksensä hän alkoi nyt sille kertoa kuten lapselle sotilas-komennon asioita. Hän selitteli:

»Sotaväessä sitä tehdään kapteenille kunniaa näin . . .
kädellä!»

Hän näytti: teki kunniaa ukolle ja jatkoi:

»Näin nostetaan ensin käsi ohimoon ja sitte ärjäistään: Herra kapteeni!» karjaisi hän niin että metsä soi.

»Ka!» oli ukko ymmärtävinänsä.

»Joo!»

Ja taas hän selitti:

»Mutta kontraalille karjaistaan niin kovasti että pöksyt putoavat että: Jumal'antakoon, herra kontraali!»

Korpi vain raikui, kun hän kunniaa tehden sen karjaisi.

»Ka», osoitti taas ukko ymmärtävänsä. Poliisi täräytti siihen»joonsa» ja ryhtyi nyt hullua hyvälle tuulelle narrataksensa kertomaan sille ihmettä. Hän puheli:

»Mutta se onkin jo vähä iso herra, se sotakontraali.»

»Ka . . . Eihän sen korkean passaa ihan matala olla!»
Niin myönsi ukko, ja nyt jatkoi poliisi:

»Se on, keho, jo niin iso herra, jotta kun sitä katsoes-
saan keikistää päänsä näin, ihan kekkaan» — hän kei-
kisti siinä päänsä —»näin kun keikistää päänsä, niin vähä
vain siintää silmiin sen päätä sieltä pilvien rajasta.»

Ukko kuunteli tyynenä. Poliisi jatkoi:

»Ja sinne asti kun sitte pitää sille karjaista jotta . . .»

Kunniaa hän taas teki hullun mieliksi ja karjaisi:

»Jotta: Jumal'antakoon, teidän korkeasukuisuutenne, niin!»

»Ka . . . Niin! . . . Niin jotta tarvitaanhan sitä sodassa kentraalia ja . . . raamatussa profeettaa.»

Ja taas tärytti poliisi siihen voimallisen:

»Jool!»

* * *

Saavuttiin jo poliisikamariin, ja lujat raportit antoi nyt poliisimestarille morsiamensa turvallisuudesta huolehtiva poliisi. Hän selittää tärisytti, miten hullu oli ensiksi:

Polttanut ladon »saadakse nähdä miten väleen se palaa perustuksiaan myöten».

»Joo herra poliisimestari!» pauhasi hän, tehden kunniaa. Toiseksi:

»Hullu on ilkosen alastomana purjehtinut varastetulla veneellä Voutilaisen lesken taloon, josta on ajanut talonväen karkuun, ja yrittänyt tehdä hulluntöitä sekä pukeutunut vaimoväen . . . vaimo- . . . vaimoväen . . . synnillisiin», ujosteli tietysti poliisi morsiamensa housuja.

»Synnillisiin? . . . yksi synnillisiin?» ei poliisimestari ymmärtänyt.

»Housuihin, herra poliisimestari!» täytyi siis käsi korvallisella jyräyttää.

»Soo . . . Soo . . . Yksi vaimoväen synnillisiin . . . Yksi daamin epäautuaallisiin!» olisi nyt jo poliisimestaria korkeampikin herra kyennyt käsittämään, ja kunniaa tehden tärytti taas poliisi kuin honkapasuuna voimallisen:

»Jool!»

* * *

Sortavalan lääkäri oli toimessaan yksi aikansa taitavimpia. Joka ei kerran hänen käsissään parannut, niin se kuoli. Hän se nyt virkansa puolesta lausunnon antamista varten tutki ukko Massisen hulluuden laatua. Poliisimestarilta hän oli jo kuullut ukon »Habakuk-ideasta» ja siitä edellytyksestä hän lähti johtamaan tutkintoansa. Itse poliisimestari oli turvallisuuden vuoksi mukana kopissa.

Niinpä alettiin:

»Niin että vanhus tuntee yks Habakuk?» kysyi lääkäri ukolta.

»No . . . Kehno! . . . Jotta minä nyt en tätä tuntisi . . . Kun olen sen isäkin!» tunnusti ukko harmistuneena siitä, että hänen naima-asiaansa näin viivytetään.

Ja nyt oli jo lääkäriellä asia osaksi selvä. Poliisimestarille hän selitti, että ukon hulluutena on se, että hän uskoo olevansa profeetta Habakukin isä. Poliisimestari miltei siunaili sitä päähänpistoa, mutta lääkäri selitteli hänelle:

»Jaa . . . Jaa . . . Se on . . . Hulluus . . . hulluus voi ilmetä . . .»

Hän pyöritteli peukaloitansa pullean vatsan kohdalla, mietiksi syvällisesti ja jatkoi tieteellisesti, hitaasti, ajattelevana:

». . . voi ilmetä niin monessa muodossa ja . . .»

Arvasi sen!

». . . Ja-aa . . . että», mietiksi hän selitystä: »että tieteellinen probleemi ja-a . . . Probleemi ja . . .»

Todellakin! Onhan hulluuden erottaminen viisaudesta yksi lääketieteen kaikkein vaikeimpia tehtäviä, oikeastaan mahdottomuus, sillä nekään ainoat todistajat, jotka tässä ylen tärkeässä ja kaikille — varsinkin kaikille

meille hyvin viisaille — sängen kipeässä asiassa voivat jotain asiallista ilmaista, nimittäin sormenpään jälet, nekään eivät kuulu aina olevan täysin luotettavia todistajia.

»Tjaal!»

»Niin . . . Probleemi ja», koki lääkäri selityksesssänsä syventyä, »yleistieteellinen probleemi ja», mietiksi hän, »probleemi ja . . . ja-aa . . . P r o b l e e m i!» kuittasi hän lopulta nopeasti ja äkkiä koko roskan tieteellisellä päättäväisyydellä ja jatkaaksensa tutkimistansa tiedusti nyt ukolta:

»Niin jotta sinä, vanhus, siis olet yks Habakukin isä?»

»Ka . . . Se . . .»

»Jaa! . . . Jaa! . . . Jaa!» hykerteli lääkäri poliisimestarille. Ukon omituinen hulluus alkoi herättää tämän samaisen poliisimestarin mielenkiintoa, ja niinpä hän ei malttanut olla ukolta tiedustamatta:

»Mutta kuinka? . . . Että kuinka se on sinulla? . . . Se yksi poika? . . . Se yksi Habakuk?»

Ukkoa oudostutti moinen kysymys.

»Kuinkal!» tapaili hän ja tokaisi:

»Ka . . . Kun se vaan tuli!»

Asia milteipä huvitti. Poliisimestari jatkoi:

»Siis että . . . Se on että . . . Mutta kuinka ja mistä se sinulle tuli?»

Ukko tuskastui. Hänellähän oli entistäkin hampaankolossa tätä kiusallista herraa vastaan, ja niinpä hän jo ärähti ynseänä:

»Mistä! . . . Niin jotta mistäs sinä itse perillisesi saat? . . . Kun et sitä asiaa tiedäl!»

Poliisimestaria moinen röyhkeys suututti. Hän jo varoitteli hullua, jota vastaan hänellä oli sitä vanhaa rakkautta:

»So . . . so . . . so . . . so s o o!»

Mutta ukko siitä vain lujeni.

»Niin kyllä!» tenäsi hän ja ynseili:

»Kun se kerran siinä asiassa mikä tulee niin . . . Niin se on jä m p t i . . .»

Toinen ärtyi.

»Mutta se ei saa tulla!» koveni hän hullulle umpimähkään.

»No sepä perhanal!» tiukkeni tämä vain ja jatkoi ynseää:

»Minkäs teet, jos kerran olet naimisissa ja poika tulee niin . . . Luuletko jotta se sinun virkamahtiasi tottelee, jos sinä kiellät!»

Se ärsytti jo poliisimestaria. Hän miltei unohti, että mies oli hullu, ja siispä jo tavallaan uhkaili:

»Jaa . . . Mutta jos minä kiellän niin . . . Jokaisen pidä silloin totella . . .»

Hän jatkoi aivan tiukasti, kinaamalla:

»Yksi ihminen ja kaikki pidä silloin totella kun minä sen sano», koveni hän sitä mukaa kuin puhui.

Mutta se oli ukolle liikaa. Ynseänä hän kääntyi lääkärin puoleen ja kysyi siltä:

»Niin jotta onko se tuo mies hullu? . . . Kun se uskoo, jotta kaikki taivaan akkunat tukkeutuvat, jos hän vain käskee, ja . . . Niin jotta . . . Aina Noakin ajoista asti se on kaari pantu taivaan pilviin niin että . . . Että se on . . .»

»Suu kiinni!» raivostui jo poliisimestari, mutta ukko silloin ynseili hänelle halveksuvaa:

»Sinä, nään mä, et vielä koko mies ymmärrä näistä asioista senkään vertaa kuin Habakuk!»

Siis taas sama Habakuk-idea! Ihmeesti se erehdytti-kin nyt, yksinpä lääkäriäkin! Mutta turskisti jatkoi ukko halveksuvaa:

»Et ymmärrä sitäkään jotta rakkaus . . . Jotta se on vain ulos- ja sisällekäyminen, rakkaus . . .»

»Mutta se ei saa olla yksi ulos ja yksi sisälle käyminen!» karjui jo poliisimestari.

»Saakelil!»

Mutta lääkärille oli ukon hulluus nyt lääketieteellisesti ihan tarkasti määriteltävissä, ja hyvällä omalla-tunnolla hän sanoi jo voitavansa antaa lausuntonsa asiasta. Onnetonta mielisairas-potilasta rauhoitellakseen tyynnytteli nyt lääkäri:

»So . . . so vanhus!»

Ja hän ryhtyi hullua huvittaaksensa ja tyynnyttääksensä kertomaan sille kaskua. Siitä Habakukista hän otti aiheen ja puheli ukolle:

»Minä kerron vanhukselle yks asia . . .»

Ja hän kertoi:

»Kerran oli yks Habakuk.»

Ukko kuunteli, ja lääkäri jatkoi:

»Se oli yks Habakuk, joka oli yks miehen päässä, mutta se meni yöllä pois, niin että se oli aamulla jo yks tyhjä!»

Ukko kuunteli ymmällä, mutta lääkäri rauhoitteli jäähyväisiksi:

»Niin että vanhus vaan rupea nukkumaan ja aamulla . . . Aamulla se yks Habakuk on jo ottanut siivet ja lentänyt pois päästä, jotta se on yks tyhjä! . . . Yks hy-yvin suuri ja yks iso tyhjä», kuvaili hän sen tyhjyyden suuruutta käsiänsä levitellen, jopa silmänsäkin isoiksi pyöristäen.

Herrat poistuivat. Mutta nyt oli ukkokin tutkijointensa suhteen ihan varma siitä, että ne olivat hulluja, ihan pätkähulluja molemmat.

XIV.

Sattui eräs seikka, joka vaikutti, että tämä asia ei ajautunut aivan iankaikkiseen umpikujaan.

Hullua hyvällä tuulella pitääksensä olivat poliisit näet häntä ahkerasti puhutelleet ja puhutellessaan huomanneet hänen puhuvan Kiihtelyksestä, sen kylistä ja oloista oikein. Varmasti hän oli siis sieltäpäin kotoisin, ja niinpä lähetettiin hänet vankikyydillä sinne. Pöytäkirjat ja muut viralliset paperit pantiin tietysti matkaväiksi.

Ja tällä matkalla sattui nyt niin onnellisesti, että ukko tapasi tiellä poikansa, joka oli häntä etsinyt onnettomana kaikkialta. Heidän ilonsa ja riemunsa oli silloin vilpitön ja rajaton.

Ja hyvä mies oli vanginkulettajakin, sitähän todisti jo hänen pehmeä nimensäkin: Löppönen. Kernaasti otti hän pikku Habakukin rattailensa, ja niin ajettiin Kiihtelystä kohti, isä-ukko Vapun punakirjavissa housuissa ja yläpuolen verhona ne pellavamaalta saadut.

Ne vain. Mutta vanginkulettaja Löppönen ei tiennyt ukon hulluudesta mitään. Poliisi oli sen häneltä salannut, ettei mies rupeaisi joko pelkäämään tai sitte hullua narraamaan. Oikeaksi pahantekijäksi ja viisaaksi mieheksi hän sitä uskoi ja jo matkalla alotti puhelunkin. Kärrin sepipuolella kyköttäen arveli hän ukolle:

»Sin' oot tainnut joutua kiinnil!»

»Ka!»

Ei siihen nyt muuta tiennyt vastata. Löppönen tupakoi kuin miettien ja tovin kuluttua jatkoi, selittäen:

»Ka tästä minä sitä vain arvelin, kun ne laittoivat minut sinua kyytiin näin . . . vankikomennossa.»

»Kal . . . Vanki- . . .

Ja koni taivalsi ja taival edessäpäin lyheni.

* * *

Ajettiin. Körötettiin.

Mutta matkalla alkoi sukeutua isän ja pojan välillä pikku napinaa. Ukko näet tuli syyttäneeksi poikaansa matkan epäonnistumisesta, ja poika ei taipunut ottamaan syytä niskaansa, vaan tenäsi:

»Mitäs sinä itse menit veneesen!»

Ja nyt se lähti! Ukko jo selitteli onnetonta asiaansa vanginkulettaja Löppösellekin. Tavallaan poikansa häijyyttä valittaen hän sille selitti:

»Minä siinä parakraahvia selittäessäni unehduin niinkuin takaperin pyllöttämään niin . . . Tää hylky sillä ajalla nuljautti tuulenharteille!»

»Mutta eipäs nuljauttanut!»

»Sakramenskattul!» Pakostakin moiseen vihastui.

Mutta tämä äskeinen aihe oli vain varsinaisen väittelyn lähtökohta. Pian johtui kinailu pääasiaan: naima-asiaan eli avioliittokysymykseen yleensä, ja siitä asiasta riitti nyt jauhamista. Ukko jo lopulla selitteli vanginkulettaja Löppösellekin:

»Minun näet piti tällä matkalla ottaa taloon se joka . . . miehen velliin oikean suolan panee . . . Akka nimittäin . . .»

»Ka», myönsi Löppönen. »Niin jotta suolahan se on velliin suurus . . .»

Ukkoa se miellytti. Hän jo selitti:

»Minulla oli kaksikin eukkoa niinkuin . . . silmän

tähtäimellä, mutta . . . Vaihtaa pyyhälsin sitte toisen toiseen . . .»

»Ka» . . . myönsi Löppönen. Ja ukko selitti:

»Ka niin . . . Huonomman parempaan että . . . Niin että . . . Herran viisaus ilmoitettaisiin.»

»Ka», todisti Löppönen ja jouduttuansa vielä lisäsi:

»Kauppahan se on se joka . . . pääkapitaalille korkoa kasvaa . . .»

»Ka . . . Niin . . . Akkahan se», selvensi ukko ja nyt jo syytti poikaansa, ynseillen:

»Mutta tää pojan jukero vain . . . jauhaa vain ja jauhaa sitä, jotta ei sitä tarvita . . . Koko akka!»

»No eikä tarvita!» tenäsi poika oitis vihaisena.

Ja taas sai ukko alkaa selitellä ja koettaa älytöntä poikaa johtaa järkiinsä. Kotvan kinattuansa hän otti taas esimerkin. Nyt hän ei kuitenkaan lähtenyt Aatamia kauempaa, vaan tyytyi kysymään:

»No esimerkiksi Aatam ja Eeva? . . . Mitäs sinä siihen sanot?»

Poika kiivastui.

»En mitään!» ärjäisi se.

»Et mitään!» matki ukko ja jatkoi:

»Mutta entäs jos Herra ei olisikaan ottanut Aatamilta yhtä kylkiluuta pois niin? . . . Olisiko sinuakaan maailmassa olemassa?»

»No olisi kyllä!» yltyi poika.

»Pahus!» Ei auttanut lopulla muu kuin kysyä jo vanginkulettajalta:

»Niin jotta mitäs sinä tähän arvelet?» tiedusti häneltä ukko, siten tavallaan poikaansa vastaan apua anoen.

Ja Löppönen arveli; hän imaisi savut, puhdisti suunsa ja kysäisi:

»Niin jotta tästä Aatamin kylkiluustako mitä arvelen?»

»Ka . . .»

Ja taas arveli Löppönen, imaisi, sylkäisi ja ilmoitti lopulta:

»Ka . . . Olihan se Aatamille koko rysäys . . . Kun yhtäkkiä siepattiin kylestä luul»

»Nool . . . Nyt sen kuulet!» ilkkui silloin voitokas ukko pojallensa ja lisäsi kutittelevan:

»Mitäs nyt sanot!»

Ja totisesti oli poika nyt kuin voitettu. Hän vaikei synkkänä, ja rauhallisena alkoi nyt ukko hänelle selittää:

»Niin jotta siitä luusta se Herra teki sen ensimmäisen akan, ja siitä taas rupesi sikiämään yhä uutta ja uutta akkaa, niin jotta . . . Jotta sitä tavaraa nyt riittää joka miehelle ihan silmiä ja korvia myöten, niin jotta . . .»

Jotain siitä selityksestä vielä tuntui puuttuvan. Ei hän oikein varmasti tiennyt mitä, mutta tapaili toki sitä puuttuvaa ja löydettyään sen tokaisi lopun:

»Niin jotta se on . . . Se on niinkuin kirjoitettu ja tallelle pantu on.»

»Ka-al!» myönsi Löppönenkin sivullisena ja todisti:

»Ka niin . . . Niin jotta se on . . . yhtä luuta vähemmän Aatamin kylessä . . .»

»Ka . . . Niin . . . Yhtä . . .»

»Ka yhtä!»

Ja voitokkaana ilkkui nyt ukko tyyten voitetulle, synkeälle pojallensa:

»Niin että nyt sen kuulet jotta . . . Jotta se on kylkiluu . . . Hunslumperi ja kylkiluu jotta se on», tenäsi hän.

Ilmeisesti! Löppönenkin valmistautui sanomistyöhön ruumiillisesti ja valmistuttuansa todisti:

»Ka se . . . Hunslumperil!»

»N o!»

* * *

Tultiin jo Kiihtelyksen kirkolle.

Ihanana lepatti siellä kesäinen sunnuntaipäivä, ja väkeä oli kirkkomäki mustanansa. Kaikkien huomio kiintyi silloin Massisen outoon tuloon. Varsinkin ukon punakirjavat, polveen asti ulottuvat housut ja niiden muodin mukainen vaatetus herätti tavallista yleisempää huomiota.

Mutta eivät pysähtyneet tulijat kirkon portille. Suoraan ajoivat vallesmannin asunnolle, ja joukolla lähti koko kirkkoväki perästä. Siihen jäivät vallesmannin talon ympärille seisomaan ja odottamaan mitä nyt tuleva oli.

Mutta mitäpäsi siinä erikoista oli. Vanginkulettaja jätti asiakirjat ja kyydittävän vallesmannille. Ja tämä alkoi asiaa tutkia.

Mutta miten toisella tavalla kuin ne herrat siellä Sortavalassa! Hän tunsu ukko Massisen. Hänestä se olikin tämän hänelle armossa uskotun nimismiespiirin mukavin isäntämies, ja usein hän oli poikennut sen taloon ukon kanssa juttusille ja aina oli silloin ukko tarjonnut ryyryn, eikä suinkaan salaa keitettyä, vaan rehellistä ja kunniallista ruununviinaa, kirkasta kuin keisarin kunnia. Säälitti häntä siis, kun nyt näki kunnan ukon tässä ihmeellisessä puvussa ja tilassa. Hän pelkäsi jotain outoa tapahtuneen.

Ja oudostuttipa se ukkoakin. Ja niinpä hän asiaa muilla puheilla painaaksensa alkoi jo kiertää, arvellen äkkiä vallesmannille:

»Ja terveenä se vain taitaa tää vallesmannikin yhä elää?»

»No . . . Eipä tässä erikoisia . . . kipuja.»

»Ka.»

Ja taas koki ukko, hapuillen:

»Ka, niinkuin sanottu niin . . . Niin jotta viisaus on vanhurskauttakin voimallisempi ja . . .»

Vallesmanni oudosteli. Sääli! Olikohan sittekin ukon älylle sattunut tulemaan vahinko!

»Ka niin!» jatkoi se kokien taas. »Niin että viisaus vanhurskautta ja . . . Hullu taas on viisasta vanhurskaampi!» upposi hän siinä pulassa yhä syvemmä viisauteen.

»Jaa-a . . . Massinen . . .»

Ja hän koki nyt ukkoa rauhoitella ja sovitella, puhellen:

»Jos nämä syytöskirjat tässä ensin silmäillään!»

Ja hän silmäili.

»Syytetään . . .» luki hän, »on ajanut poikaa . . . sanonut . . . antavansa selkään . . . ynnä . . . Nähtävästi . . . Hm . . . Sairastaa . . . Habakuk-idea ja . . .»

Se oli siis ensimmäinen hänessä havaittu hullunteko. Mutta pianhan se selvisi, kun ukko sai selittää, sillä vallesmanni tunsikin Habakukin yhtä hyvin kun isänkin, oivalsi vähästä selityksestä asian ja rauhoitteli:

»Eihän siinä mitä hulluntekoa . . . Jos nyt pojalle vähän patukkaa antaa . . . Päinvastoin!»

»Ka!» myönsi sen ukkokin ja tenäsi:

»Mutta nää Sortavalan herrat pahukset ja . . . Sitte tää poika itse vielä yhtyy niihin ja vänkää vain jotta: ei . . . Niin jotta kuria ei saa enää isä pojalleen antaa, vänkää . . .»

»Ka-a . . . Minkäs takia sitä ei saa . . . Kun vaan järke-

västi antaa!» rauhoitteli vallesmanni, ja ukosta tuntui, että pojan olisi pitänyt itsensä olla tämä kuulemassa. Ja asiaa taas puheella painaaksensa puheli hän:

»Mutta se on semmoinen juuttaan elävä jo, se poika jotta . . . Kurituksen puutetta se kituu ja . . .»

»Ka . . . Mutta . . .»

Ja hän tutki syytöskirjaa edelleen:

»Lato . . . Polttanut ja . . .»

Mutta oitis selvisi sekin. Ukon puheesen luotti vallesmanni. Ja hyvillään puhelikin ukko:

»Mutta oli se aika kokko . . . Kun se palaa lekotteli keskellä Herran kirkasta päivää!»

»Mhyyl! . . . Ne ovat pojan-paholaiset sytyttäneet tupakoidessaan!» kuittasi vallesmanni lyhyesti koko kokon. Yhtä vähällä hän kuittasi niiden herraspoikien kurittamisen. Arveli vain ukolle:

»Ei se patukka herraskakaroillekaan pahaa tee . . .»

Aivan hän vetosi omiinsa ja puheli:

»Tääkin minun pojan-hunsvotti . . . Tarvitseisi ruuan asemesta kolmasti päivässä patukkaa, kun . . . Eilenkin rietas . . . Olivat löytäneet pappilan ryökkinän tekotukan ja . . . Sitoivat, hylyt, sitte sen letin piiskansiimaksi kepinnenään ja alkoivat piiskata lampaita . . .»

»Kal!» myönsi ukko ja jopa selittelikin:

»Niin jotta se on aina se Eevan tukka se . . . Se joka heiluilaille ja mieltä viepauttaa hamasta . . . Hamasta Aatamista asti . . .»

Vallesmanni miltei mietiksi:

»Jaa no . . . Hml!»

»Kal! . . . Niin! . . . Heiluilaille . . .»

* * *

Niin.

Mutta oli siinä niin laajassa pöytä- ja syytöskirjassa parempaakin, ja juuri paras se nyt ukon mielestä sitä pahinta oli . . . Sitä hän ujosteli ja koki syrjäpuheilla sotkea, ja se painosti, koska jalassakin olivat niin ilmeiset ja kiusalliset todistuskappaleet kuin Vapun punakirjavat housut.

Ja juuri sitä kohtaa tutki nyt vallesmanni, tutki ja yski omituisesti ja luki ja taas yski. Nyt se taas sieltä kuin itseksensä tapaili:

»Ja . . . sekä että . . . hm! . . . Ynnä alastomana . . . Ilko-alastomana . . . Hm! . . .»

Ei voinut ukko. Hän tarttui ja puheli:

»Ka . . . Tuota jotta . . . Niinkuin jo sanoin, niin se on . . . Se on . . . Peruna aina on potaattia parempi!» tokaisi hän muun puutteessa ja . . .

Ja taas vain luki vallesmanni:

»Sekä ynnä . . . Ettei myös . . . Ja että sen jälkeen . . . Hm! . . .»

»Ka . . . Potaattia parempi ja . . . Niin jotta . . . Jotta Kiihtelyksestähän se on kaikkalainen viisauksin kotoisin . . .»

Mutta turhaan! Toinen vain luki:

»Sen jälkeen . . . hm . . . Että hän . . . Ynnä vaatteet ja . . . Housut . . . Hm!»

Ja vallesmanni katsahti taas ukon housuihin ja puheli kysyvästi:

»Ka täällä on vain kirjoitettu, että . . . Että nää housut?»

Vaiettiin. Vallesmanni katsoi vastausta odottaen.

»Niin jotta mitenkäs se on se asia?» tiedusti hän jo ikäänkuin kiirehtivästi.

Nyt yskitti ukkoa.

»Tää housuasia, nimittäin, miten se on? . . . Kun täällä protokollissa se seisoo?» vaati vain nimismies. Täytyi siis taas kokea selittää. Mutta vaikeaa se nyt oli, kun housut olivat jalassa.

»No?»

»Ka . . . Tuota!» tapaili ukko, mutta hoksasi äkkiä ja kysäisi:

»Niin jotta seisooko siinä rotokollassa, jotta vaatteet ja housut?»

»Ka . . . Näkyypä tässä olevan.»

»Tuota! . . . Ka!»

Mutta äkkiä hän nousi, käveli vallesmannin selän taa, katsoi sen olan yli, muka tutkiakseen asiaa itse, vaikka ei osannutkaan kirjoitusta lukea, ja puheli:

»Jos tuota minäkin tarkastaisin jotta . . . Onkohan siinä sentään jotta . . . housut . . .»

Varkaudesta hän näet pelkäsi itseänsä syytettävän, ja se pani nyt näin omituisille eleille.

»Niin että?»

Hän osoitti sormella erästä paikkaa asiakirjassa ja aivan kuin kirjoituksentaitava ilmoitti:

»Eikös tässä seiso jotta . . . Jotta niinkuin . . . kuitti?»

»Ka . . . Mutta se on tässä . . . Ne housut!» oikaisi vallesmanni osoittaen aivan toista kohtaa.

»Tässä . . . Jotta housut.»

»Ka! . . . Mutta!»

Sillä yhäkin hän koetti, siristi silmiään muka paremmin nähdäkseen ja siinä pulan pakottamana arveli:

»Niin jotta eikös se siinä seiso ässä . . . Niin jotta sopiikos se housujen puustaimeksi? . . . Ässä?

»Ka . . . Mutta sepä kun onkin 'hoo'», lohdutteli

häntä vallesmanni. Täytyi siis taipua, ja niinpä hän jo puheli:

»Ka . . . Niinpään ovat siihen panneet harakanvarpaan jotta . . . Jotta se on siinäkin tää nyt . . . kuitti.»

Ja taas hän koki:

»Mutta se on se poliisikomento semmoinen jotta», sotkeutui hän asiaa sotkiessaan ja johtui siis asiaa pimitäöksensä äkkiä kertomaan:

»Ja sitte se yksi iso poliisi vielä ihan jumalattoman yletön käsikorvallisella huutamaan 'herra-katteinia' niin jotta: Jumal' antakoon, herra katteini!» ärjäisi hän sen kuten poliisi oli saman hänelle karjunut. Vallesmanni sitä karjaisua aivan arasteli siunatussa tilassa olevan vaimonsa vuoksi ja niinpä sulki välillä ovet.

Ja taas jatkettiin. Oli siinä puuhaa. Mutta jotenkuten sai vallesmanni toki vihdoin selvän kaikesta, sillä loppujen lopuksi ukko tunnusti suoraan, vieläpä selitti:

»Ka kun ne hylty . . . Nää omat housut . . . Niin jotta jäivät rannalle kukkumaan . . .»

Pahukset! Mutta vallesmanni, jolle nyt kirkastui koko asia, vetäisi ristin koko asiapaperin yli ja koko asialle ynseillen puheli ukolle:

»Ann' olla! . . . Voithan sinä nää housut maksaa akalle rahalla, niin . . . on kuitti!»

»Ka!» ihastui ukko ja siinä ilontouhakassa niin eikös jo tullut siinä noloa asiaansa koristellakseen kehaisseeksi:

»Niin ja . . . siksi toisekseen niin . . . Ei tarvitse maksaakaan, kun minä toisella lykykkäämmällä reissulla . . . otan eukokseni koko akan!»

»Ka . . . Paraspa se on niin!» hyvitteli häntä vallesmanni. Ukko miltei innostui:

»Kal . . . Paras ja . . . Ja niin jotta lykykäs mieshän minä sitten lopullisesti olen . . . näissä naima-asioissani», koki hän, siinä omituisessa olossansa, kovin alas laskeututta naima-asiaansa yhäkin kohottaa, tupakoi ja arveli:

»Sillä ainahan se lykykkäälle lopulta lirahtaa onni. Kun vaan säilyy usko . . .»

Kaipa. Kokemukseensakin hän siinä vetosi. Sillä olihan häntä lopulta onnistanut siinäkin ensimmäisen vaimonsa rakkaudessa, vaikka:

»Vaikka niinhän se siinäkin alkuhollissa . . . tek' reistuuta, mutta . . . Lopulta sitte laukesi.»

Aivan hän siitä ylvästyi jo:

»Ka niin . . . Laukesi . . . Reistasi ja vänklänkräsi alussa mutta . . . Kun onni sitte äkkiä omasta puolestaan potkasi niin . . . Paikalla olivat kantit kellellään!» kehaisi hän.

»Hml»

»Ka . . . Niin! . . . Niin että se on aina onni se . . . Se joka sitte pilliin pirauttaa . . .»

Ja niin selvisi siis koko asia. Eikä suinkaan voi kukaan soimata ukko Massista siitä, että hän muka olisi tällä asiallansa tuottanut vallesmannille surua. Ei. Vielä kuolinvuoteellaankin hakevat Kiihtelyksen vallesmannit yhäkin iloa ja lohdutusta juuri Massisen naimajutusta.

XV.

Jumalanpalvelus ei ollut vielääkään voinut alkaa, sillä kirkossa ei ollut ketään. Koko väki kihisi vallesmannin asunnon ympärillä. Kaiken muun lisäksi oli sattunut levottomuuksiakin. Joku oli näet Habakukin kuullen osunut puhumaan jonkun pilkkasanan ukon punakirjavista housuista, ja sitä ei Habakuk sietänyt. Hän ei sallinut isäänsä pilkata, ja oitis suhahti kivi.

Eikä sillä vielä hyvä. Umpimähkään tarrasi hän isänsä puolesta erään aivan syyttömän pojan niskaan, ja tappelu oli heti valmis. Ei siis ihme, että papin, jonka lauma oli näin hylännyt, täytyi jo pyytää ruununmiehen apua tässä Herransa asiassa.

Ja vallesmanni auttoikin. Hän näet kehoitti ukko Massista:

»Niin että jos nyt isäntä menee kirkkoon ja . . . siunaa siellä itsensä . . . Matkan vaivojen jälkeen!»

Ja ukko oli kuuliainen esivallalle, vaikka häntä oikeastaan hirvitti nyt koko kirkko ihmisten tähden. Lau-massa riensi väki hänen jälestänsä, ja niin täyttyi temp-peli palvelevalla kansalla. Ukko Massinen istahti poiki-nensa ovensuupenkin päähän, ja hartaasti hän kuunteli voimallista saarnaa.

Sillä todellakin oli nyt saarna voimallinen. Väki näet pyrki vilkuilemaan Massisen puoleen, ja kääntääksensä kuulijoiden sydämet samaisesta Massisesta takaisin Her-raan saarnasi pappi aivan kuin olisi henki antanut hänelle nyt voiman korkeudesta. Hän selitteli autuuden suku-puuta. Hän julisti voimallisesti:

»Sillä niinkuin Aabraham siitti Iisakin ja . . .»

Mikä oiva saarnanaihe! Saaran uskollisuus ja kaikki humisi korvissa ihanana.

»Jospa mekin, Herra, oppisimme ja jospa mekin etsikkoaikamme ymmärtäisimme!» yleni pappi.

Ja taas hän otti aiheesta ja julisti:

»Ja Iisak taas siitti Jaakobin ja . . .»

Patriarkoista hän siis julisti esimerkkiä ja autuutta laumallensa. Ukko Massinen ikäänkuin hörästi korviaan paremmin kuullaksensa. Taas vilkuili kirkkovaiki häneen, ja yhä voimallisemmin saarnasi pappi kääntääksensä niiden mielen vilkumisesta autuuden asiaan.

»Siitti Jaakobin ja . . .»

Herra armahda sitä voimaa!

»Sillä niinkuin kaikki käsillä rakentaa ja käsillä jaottaa taitaan, niin on meidän autuutemmekin oleval» pauhasi pappi täynnä henkeä. Taas ne vilkuilivat Massiseen ja paaduttivat sydämelle sanalle. Aivan kuin varpailensa kohoten julisti silloin pappi:

»Ja Jaakob siitti kaksitoista Israelin patriarkkaa!»

»Oli sillä poikaa!» ehti kuvastua ukon päässä ajatus. Yksinpä Pulliaisen hurskaan emännänkin huomasi nyt pappi kauhuksensa vilkuvan Massisen Villeen, ja kääntääksensä sen ajatukset takaisin taivaallisiin hän nyt yltyi ja aivan kuin pauhasi:

»Siitti kaksitoista patriarkkaa ja . . .»

Tuo Pulliaisen akan pahu! Sittenkin vain vilkuul Yhä lujemmin siis julisti pappi uudelleen:

»Siitti kak-si-tois-ta-kym-men-tä patriarkkaa, joista vanhin oli Ruuben ja nuorin Benjamin ja hänen edellensä Joosef, jonkasta he kavalasti ja juuri häpiällisesti Egyptiin möivät, ja . . .»

Taas se Pulliaisen akka vilkuilee!

...»Egyptiin möivät ja», huusi hän, »ja niin on, Herra, meidänkin autuutemme sukupuu hamasta Aatamista ja tähän päivään asti tallelle pantu!» julisti hän voimallisesti selväksi koko autuuden asian ja tien.

»Aamen! . . . Aamen te sokiät ja te juuri ynseät sydämestä! Herran nimeen aamen!»

Ja voimallisesti kuin taivaan pasuuna alkoi lukkari-kin puhkua sisältänsä jotain pitkää lähtövirttä. Ukko Massinen, joka oli koko ajan pitänyt varansa, huomasi silloin ajan tulleen ja livahti yks-kaks ulos, toivoen siten pääsevänsä uteliaasta väestä rauhassa eroon.

Mutta eipäs. Kirkossa syntyi hänen lähtiessään aivan yleinen pakokauhu, ja tyhjille seinille sai lukkari veisata neljä viidettä osaa lähtövirrestä.

* * *

Mutta onnellisesti hän toki pääsi suoriutumaan. Kunnan vallesmanni oli aavistanut, että väki rupeaa turhia utelemaan, ja oli satuttautunut ukon avuksi. Aivan kuin ohimennen neuvoi hän väkeä ajamaan ja kulkemaan erästä toista tietä myöten, ja tietysti vallesmannin sana tehoi.

»Sieltä on teille parempi ja suurempi tie!» valehteli hän vain väkijoukolle rauhallisesti ja puheli Massiselle rauhoittavaa:

»Ei Massinen huoli tästä erikoisia, sillä . . . Ei puhuta kellekään mitään koko jutusta.»

»Ka.»

Kiitollinen oli ukko esivallalle ja siinä pulan ja kiitollisuuden rajamailla tapaili:

»Niin että . . . Että se on seurakunnan onni, kun on hyvä vallesmanni ja esivalta ja . . . Ka . . .»

»Jaa, nol» kainosteli vallesmanni, mutta ukko vahvisti:

»Ka . . .»

Mieli aivan sulii. Hän jatkoi:

»Ka niin jotta . . . Jotta sehän se on pääasia kaikissa retkissä, jotta . . . Jotta mies konnullaan kestää . . .»

Oikein.

»Kal» todisti sen vallesmannikin oikein sanotuksi. Miesten mies oli ukko Massinen. Sulaneena jatkoi se:

»Kestää konnullaan ja . . . Ka niin jotta se usko ja . . . luja ja viisas esivalta . . .»

»Jaa . . . No.» Hyvää se teki vallesmannille tämä ukon puhe viisaasta ja hyvästä esivallasta.

»Ka niin . . . Niin . . . Jotta luja ja armollinen esivalta ja» . . . toisteli vain matkavalmis ukko ja selitti:

»Niin että . . . Että huonosta esivallasta ei ole hyötyä muille kuin viinankeittäjille, niin että . . .»

Oli niin omituista koko olo. Sotkeutui jo.

»Ja», koki hän löytää ja tapaili jäähyväissanoja, haupuillen:

»Ja niin että . . . Tääkin Kiihtelyksen ämmä-väki niin jotta . . .»

Taas!

»Jotta hyvästihän tää Kiihtelyksen ämmä-väkikin oman kilvoituksensa kestää!» tokaisi hän ja pääsi nyt lopultakin eroon tiheään asutuista kirkon seuduista ja painui poikinensa taipaleelle. Syrjäkujia pitkin hän pujotteli kotiansa kohti ja jo keskusteli poikansa kanssa matkan viimeisestä vaiheesta.

Niin. Kaikki siis taas hyvin. Eräs pieni kiusa toki

vielä osui, nimittäin se samainen Väänäsen Jussi. Sehän se, pahas, kärkkyikin kaikkialla, missä vain vedestä valmistettu haisi, ja nyt se oli jo ukkoa odottanut kaupungista ja pitänyt varansa ja niinpä osui vastaan.

»Heil . . . Terve!» tervehti se hylky jo ilkeästi, se ainainen nenänykerö terhakasti ja iloisesti pystyssä.

»Ka . . . Niin jottako terve . . . sinä sanoit?» oli ukko vähän nolostua, varsinkin kun huomasi sen jo katseellaan mittelevän hänen housujensa pituutta ja niiden jatkona paistavia paljaita pohkeita.

»Ka!» puheli se, muoto siinä ilkeässä ja paljonpuhuvassa hymyssä, ja ukko koki sotkea asiaa ilmoitellen siinä sekavaa:

»Ka . . . eipä tässä mitään erikoisia kuulu . . . Paitsi että . . . Että ensimmäiset tulevat aina viimeiseksi», syvenyi hän siinä pulassa selkeyttä sotkemaan. Mutta yhä hymyilevämmiin mitteli Väänänen housuja katseella. Ei toki kuitenkaan pääasiaansa unehuttanut, vaan tiedusti muka kuin ohimennen:

»Niin että etpä tainnutkaan palata . . . kaupungin kautta?»

Ei. Tai oikeastaan ukko selitti sen puutteen näin:

»Mutta kunpa eivät sattuneet viinakaupat olemaan auki niin . . . Ei tullut ostetuksi.»

Ikäänkuin vaiettiin hetkinen.

»Helakkaväriset housut . . . Näytäppä noita!» tunnusteli nyt jo Väänänen ukon ihmeellisiä housuja aivan käsillä koettaen. Oli hieman ilkeä olo. Täytyi siis jotain keksiä, ja niinpä selitteli ukko:

»Ka . . . Sattuivat niin kuumat ajat jotta . . . Niin ostin nämä löyhäkämmät housut!»

»Mhyy . . . Löyhäkämmät housut!» tekeytyi Väänänen viattomaksi muka. Pahus!

»Ka . . .» tapaili ukko pulassa. Ja koki:

»Niin jotta . . . Että se on, kuten sanottu niin . . . Jotta se on kuu kiurusta kesään ja että . . .» Kaikki oli siinä kiireessä mennä sekaisin. Väänänen vain hymyili ilkeästi.

»Ka . . . Se . . . Kuu», tapaili silloin taas ukko ja lisäsi:

»Ja siksi toisekseen niin jotta . . . Jotta saunahan se on miehellä matkan perästä ja . . . tupakka vihiltä päästyä eikä . . . itku ja hammastenkiristys . . .»

Ei hän siis koskaan kauppojansa kadu eikä retkiänsä ruikuta. Mutta sittekin kiusallista. Eron hän koki pyrkiä koko miehestä ja jäähyväisiksensä jo kokoili sanoja, ilmoitellen:

»Ka niin . . . Niin että . . .»

Puolimenossa hän jo oli, kun lopetti tokaisulla jäähyväisiksi:

»Niin jotta Ruubenhan se ensimmäisenä läpäsi ja . . . Benjaami oli jo . . . pietti . . .»

Ja Vapun lempeät ja löyhäkät punakirjavat vain lepsuttelivat lahkeillansa säärissä, kun hän polki kotiansa kohti, pois hymyilevän Väänäsen käsistä.

* * *

Mutta vihdoinkin olivat isä ja poika nyt rauhassa, kotiseutujen teillä, kahdenkesken. Kotipaikan tuttu, lempeä henki levittäytyi jo hiljaa mieleen. Niin tuntui, kuin olisi päästy pitkältä, vaivalloiselta vaellukselta kodin rauhaisiin oloihin, joissa väsyneen vaeltajan sieluun las-

keutuu sunnuntain äänetön rauha. Kepeästi polki taas ukko tietä, ja vaikka hän ei ollutkaan morsiamesta onnistunut tuomaan vielä muuta kuin sen nämä kiusalliset punakirjavat housut, niin uskon hän oli sittekin säilyttänyt, uskon siihen, »että mies se aina asiassa voittaa» ja että »lykykkäälle se lopultakin luonnistuu». — Ja niin oli hän pelastanut pääasian — niin hän uskoi — ja viisä silloin siitä, että oli menettänyt omat housut!

Viis vähistä! Isä ja poika lähestyivät vain kotitaloa, palasivat morsiamen hausta. Ja miten lie ollutkin, niin taas oli heidän välillensä sukeutunut sama ainainen väittely avioliiton ja vaimon tarpeellisuudesta. Entistä tiukemmin tenäsi vain poika, että akka ei ole tarpeellinen, ja isä oli jo moisesta älyttömyydestä kerran suuttunut niin, että oli ollut vähällä näyttää, eikö laki myönnä isälle kurinpito-oikeutta.

Mutta nyt he olivat taas sopineet ja istuksivat levähtämässä samalla kotikonnun rajaveräjällä, jossa olivat menomatalla nämä syvälliset väittelynsä alottaneet.

Ja siinä istuessa, tupakoidessa ja mietteissä hautui taas ukon päässä sama asia, ja taas hän alkoi siitä puhua. Teki mieli nyt omalle konnulle päästyä antaa pojalle neuvojakin, kuten isän tulee, jakaa sille elämänviisautta, ja niinpä hän alkoi:

»Sillä kuten jo vallesmannikin sanoi niin . . . Se on kaikkien retkien jälkeen pääkapitaali se jotta . . . Jotta mies kestää hallavuotenakin konnullansa ja . . .»

Poika epäili jotain, mutta ei ehtinyt vastaansanoa, kun isä jo jatkoi:

»Ka niin . . . Jotta pitää kiinni konnustansa ja . . . on armollinen ja luja esivalta ja . . .»

Poika muljautteli jo kuin vihastuneena. Mutta ukko jatkoi:

»Ka . . . Niin jotta sittepä sitä ei mies enää muuta tarvitsekaan . . . Paitsi nyt sen varsinaisen pääasian, joka tarvitaan . . . Nimittäin akka . . .»

Ja silloin se taas laukesi. Sukeutui entistä tiukempi väittely, sillä jos ukko piti lujasti kiinni naima-asiastansa: vaimon ja rakkauden välttämättömyydestä, niin kyllä poikakin puolestaan osasi taas panna kovan lujaa vastaan. Kerrassaan turhia olivat nyt ukon yritykset saada poika ymmärtämään, että mies tarvitsee muijan.

»Mutta ei tarvitsel!» tiukkeni vain poika.

Mutta nyt hoksasi ukko esimerkin. Papin saarnasta hän sen nyt äkkiä sai siepatuksi ja niinpä kysyi rutosti:

»Mutta entäs papin äskenen saarna?»

Se sai pojan vaikenemaan, ehkä juuri sillä, että tuli odottamatta. Rauhassa sai siis ukko palauttaa pojan mieleen että:

»Niinkuin itse kuulit, niin se selitti, jotta miten Aabraham siitti Iisakin, se taas oman perillisensä ja jotta Jaakoppi jo siittikin kaksitoista patriarkkaa . . . ihan peräkanaa.»

Poika vain niiskautti ja katsoi ukkoon epäluuloisena. Mutta voitonvarmana jatkoi nyt isä ja kysyi:

»Niin että jos sinä olisit nyt Aabraham . . . niin? . . . Niin mitenkä sinä ilman akkaa saisit ensiksi jo Iisakin.»

Nyt oli poika voitettu. Se vaikenä hölmistyneenä.

»No!» oli ukko voitokas ja jatkoi:

»Ja sitten taas, Iisakkina? . . . Mistä sinä yksinäsi Jaakopin koppaisit?»

Yhä enemmän masentui poika.

»Ä-häh!»

Ja armotta painoi nyt isä lisää, tenäten:

»Ja se nyt ei vielä mitään, mutta entäs millä keinoin sinä akattomana saisit kokoon ne kaksitoistakymmentä patriarkkaa?»

Aivan neuvottomana seisoj jo poika tämän elämän suurkysymyksen edessä. Hattureuhkan alta vain välähtivät voitettun synkeät, epäluuloiset silmäykset.

»No . . . Nyt sen näet!» ilkkui isä voitostansa nauttien ja kuin uhalla tenäsi:

»Niin jotta nyt sano . . . jotta mistä sinä ne kaikki patriarkat ilman akkaa ottaa sipaisisit?»

Mikä vaikea kohta pojalle! Umpimähkään, tappiotaan peitellen murisi hän vain vihaista:

»No sipaisisin kyllä!»

»Sipaisisit», matki isä. »Mokomakin sieppaaja, niin jotta . . .»

»No niin kyllä!»

Mutta se oli jo voitettun älytöntä uhittelua, ja ukko siihen vain tokaisikin halveksuvan:

»Syö oman leipäsi ruoka!»

Niinpä kyllä! Ja aivan kuin pilkaton käskei hän jo poikaa:

»No sanoppas nyt mistä sinä ne ottaa pyyhkäisisit?»

»No vaikka mistä pyyhkäisisin ja ottaisin . . . Ja vaikka ihan mitä ottaisin», tolkutti vain vihainen poika.

»Ottaisit!»

»No ottaisin kyllä . . .» tenäsi poika tiukasti ja uhitteli älytöntä:

»Ja vaikka ihan mitä ottaisin . . . Ottaisin puun . . . ja halon . . . ja linnun ja . . . akan ottaisin ja . . .»

»Akan!» halveksui isä, mutta:

»No ottaisin kyllä akan!» tiukkeni poika.

Mutta sepä muuttikin äkkiä koko asian ihan toiseksi. Ukkohan näet oli pitkin matkaa tarkoittanut, että akka on tarpeellinen hänelle. Omaa naima-asiaansa, omia oikeuksiansa hän oli puolustanut, ja nyt poika pyöräyttikin asian semmoiseksi, kuin olisi kysymys kokonaan toisesta: pojan naima-asiasta.

Ajateltakoon! Ei ihme, että ukko oitis ynseili ihmeisään:

»Akan! . . .»

Mokomakin mies! Hän jatkoi:

»Et kykene vielä kunnolla omia housujasi asumaan etkä . . . niissä kunnolla vaeltamaan ja . . .»

»Kykenetkös sinä!» synkistyi poika umpimähkään.

»Saakeli» kiivastui ukko moisesta epäilystä ja ilmoittaa kehaisi:

»Kukas sitte kykeneisi . . . housujensa herra ja seepaotti olemaan, niin jotta . . . En ole vielä koskaan istunut housujani helvetin tuleen enkä . . .»

Poika sitä varmuutta hiemasen aivan oudostui.

»Ka niin», jatkoi ukko. »Niin jotta pihkaiselle penkille ja . . . kussa pilkkaajat istuvat . . . en ole housuineni istunut, niin että se on silloin . . . klaari . . . Klaari ja kunniaan riepoitettu se on se, joka ei housujaan hätäänheitä», tenäsi hän.

Tietysti. Aivan hän ylvästy ansioistansa. Mitä onkaan poika, tenava, häneen verraten! Ja kuitenkin jo puhuu, elävä, akanotosta. Halveksien toisti hän mokomalle:

»Niin jotta senkö täyteistä sinunlainen mies jo akalla tekisi . . .»

Mutta:

»No tekisi kyllä! . . . Vaikka mitä tekisi akalla!» tenäsi

vihastunut, älytön poika tiukkaakin tiukemmin vastaan, ja niin pyörähti väittely nurinpäin.

»Pahahenki!» kivahti jo ukko. Sillä niin se nyt vain kävi, että ukko ei enää millään todistelulla saanut poikaa luopumaan siitä kummallisesta uskosta, että hänkin tarvitsee eukon, tai oikeastaan että mies yleensä tarvitsee vaimon.

Omituista! Ja ihmeellisintä asiassa on se, että poika ei tässä asiassa vanhetessaankaan viisastunut. Päinvastoin. Mitä vanhemmaksi hän tuli, sitä tiukemmin hän ukon todisteluihin tenäsi sitä ainaista päähänpistoaan, että miehelle, jos se tahtoo olla täydellinen, on akka sangen hyödyllinen ja tarpeellinen laitos.

Otavan 50-pennin kirjasto

65.	Vastarannalla. — Anni Kaste.	33.	Gyurka ja Sándor. — F. Herczeg.
64.	Tuhlaajapoika. — Paul Heyse.	32.	Kirsti. — Per Hallström.
63.	Kulkuri. — M. Gorjkij.	31.	Laara. — Kauppi-Heikki.
62.	Isä ja poika. — Maiju Lassila.	30.	Rikos ja puolustus. — F. von Wildenbruch.
61.	Kylänluvut. — J. Häyhä.	29.	Gyurkovicsin pojat. — F. Herczeg.
53/60.	Monte-Criston kreivi. — A. Dumas.	28.	Vuorilla ja vuorten takana. — Aho.
52.	Etelämeren seikkailuja. — Jack London.	27.	Kaksi husaaria. — Leo Tolstoi.
51.	Ennustus. — A. Schnitzler.	26.	Lapsia. — Teuvo Pakkala.
50.	Villilampaita. — R. Hichens.	25.	Valkoinen villakoira. — A. Kuprin.
49.	Salaperäinen vihollinen. — Stein Riverton.	24.	Kun talonpojasta tuli her-
ra. — Kalle Kajander.
48.	Morsiuspuku. — A. Dumas.	23.	Riita. — N. V. Gogol.
47.	Kerjäläisten kuningas. — I. Zangwill.	22.	Kotisirkka. — Charles Dickens.
46.	Sydän. — Edmondo de Amicis.	21.	Onnellisten saari. — A. Strindberg.
45.	Trevison koruompelijatar. — Paul Heyse.	20.	Dubrovskij. — A. S. Puschkin.
44/43.	Isänmaa. — Arvid Järnefelt.	19.	Haaksihylykky. — Per Hallström.
41.	Kapinallinen Lo Ta.	18.	Punainen viiva. — Ilmari Kianto.
40.	Tän pojan kevätrallatuk-
sia. — Larin Kyösti.	12.	Naiskohtaloita. — Paul Heyse.
39.	Unkarittaren päiväkirja. — F. Herczeg.	11.	Agnes. — Minna Canth.
38.	Orjakauppias Tamango. — Mérimée.	10.	Aallotar. — Fr. de la Motte Fouqué.
37.	Eno Bernac. — Conan Doyle.	9.	Ratsumies Peter Halket. — O. Schreiner.
36.	Marjorie Daw. — Th. B. Aldrich.	7.	Rikostoverit. — Adolf Stern.
35.	Kauppa-Lopo. — Minna Canth.	6.	Kertomuksia Intiasta. — Rudyard Kipling.
34.	Gyurkovicsin tytöt. — F. Herczeg.	3.	Keltaruusu. — Mauri Jókai.
		2.	Sotilaskertomuksia. — Rudyard Kipling.